KNIHOVNA ROZHLEDŮ

LIV.

Vydává a pořádá Josef Pelcl.

ŽIVOT POHLAVNÍ.

NAPSALI

DR. F. SCHÖNENBERGER A W. SIEGERT.

SE SVOLENÍM SPISOVATELŮ ČESKY UPRAVIL

DR. KAREL HELBICH.

V PRAZE

JOSEF PELCL

1904.

I. O ŽIVOTĚ POHLAVNÍM.

Člověk, který by v některou dobu svého života nebyl otázkami pohlavními ve svém nejtajnějším nitru dotčen a rozrušen, nežil. Pud pohlavní pučí z kořene všem pudům společného: vyhledávati pocity rozkoše. Podmaňuje si nás všechny, muže i ženu, knížete i žebráka. Jeho vykonávání jest přírodou chtěno, protože jen trvání lidstva umožňuje, není tedy hříšno ani škodlivo. Pouze zneužívání třeba se varovati, ale k tomu právě jsme nadáni rozumem, abychom pud drželi na uzdě.

Tvoří-li spořádaný pohlavní život jednak zřídlo požitků, stává se na druhé straně kořenem lidských cností. Vědomí, že ve svých dětech žijeme dále, že v nich jaksi slavíme své vzkřísení, udržuje naše vášně na uzdě, vede k sebeovládání, sílí mravní vůli, ocelí vědomí zodpovědnosti, dává podnět úsilovnému snažení. I mravně sešlý člověk uchoval si zbytek vědomí, že svému potomstvu jest povinen prací, upotřebením svých tělesných i duševních sil. Místo sobectví zaujme starost o rodinu. A protože tato jest částí obecnosti, povstává obětavost pro všechny, smysl socialní. A co bylo by z umění, z poesie bez popudů života pohlavního!

Ale právě pudovitost pohlavního chtění skrývá nebezpečí, že zvrhne se ve vášeň a povede k neřesti. Potom »podobá se vše ničícímu požáru, propasti, vše pohlcující« (Krafft-Ebing).

»Způsob, jakým kdo ukájí svůj pohlavní pud, jest měřítkem jeho mravnosti. V obecném pojetí kryje se tento pojem s pohlavní zdrželivostí. Kdo však v pohlavním žití holduje zásadám lehkomyslným, sluje člověkem »nemravným«. A »padlou« dívkou nazýváme ne snad tu, která kradla, podvedla nebo nějakého zločinu se dopustila, ale která pohlavně chybila. A proč? Protože v řízení pudu pohlavního dochází vůle nejsilnějšího a nepokrytého výrazu« (Bergmann). Pro mravní stav člověka rozhoduje však směr a síla jeho vůle.

Podstatný vliv na život pohlavní má stav nervového ústředí. Pochopitelně. Mozek je nositelem vůle a mravního cítění. Je-li od přírody slabý nebo dráždivý, anebo předráždí-li nebo seslabí-li ho zvrácená životospráva, nedostává se silné vůle, a také pohlavní výstřednosti potom lehce bují. Podobně má mícha značný podíl na pohlavním životě. Slabost čivů stupňuje často pud pohlavní až k neodolatelnosti.

Dítě nezná pohlavních vztahů, jest nevinno, t. z. že jeho pohlavní ústrojí se teprve vyvinuje, že jest dosud neschopno činnosti; mozek není dosud s to, tvořiti představy z oboru pohlavního života. Změna nastává, jakmile pohlavní ústrojí dospívá, u hochů kolem 14.—15. roku, u děvčat často dříve. Tu začíná býti obrazotvornost činna a zabírá také pohlavní poměry do svých kruhů, z počátku nejasně jako ve snách. Brzo však vy-

tváří se dotyčnému pohlaví vlastní ráz, budící v myšlénkách a citech náklonnost k druhému pohlaví. Zevní vlivy a výchova zpomalují nebo uspišují tento vývoj.

Na venek ohlašuje se pohlavní dospělost u jinocha nočními výlevy semene, nastávajícími kolem 15. roku, dle stupně tělesného rozvoje buď dříve, či později. Tyto t. zv. polluce bývají provázeny rozrušujícími sny. U pohlavně dospělého jinocha jsou jakýmsi bezpečnostním ventilem, kterým příroda zabraňuje přílišnému tlaku. Jsouce něčím přirozeným, nezanechávají ani malátnosti ani jiných škodlivých následků. Častost jejich závisí od tělesného rozvoje, temperamentu a způsobu života. Mladíci, kteří jednoduše a střídmě žijí, alkoholické nápoje nepijí, tělesně i duševně s dostatek jsou činni, mají z pravidla asi za 3—4 neděle jednou polluci. Ale ani častější výlevy nebudí obavy, cítí-li se jinoch následujícího dne tělesně i duševně úplně čilým. Známkou chorobné slabosti jsou však časté polluce a po nich pocit tělesné slabosti a duševní sklíčenosti. Naprostý nedostatek pollucí nepotřebuje nikomu dělat starostí.

U ženského pohlaví vyznačuje pohlavní zralost měsíčně se vracející odchod krve, čmýra.

Nikdy by nemělo býti u mladých mužů vyvoláváno mínění, že pohlavní obcování před manželstvím jest ze zdravotních ohledů nutno. Nikdy dosud neonemocněl žádný jinoch ze zdrželivosti. Pravda, pud dostupuje často značné síly, a čistota může v takových dobách státi se trapnou, ale představy zbouřené obrazotvornosti lze vydatným tělesným pohybováním, poutavým zaměst-

náním se a důraznými protipředstavami zažehnati. Nic se tak dobře nevyplácí jako čistota před sňatkem. Zajišťuje pevné zdraví, šťastné manželství a zdravé potomstvo.

Trefně odpovídá jistý kazatel mladíkovi, dotazujícímu se, jak své »pohlavní potřeby« má bez onanie a prostituce ukájeti: »Tak zvané pohlavní potřeby vystupují jen slabě, nejsou-li obrazotvorností živeny a udržovány. Nesetrvávejte proto v myšlenkách u bezděčného pohlavního dráždidla, hleďte v takových okamžicích obrátiti svou mysl k jiným věcem. Budete-li opravdu chtíti, podaří se Vám to vždy. Lenošení vede k neřesti! V pozdějších letech, kdy býváme zaujati svým povoláním úplně, klesá ukájení jmenovaných potřeb na úroveň naprosté podřízenosti. To jest také ve Vašem věku možno, věnujete-li všechnu svou sílu svému povolání, anebo nelze-li to, budete hledět v jiném oboru získat si co nejdokonalejších vědomostí a znalostí. Pevná vůle k odvrácení myšlenek od onoho tělesného dráždidla a neúmorná práce jsou prostředky, které chrání před nemravným a nepřirozeným ukájením pudu.«

Výchova čelící k utvrzení vůle, sebeúcty a sebekázně tvoří nejbezpečnější hráz proti pohlavním pokleskům. Především opříti se počátkům: kdo se pudu jednou podal, musí příště daleko úsilněji bojovati než ten, kdo se střeží, aby ze stromu poznání mlsal.

U děvčat vystupuje pohlavní pud méně bouřlivě než u jinochů, ale také obyčejně jen, dokud jsou netknuty; první poklesek — a žádostivost je vzbuzena.

Se vzbuzením pohlavního pudu zvyšuje se také stud, pocit vedoucí k cudné zdrželivosti vůči druhému pohlaví, zabraňující přílišnému vzrůstu smyslnosti, nejmocnější opora ženské mládeže před svedením. Matka pěstující u své dcery stud, pečuje předem o štěstí budoucího milence.

Stud vlastní také mužské pohlaví. Souvisí tak úzce s karakterem člověka, že dlužno pomýšleti na chorobné vlivy, je-li ho nedbáno

Ze studu vyrůstá láska; ta láska není pouhým citem, má také smyslný kořen. Milující chce s předmětem lásky býti trvale spojen a s ním společně sloužiti zákonům přírody. Čistě platonická láska, která se domnívá býti bez smyslnosti, neexistuje; jest to »sebeklam, nesprávné označení příbuzných pocitů« (Krafft-Ebing). Na druhé straně nemá však láska pouze na smyslnosti vybudovaná, žádné stálosti. »Pravá láska opírá se o poznání mravních předností milované osoby, neslibuje si pouze radosti, ale jest ochotna snášeti též hoře a podstoupiti oběti.« O rozdílu mezi láskou muže a ženy praví týž spisovatel: »Muž pociťuje pohlavní potřebu živěji než žena. Miluje smyslně a jeho volba řídí se tělesnými přednostmi. Podávaje se mocnému tlaku přírody, žádá bouřlivě o lásku. Vzdor tomu nevyplňuje tento zákon přírody celý duševní jeho život. Je-li jeho touha ukojena, ustupuje jeho láska na čas jiným důležitým zájmům.

Jinak žena. Její smyslná žádostivost jest menší. Nežádá, chce býti žádána. A přeci uplatňuje se pohlaví ve vědomí ženině více než mužově. Její potřeba lásky jest větší, trvalejší, ale více duševní

než tělesná. Kdežto muž miluje v první řadě ženu a v druhé teprve matku svých dětí, stojí u ženy otec její dětí v popředí, pak teprve přijde muž jako takový. Volba ženina jest daleko více ovládána duševními vlastnostmi. Stala-li se žena matkou, dělí svou lásku mezi dítě a muže. Před mateřskou láskou mizí smyslnost. V dalším pohlavním obcování nalézá žena ne tak smyslné ukojení, jako důkaz lásky a náklonnosti mužovy. Žena miluje celou duší, láska jest jí život, mužovi požitek života. Nešťastná láska muže raní, ženu usmrcuje, nanejméně její životní štěstí.

V síle pohlavního ždání tkví slabost mužova proti ženě. Dostává se do její područí tím více, čím slabším a smyslnějším se stává. Dochází k tomu v témže poměru, v jakém slábnou jeho čivy. Jest proto pochopitelno, že v dobách malátnosti a požitkářství smyslnost bují. Tu nastává nebezpečí, že kuběny a jejich příživníci dosáhnou vlády ve státě.

Zdravá žena nežádá si však pouze ukojení smyslné touhy, ale vidí svůj ideál ve spojení, poskytujícím jí a její dětem záštitu a výživu v manželství. Odtud její zdrželivost proti návrhům postrádajícím tohoto cíle.

Hasnutí pohlavního života jeví se u muže jako nedostatek dráždivosti nebo stoupající neschopnost, oddávati se obvyklému obcování. Chtíti tento přirozený průběh věcí zadržovati užíváním nějakých tajných prostředků třeba z lékáren, jest nejen nerozumné, ale často i nebezpečné, neboť takové léky mají často prudká onemocnění v zápětí. Neexistují žádné prášky a nápoje, které

by byly s to, pozvednouti klesající schopnost ploditelskou. Omlazující zřídlo, které jediné dává slunné stáří a také pohlavní žití dlouho udrží, sluje mravné mládí a zdrželivý a pracovitý způsob života.

U ženy jeví se mizení síly pohlavní ponenáhlým ustáváním čmýry na sklonku pátého desetiletí.

II. HŘÍCHY MLÁDÍ. — ONANIE.

Necudnost podobá se bahenní rostlině: daří se jí jen za zvláštních podmínek, potom však bují a vše přeroste. Za zdravých společenských poměrů rozšíří se méně než tam, kde na jedné straně vede nadbytek k požitkářství, a na druhé hlad a bída každé mravní chtění v zárodcích dusí. Komu v mládí zdravý život rodinný a rozumná péče o zdraví, tělo, ducha i vůli zocelily, daleko vzácněji podlehne, než rozmazlený slaboch nebo vychovanec špinavého dláždění. Bohužel i tam, kde zevní poměry jsou úplně příznivé, chybují mnozí rodičové při výchově svých dítek z neznalosti. »Kdyby obchodník bez znalosti počtů a vedení knih počal obchodovati, křičelo by se o jeho hlouposti. Že ale rodiče podjímají se úkolu výchovy dětí, neznajíce zásad, které ji mají v ohledu tělesném, duševním a mravním říditi, nebudí žádný podiv —« praví právem Spencer. »Kdo zákony přírody se řídí, bude šťasten, kdo je šlape, nešťasten.« Světa znalí a osvícení lékaři všech dob tomu učili, a přeci málo kdo si pamatuje, že nepři-

rozené nelze bez škody na těle i na duchu páchat. Lid se nenaučil v otázkách zdraví sám myslit a jednat. Vlastní tělo a jeho výkony zůstává namnoze mládeži knihou sedmi pečeťmi uzavřenou: v různých oborech jsou naše děti jako doma, ale v oboru nejbližším, pro jejich zlé i dobré nejvýznačnějším, vědí nejméně. A následky? Se zdravím se mrhá, předčasně se vydává a často jsou i potomci učiněni nešťastnými.

Mnohé dítě, které z počátku patřilo k nejpozornějším žákům a k nejlepším nadějím opravňovalo, mění se později měrou pozoruhodnou. Stává se nepozorno, roztržito, není s to nějakému předmětu věnovati trvalou pozornost, vyhýbá se tělesnému i duševnímu namahání, nedává žádnou píli více na jevo, vyhledává různé výmluvy k zakrytí své nedbalosti, chodí za školu, neštítí se lže i klamu a způsobuje rodičům i učitelům mnoho starostí a mrzutostí. V devíti z deseti případů lze za to míti, že onanuje. Leknete se, je-li to vaše dítě: »Jak by to bylo možné? Odkud by to měl!« bránívají se matky. A přeci nutno počítati se skutečností, má-li býti poklesek jen přechodný.

Onanií vyrozumíváme vyvolávání vilných představ ohmatáváním a třením pohlavních ústrojí u sebe sama nebo u jiných. Často onanují útlé děti, aniž tu hrály vztahy k druhému pohlaví nějakou roli. Jinak je tomu po 12.—14. roce: tu se probouzí pohlavní pud. Tím mění se celý svět představ a citů dítěte, jeho obrazotvornost zabírá nyní ráda i pohlavní poměry. Jest třeba jen slabého popudu a chtíč jest vyvolán; a kdo jednou zapovězeného ovoce okusil, rád častěji mlsá, jeť dosažení tak snadné. Čtvrthodinka

o samotě prosněná — a je to. V tomto věku onanuje mnoho dětí, hochů i děvčat.

Kdo začne onanovat až ve věku jinošském, činí tak zřídka a v čas toho zanechá, nepotřebuje se těžkých následků pro zdraví obávati. Ale mnozí začínají už v mladých letech a udržovat míru se vždy nedaří. Síla vůle ochabuje, chtíč nabývá více moci a je častěji a častěji ukájen. Ani noc nepřináší pokoje, dráždivé sny a polluce ruší spánek. Nečisté myšlenky jsou neodbytné, všechny představy točí se jen kolem nečistých věcí; pohled na nějaký obraz, blízkost ženy stačí rozpáliti fantasii.

Za takového stavu objeví se brzo poruchy čivní a smyslové, zažívací a jakási pohlavní slabost. Významné jsou tyto příznaky: malátnost, nechuť k duševní práci, bolení hlavy, závrať, slábnutí paměti, nervósní škubání, časté bušení srdce, stále studené ruce a nohy, třes nohou, bolesti v zádech, hučení v uších, časté krvácení z nosu, tlak v žaludku, krkání, úporná zácpa, haemorhoidy (»zlatá žíla«). U děvčat dochází snadno k chudokrevnosti a bledničce, někdy ke křečovitým oněm záchvatům vlastním hysterii; lze asi říci, že tato nemoc vyrůstá tak často na půdě onanie, jako u mužů čivní slabost (neurasthenie). Také mdloby, silná a bolestná čmýra nebývá u ženského pohlaví vzácnou.

Nastávající slabost pohlavní jeví se u mužů častými pollucemi, majícími za následek bolesti v hlavě a zádech, závrať, bušení srdce a několik dní trvající slabost. Někdy nastávají výlevy při kálení nebo bez zevnějších příčin. Konečně může dojíti k neschopnosti pohlavní.

Vylíčené příznaky nebývají ve všech případech a ne vždy v stejné síle; u toho jest jeden, u jiného druhý více významčen, jeden trpí více, druhý méně. Kdo od přírody je nadán silnými nervy, bude slábnouti méně a pomaleji než ten, jehož mozek a mícha nejsou takového odporu schopny. Ale málokdy schází i u oněch, onanují-li dlouho a často, slabost, bolesti v zádech, nechuť k práci a hluboká sklíčenost. Pociťují nízkost svého počínání, myslí, že každý na nich vidí, čeho se dopouštějí; prchají proto ze společnosti a vyhledávají samotu.

Odkud ony těžké poruchy? Ústroje pohlavní jsou četnými vlákny čivními spojeny s mozkem a míchou, kterážto ústředí regulují i život pohlavní. Při onanii jest ale napjetí v čivech daleko vyšší než při normálním ukájení pudu pohlavního a to z části proto, že onanista nalézá se obyčejně ve věku, kdy žlázy pohlavní nejsou ještě dozrálé, dále proto, že onanie bývá prováděna nadmíru často. Žlázy pohlavní se záhy vyčerpají a ve svém vývoji zakrní, zevní rodidla pozbývají své plnosti, některé části jejich se zvětší a nabývají vzhledu starobného. Nemá tedy býti pohlavních orgánů používáno před úplným dokončením jejich vývoje, totiž u ženského pohlaví pravidelně před 20., u mužského před 24. rokem. Kdo spotřebuje svou pohlavní zásobu dříve, má jí později nedostatek a následky: pohlavní neschopnost a neplodná manželství.

Ničivě působí úplné zaujetí všech představ. Vykonávání onanie vyžaduje mnohem silnějšího napjetí fantasie než pravidelné souložení. K časté onanii přidružují se těžké duševní úzkosti: malomocné vzpírání

se rostoucí vášni, marné škubání řetězy, kterými ona poutá, neschopnost vtěliti dobrá předsevzetí v skutky, stále chtění a ne moci, stálé pocity lítosti a odporu — to vše rozrušuje tělo i ducha.

Nejvíce úzkosti pozná onanista, dostaví-li se bolesti v zádech a nohách. Domnívá se trpěti onemocněním míchy a jistý druh pokoutní literatury ho v této domněnce utvrzuje, aby ho učinil vykořisťování přístupnějším. Obava, býti stížen nezhojitelnou nemocí, olupuje takového ubožáka o odvahu se vzchopiti, vzdává se veškeré naděje a někdy dokonce sahá si na život. Ale klidně můžeme tvrdit, že onanie nevyvolává úbytě míchy. U obětí onanie jedná se skoro veskrz o stavy podráždění čivů, které při rozumném ošetřování mizí. Proto hlavu vzhůru! Nepozbývati mysli, ale chutě k dílu! Lze býti opět uzdraven!

Příčiny onanie třeba rozlíšiti v takové, které náklonnost k ní vyvolávají nebo zvyšují a vedlejší, které k ní zavdávají bezprostřední popud.

K oněm náleží především zděděná slabost nebo zvýšená dráždivost čivního ústrojí. U dětí, jejichž rodiče trpí nervovými chorobami, jsou oddáni pití lihovin anebo jiným způsobem rozmařile žijí, bývají mozek a mícha už od narození slabé a snadno dráždivé. U nich probouzí se pud pohlavní zvláště záhy, vzrůstá nad míru, a proto jsou více než jiné náchylny k předčasné a nemírné onanii. Naše děti mají právo na tělesné, duševní a morální zdraví; rádi mluvíme o povinné vděčnosti dětí rodičům. Za to, že jsou na světě, nejsou nám díkem povinny, řídili jsme se při tom pouze svou smyslnou rozkoší. Vděčni nám mají

býti jen tehdy, nezameškali-li jsme ničeho, abychom jim odevzdali v dědictví zdravé tělo a zdravého ducha, a učinili-li jsme vše, abychom z nich vychovali zdatné lidi. Čtvrté přikázání neplatí pouze pro děti. Mají-li Tě milovati a ctíti, žij tak, aby to mohli. V převážné většině případů jest nezdárnost dětí vinou předků, a nikoli neprávem varují starozákonní zákonodárci, mistři v oboru zdravotnictví: »Bůh trestá hříchy otců na dětech do třetího a čtvrtého kolena.« Žij tedy rozumně — z lásky ke svým dětem.

Z lásky k nim budiž také těhotná žena i kojící matka uchráněna všeho rozčilování, protože podobné vzněty se snadno klíčícímu životu i kojenci sdělují. Proto by se měli manželé v této době vystříhati důvěrných styků, protože rozčilení může na plod i dítě neblaze působiti a později jako přehnaný pud pohlavní u něj se objeviti.

Největším nepřítelem mládeže jsou lihoviny. Už staří věděli, že »sine Baccho friget Venus« t. j. že bez lihovin neovládne smyslnost. I u dorostlého podněcuje alkohol smyslnost, neboť ochromuje vůli a seslabuje soudnost, tak že zvířecí pudy mají volnou ruku. Stejný účinek má na děti: záhy zrají, dostává-li se jim piva, vína, kořalky, ovocných a jahodových vín, lihovinami plněných cukrovinek a pod. Ani příležitostně, na slavnostech, výletech atd. nemělo by se dětem dostávat lihových nápojů ani k ochutnání. Jest hříchem proti přírodě, zločinem proti mravnosti vybízet děti a mládež vůbec k pití.

Také přecpávání dětí, zvláště masem a vejci má někdy za následek předčasnou zralost. Snadno

hojnému jídlu přivykají a nemohou pak vše strávit a zpracovat. Dítě stává se lenivé a vyhýbá se námaze, což má za následek městnání se krve i v dolních částech těla a dále dráždění ústrojí pohlavních. Stejné následky mají masné polévky, výtažky a peptony. A přeci většina rodičů má za účelno, dávati právě slabým dětem hodně masné polévky a víno, »na posilněnou!« Zhoubná prostota.

Zrnková káva a silný čaj dráždí také velmi dětské čivy; stejně vzbuzují smyslnost pepř, vanilka a jiná silná koření. Místo kávy a čerstvého pečiva měly by dostávati děti ráno ovoce, zavařenou polévku, kaši nebo mléko a chléb.

Zhoubna jest nečinnost. Rozmazlující nečinný způsob života svádí hravě k onanii: děti a mladí lidé, kteří nevědí jak strávit čas, ocitají se lehounce na scestí. Proto vedle vážné práce duševní vydatný pohyb tělesný. Střídmost a poutavá práce chrání nejjistěji před předčasným probuzením a sesílením pohlavního pudu.

Velice škodlivě účinkují také častá samota a dlouhé sezení. Není nezvedeností, že děti nevydrží dlouho sedět, že rády se proskočí a proběhnou. Příroda dala dítěti pud k živému pohybu do vínku, jen tím vyvinou se k síle srdce a plíce. Vydatné pohybování se chrání také před mravními poklesky, neboť dlouhé sezení vyvolává nával krve v dolních částech těla; krev se tam městná a dráždí ústroje pohlavní. Obrazotvornost začne pracovat, odloží se péro, kniha odstrčí, odkloní se a nohy položí se křížem a sní se; bezděčný hmat a — neštěstí je hotovo. »Býti samoten se svou fantasií jest

nejnebezpečnější, nebezpečnější než nejhorší společnost.«

Proto pryč ze škol s veškerým nepotřebným obtěžováním paměti, které bez účelu ducha tíží a děti k dlouhému sezení nutí! Pryč s přečetnými domácími úkoly, které beztoho často jen zakrývají nezkušenost učícího anebo obmezenost dozorčího úřadu. Neukovávat děvčata k punčoše, vyšívání nebo šicímu stroji. Nezačínat příliš záhy s vyučováním hudbě: má-li dítě hudební vlohy, je na vyučování dost času ve 12.—14. roce; nemá-li jich, věčná škoda každé minuty, kterou musí vysedět u klavíru.

Mnozí rodičové si přejí, aby jejich dítě bylo ve škole první a svého cíle co nejdříve dosáhlo. »Vždyť jeho bratranec také postoupí.« »To by tak bylo, aby zůstal sedět.« »Když toho dosáhli jiní, musí to také zmoci.« Podobných řečí slýchají učitelé až dost. Nedosti na tom, že dítě sedí čtyry až pět hodin ve škole, musí ještě doma po hodiny pracovat. Kýho divu, že se krev v dolní části těla městná a mozek přepíná. Ale každé předráždění tohoto orgánu působí na pud pohlavní dráždivě. Proto je onanie častá u duševně předčasně dospělých dětí.

Větší děti měly by pracovati stoje u pracovního stolku: tak méně se sní, úkoly jsou dříve hotovy, lze občas se projít a nával krve do dolení části těla nenastane.

Zle jsou v tom ti malí námezdní otroci, ti »vyděděnci«, pro něž nestává dětského ráje, kteří ve volných chvílích musí spolu vydělávat, pracovat ve špatném vzduchu a sehnutí. Tím trpí zdraví

i mravnost a neslouží žádnému národu ke cti, trpí-li vykořisťování dětí a mladistvých dělníků.

Ne však jen děti, ale i odrostlá mládež obojího pohlaví má pokud jen možno pěstovat tělocvik, hry a běh, plovat, veslovat, tělesných cvičení všeho druhu se podjímat. I prací zanešení mladí lidé shledají při dobré vůli čas, denně 2—3krát po několik minut cvičiti s kužely nebo činkami a občas podniknouti několikaminutový běh. Vydatné pohybování se ucpává hlavní pramen onanie.

Podobně jako dlouhé sezení dráždí pohlavní ústroje častá nebo trvalá zácpa a zadržování potřeby. Jak působí plné střevo a přeplněný měchýř, lze souditi dle toho, že mladí hošíci už nemohou při probuzení ihned močiti pro ztopoření pyje. Jedná se v tomto stáří, pravda, jen o dráždění žlázy předstojné, ale později dostavuje se snadno účinek na pud pohlavní. Dbejte tudíž, aby vaše děti aspoň jednou denně měly stolici a nikdy a nikde se nedávaly přimět k zadržování své potřeby. Večer ať pijí málo nebo nic.

Nedostatek spánku seslabuje čivní soustavu, činí děti malátné, skleslé, podtíná jejich vůli a vede k náklonnosti k mravním pokleskům. Zle daří se v tomto směru hochům-hlídačům na venkově, roznášečům pečiva a novin v městech, učedníkům číšnickým a pekařským, zkrátka všem mladým lidem, kteří musí časně vstávat anebo pozdě v noci ulehají.

Vysoce neblahý vliv mají na mládež také vzrušující povídky. Krváky a jistý druh literatury směřují přímo k vyvolávání smyslnosti, jinak by ani nešly na odbyt. V nejzastrčenější vesnici najdete

takové škváry o 100 i více sešitech po 20 a více haléřích. Za dobrou knihu 2 a 3 koruny dát, je moc, ale za podobné smetí se vyhazuje ochotně mnohem více. Jak tomu odpomoci? Lid chce a mládež má čísti. Zakládati všude knihovny pro mládež a pro lid, bohatě je nadati, ustanoviti podmínky vypůjčování co nejlehčí, jest nejvhodnější cesta, krvavou onu literaturu ponenáhlu vytlačiti a překaziti nesvědomitým nakladatelům nekalé jejich řemeslo. Jenže musí takové knihovny obsahovati v pravdě dobrá díla a nikoli z ohledů úsporných nebo na vkus publika jen mělké zboží.

Také bible obsahuje v Starém Zákoně leckterá místa smyslnost vzbuzující; hodí se za knihu jen pro dorostlé.

A jak musí některá vyobrazení ve výkladech velkoměstských obchodů a v některých časopisech působiti na mládež! Nikoli nahota o sobě, nikoli pravé dílo umělecké uvádí nevinnost v nebezpečí, ale polozahalený, k nejzazší hranici zakrytý obraz budí žádostivost viděti více, rodí touhu, odkrýti závoj docela. Zakázané ovoce i tu nejvíce vábí, a jen skryté budí zvědavost. Můžeme klidně prováděti děti museí a galeriemi, ukazovati jim obrazy a sochy a býti ujištěni, že nevezmou škody na duši. »Blaženi, kdo jsou čistého srdce, neboť uvidí Boha« i v nejkrásnějším jeho díle, člověku. Nahé o sobě není necudné, smyslně působí jen na toho, kdo to vilným zrakem pozoruje. Kdo je nečistého srdce, toho může rozčilit už pohled na nahé dítě, ženskou košili atd. Když královna rumunská stála kdysi před jistým obrazem, uznal někdo z její průvodčích za nutno, označiti ho nestoudným. »Nikoli obraz,

ale co si o něm myslíte jest nestoudné« dostal od ní v odpověď. Nebojujeme proti nemravnosti, dáme-li Venuši sukni a Jovišovi zástěru anebo postavíme-li »Kovový věk« Rodinův za plentu, ale budíme-li už v mládeži smysl pro krásu. »Proti nemravným účinkům pravého umění znám jediný prostředek: esthetické vychování, obracející ducha pozorovatele ke věci.« (Avenarius).

Ne neprávem nazývá Rosegger pruderii simulovanou nevinností. A jak drze se dnešního dne všude roztahuje! Ve Švédsku a Norvéžsku rozumí se samo sebou, koupati se bez kalhot, u nás je to chybou proti »dobrému mravu«. Dříve vystavovaly dámy v přímořských lázních zcela rozumně vlnám nezahalené tělo, dnes jest koupání se bez kostýmu »nemravností«. V »zájmu mravnosti« zakazuje policie v těchto lázních společné koupání mužů a žen. V krajinách subtropických nosí skoro všichni dělníci pouze pokrývku na hlavě a kolem beder, a nikdo nevidí se stálým viděním nahých částí těla v různých postaveních a při nejrůznějších výkonech ve svém studu dotčen; také Evropan záhy tomu přivykne a neshledá v tom nic zlého. Ale u nás vyžaduje »dobrý mrav« i ve vzduchové a sluneční lázni kalhoty a kostým. V Laponsku měli ve zvyku v zimě občas uvnitř chýše procházeti se nazí, což bylo při neprodyšném koženém šatě pro mládež i dorostlé pravou nutností a zdravotním dobrodiním. Přišel zákaz — »z důvodů mravnostních«. Náboženství a mravnosti, co vše bylo už ve vašem jménu napácháno!

Nelze pochopiti, proč rozdělené dle pohlaví vyučování platí za nutnost a nenucený styk mladých

lidí mezi sebou za nepřístojnost. Že děvčata jsou svými projevy životními hochům a mladíkům ciza, tvoří dráždidlo tajemného, a právě to zaměstnává obrazotvornost a dává pohlavnímu chtíči přerůsti. Obvyklé tajemnůstkářství právě budí zájem o druhé pohlaví, obrací představy k němu, připravuje předčasnou zralost pohlavní. Nikde nebyly zkušenosti zlé, kde děvčata a hoši byli pospolu vyučováni a vychováváni. V Dánsku, z části také v Norsku a Finsku byly zařízeny na vyšších učelištích společné kursy pro odrostlou mládež, a výsledek? »Píle žáků jest větší, kázeň lepší, žáci a žákyně se při práci poznávají a učí se, volně a nenuceně se stýkati« (Wetekamp).

Často vedou sociální poměry k zanedbání mládeže. R. 1892 bylo v Prusku 366 mladých lidí odkázáno do nuceného vychování, a z těch 56 pro smilství! Příjem jejich rodičů obnášel u $^{6}/_{7}$ pod 900 marek, 184 dětí mělo rodiče trestané, 65 dětem se opíjeli.

Neblahý vliv vykonávají také přeplněné, nečisté byty. Ve velkoměstech má mnohdy až polovina obyvatel jedinou místnost k obývání a k spaní. A o tu dělí se obyčejně ještě s podnájemníky anebo nocleháři, tedy lidmi, kteří si mohou jen místo ke spaní zaplatit a přes den jdou po práci. V nejtěsnějším společenství bydlí a spí pronajímatelé a jejich děti s cizími lidmi mužského a ženského pohlaví. Často musí spáti dva i více v jedné posteli. Jakému nebezpečí jest mravnost dětí vysazena za takových poměrů! A přijdou-li dokonce někteří spoluobyvatelé domů napilí! Někteří bývají občas bez zaměstnání a potom chtěj

nechtěj přes den na hospodu odkázáni. Co tropí hoši a děvčata na ulicích a po dvorech, lajdají-li celé dny bez dozoru, protože matka musí vydělávat? Četné takové děti jsou špatně živené, mnohé dědičně zatížené a následkem bídných poměrů obytných sešlé. U nich probouzí se pud pohlavní dříve a sílí více než u dětí vyrůstajících za zdravých poměrů. Onanují skoro veskrze.

Dle šetření dozorčích živnostenských úřadů jest tisíce vdaných žen zaměstnáno v továrnách. Většina z nich jsou matky a »živnostenská práce stává se nejnutnější tehdy, když stoupající počet dětí ji nejméně dovoluje«. Výchova dětí vyžaduje plnou duševní a tělesnou sílu matčinu. Musí-li tato však jako tahoun den ze dne od časného rána do pozdního večera dříti, nemůže potom, utahaná, sesláblá a sklíčená, ve volných chvílích dostáti svým hospodyňským a mateřským povinnostem. »V domácnosti objeví se brzo největší nepořádek a nečistota; pobyt v bytě stává se nepříjemný a nezdravý. Z práce vracející se muž nenalézá vytopenou světnici, teplé jídlo, dává tedy přednost pobytu v hospodě: rodinný život hyne. Děti jsou zanedbávány a tak vyrůstá pokolení tělesně i duševně choré«. Tak stěžuje si jeden zpravodaj. Jiný: »Ačkoli většina dětí nalézá se u dědečka nebo babičky anebo u jiných příbuzných, schází jim přece rodičovská kázeň a pořádek. Vrozená láska k rodičům a sourozencům se tím nikterak nepěstuje, za to vzdorovitost odrostlých dětí vůči rodičům. Mladistvý dělník odchází od svých rodičů, jakmile se může sám živit«. »Ani převzetím péče o výchovu babičkami není mnoho

získáno, jsou to po většině osoby otupělé stejným tlakem a jednotvárností svého života«. »Jen vtahujte ženu čím dál tím více do boje o hospodářské bytí: kriminální výkazy za to vystaví kvitanci«, volá K. Agahd.

Však i tam, kde matka zůstává doma, trvají účinky nedostatečného výcviku děvčat a dřívější práce v továrně. »Ženy zaměstnané od mládí v továrně rozumí stejně málo řádnému vedení domácnosti jako rozumné výchově dětí.« Smysl a způsobilost pro domácnost a výchovu stálá práce v továrně ubíjí, a tato bývá jako zamilované zaměstnání i v manželství opět vyhledávána, i když nestává k tomu železné nutnosti.

A jak bídně jsou na tom poloodrostlé děti, které musí už také vydělávat. Do pozdní noci nabízejí hoši i děvčata na ulicích měst a ve veřejných místnostech sirky, květiny, ovoce a pod.; před ranním vyučováním, často už od 4. hod. ranní a v hodinách večerních roznášejí mléko, pečivo, noviny; hoši bývají zaměstnáni jako poslíčkové, stavěči kuželek, u kolotočů, děvčata výrobou pytlíků, květin. Pracovní denní doba obnáší namnoze až 10 hodin; k těm třeba připočíst 4—5 hodin vyučovacích. A mnohým takovým dětem nedostává se vydatné výživy a spánku; leckteré seznají už v tomto věku stinné stránky velkoměstského života až na dno. A pak naříkejte nad zkažeností mládeže! Lze se jen divit, že poměrně tolik proletářských dětí se stává zdatnými lidmi.

Stejně neutěšené jsou poměry dělnictva zemědělského. Od návštěvy školy dostávají děti namnoze úlevy, jen aby bylo možno je co nejvíce

při polní práci nebo k hlídání využít. A hlídají-li, jsou po celý den ponechány samy sobě, vyhledávají různé kratochvíle a často úplně zdivočí. Starší děti musí společně s rodiči pracovat; jaké tu slyší klení a nadávky a necudné řeči! Mnohé pilně ochutnávají kořalku, nedostávají-li ji dokonce jako část mzdy. Což teprve poměry obytné: mladí i staří spí v jedné místnosti, často dorostlí s dětmi na jednom loži. Tak má se dařit mravnosti! Vzdor tomu bývají venkovské děti tělesně a tudíž i duševně zdravější než městské děti proletářské, protože mají dostatek čerstvého vzduchu, a třeba jednoduché stravy, a že nepotřebují vyjímaje hlídače, postrádati spánku.

Z příležitostných příčin onanie stojí na prvním místě svedení. Proto bují především v sirotčincích, vychovatelnách a špatně řízených pensionátech a internátech. Proto třeba dozírati ke stykům dětí, což snadněji se řekne než vykoná, neboť často »tichá voda břehy ryje«, a právě zdánlivě nejhodnější žáci jsou svůdci.

Hraní bez dozoru na odlehlých místech, půdách a stodolách, společné prodlévání na záchodě, spaní na témže loži a podobné jest nadmíru nebezpečné.

Svůdci znamenitě usnadňuje práci vyvinutá náklonnost k nemravnému konání, pohlavní chtíč z vrozené slabosti nebo zvráceného vychování. Stává se také, že chůvy vedou děti k tomu, aby si se svými pohlavními orgány hrály, protože jim pak dají pokoj. Jest tudíž i tu opatrnost na místě.

Šplhání na tyči a laně může k onanii zavdat příčinu, nešplhají-li děti s pevně sevřenými nohami

a nepřitahují-li a nenatahují-li je střídavě. Jízda na kole nezavdává o sobě příčinu k onanii.

To mohou však příliš vysoko sahající, úzké nebo nepadnoucí kalhotky a nevhodné školní lavice. U děvčat vyvolává šněrovačka snadno městnání krve v dolní části těla, a tím dráždí.

K zbytečnému sahání na orgány pohlavní nutí často děti svědění tam i u řítě pociťované. Bývá následkem nečistoty, radno tedy děti častěji koupat nebo omývat a při tom jmenovaná místa co nejpečlivěji očistit. Při opruzení zasypat rýžovou nebo bramborovou moučkou. Příčinou svědění mohou býti též škrkavky, a tu třeba vyhledati radu lékaře.

U hochů shledáváme někdy vrozené zúžení předkožky, což má za následek zadržování zbytků moče za ní. Z toho následují záněty žaludu spojené se silným svěděním. Také zde třeba lékařské rady a pomoci.

Jakmile procitá pud pohlavní, kolem 12. roku, probouzí se snadno smyslnost. Nebezpečí se stupňuje, svůdce má lehkou práci. Dvojsmyslné řeči a vtipy, které dítě slyší, četba kluzkých knih, pohled na neslušné obrázky, příliš důvěrný styk s jinými dětmi, společné noclehování osob různého pohlaví v jedné místnosti a posteli a pod. jsou s to, obrazotvornost tak vzrušiti, že nepatrné mimovolné pohyby stačí k vyvolání neštěstí.

Značnému nebezpečí jsou odrostlé děti a jinoši vydáni, pozdravujíce se po těžkých horečnatých chorobách, ku př. záškrtu, spále, zánětu plic, tyfu atd., neboť v této době bývá pohlavní pud nadmíru citelný, a onanie působí pro stávající slabost srdce

dvojnásob zhoubně. Neměli by proto rekonvalescenti zůstávat dlouho samotni a býti laskáním různého druhu rozčilováni, nemělo by se jim nikdy dostávati vína a jejich myšlenky by měly býti lehounkými, stavu vždy přiměřenými pracemi rozptylovány.

Někteří jsou k onanii sváděni chorobnými stavy; jak známo trpívají tuberkulosní nemírným pudem pohlavním a onanují. Buďtež proto varováni, že tím svůj stav jen zhoršují, ale občasnému manželskému obcování nestojí u nich nic v cestě. Podobně rozplameňuje někdy i úplavice cukrová pud pohlavní, najmě je-li diabetik odkázán na výhradně masitou stravu a nevyhýbá-li se úzkostlivě lihovinám. V takových případech budiž vždy co nejdříve vyhledán lékař.

Čím déle zůstává dítě nevinno, tím více ubývá nebezpečí, tím řídčeji vyvíjí se příležitostný poklesek v neodolatelnou, zdraví ničící vášeň. Snadnější jest onanii předejíti než ji vykořeniti. »Začátkům se postav na odpor!« toto pravidlo starých platí především i zde.

Domov a škola, mistři, službodárce, zaměstnavatel a vojenská správa musí hleděti spojenými silami uchovati mládež čistou.

Bohužel jsou mnozí rodičové velice ochotni, větší část zodpovědnosti jim výchovou dětí uloženou svaliti na bedra jiných. Ale sebe lepší vychovatelka nenahradí dítěti matku. Tím méně služka, první namanuvší se »slečna«, byť mohla se vykázati nejlepšími vysvědčeními. Pro matku není úkolu důležitějšího, než věrně pečovati o své dítky. Vyhne-li se mu z pohodlnosti nebo z jiného důvodu, nechá-li místo sebe jiného bdíti nad duší svého dítěte, nechť

se nediví, vybují-li koukol tam, kde očekává zlatou pšenici. A totéž platí o otci. Co platno, získá-li půl světa, utrpí-li jeho dítě škodu na duchu!

Kdo bude chránit mé dítě? namítne právem žena proletáře. Musí do práce, když ještě spí, a vrátí se, když opět uléhá. Lidská společnost nechť jest své zodpovědnosti pamětliva a postará se, dokud neodstraní poměry, které berou dětem matky — aspoň, aby i tyto děti byly špíně ulic vyrvány. Ale báječné sumy, kterých k tomu potřebí! Nejsou v žádném poměru ke škodě, kterou trpí společnost zanedbanou mládeží, a objeví se k dobrému na jiném účtu. Zde dětské jesle a zahrádky, kde by děti se mohly proskočit, útulky pro hochy i děvčata, kde by odrostlejší ve volném čase mohli pěstovat hry nebo užitečné zaměstnání, společné výlety za dozoru zkušených vychovatelů, hřiště, kluziště a plovárny — tam nucené vychovatelny pro zanedbané, chudobince a chorobince, věznice, donucovací pracovny a káznice. Co přijde dráže?

Ať se ale nemyslí, že stačí zařízení k ochraně mládeže ponechati soukromým společnostem. Ač podobná péče jest uznání hodna a každý by ji měl podporovat, nelze neuznati, že snahy jednotlivců jsou na poměry slabé. Ale stát a obce jsou povinny, poskytnouti dětem oněch rodičů, kteří pro zaměstnání nemohou pečovati o výchovu svých dětí, dostatečné ošetření. Krutě se pomstí opomíjení této povinnosti.

Místo rodičů zaujímají později řemeslník, službodárce, zaměstnavatel a vychovatelé té části mužské mládeže, která nosí »císařský kabát«. Jak

za těžko připadá nováčkovi vinou jeho okolí zachovati si čistou mysl. V kasárnech vedou často hlavní slovo vyrábitelé nejnecudnějších vtipů a vypravěči nejoplzlejších řečí. Poddůstojníci rádi trpívají podobné zábavy, a nováček brzo už nedovede se ani začervenat.

Kdo zná poměry v přečetných dílnách, noclehárny učňů a dělníků, jak ubozí hoši, mladiství dělníci a dělnice jsou ponecháni sami sobě, pochopí, co na tomto poli má rozšafné zákonodárství ještě co dohánět. Kdyby každý mistr, každý zaměstnavatel si předložil otázku: byl bys spokojen, kdyby byly tvoje vlastní děti tak zaopatřeny jako tvoji učňové a tvé služky, — mnohý by asi jednal jinak. »Co nechceš, aby Tobě lidé činili, nečiň Ty jim«, a »co chceš, aby Tobě činili, čiň Ty jim«.

Jak zřídka pociťují službodárci a zaměstnavatelé povinnost vstoupiti k mladistvým dělníkům v rodičovský poměr. Nehledejte vinu výhradně na straně těchto. Málokdy odmítne někdo láskyplný soucit, jenže nesmí se vztahovati pouze na dobu pracovní a pouze na tělesné blaho. Mladým lidem nemá především scházeti čas a příležitost k duševnímu povzbuzení, a přirozené a úplně oprávněné touze po veselí třeba vyhověti: mládež chce býti veselá, chce si hráti a občas si zatančiti. Soukromá péče o zařizování útulků pro jinochy a děvčata, o pořádání lidových her a zábavných večírků nemůže dosáhnout cíle, a jednotlivý zaměstnavatel nedokáže vzdor sebe upřímnější snaze než pramálo. Ještě méně dosáhnou policejní nařízení a zákazy. Jen obecní zařízení na základě prozíravého zákonodárství, které v prvé řadě zaopatří peněžité pro-

středky k uvedeným účelům, mohou odpomoci. Touž cestou pouze mohou býti obytné poměry pracujícího lidu a především noclehárny mladistvých osob tak upraveny, aby nepodkopávaly mravnost. —

Hlavním úkolem pro vyvarování se onanie u jednotlivého dítěte jest zamezování předčasné pohlavní dospělosti. K tomu nejlepšími prostředky jsou: vážná duševní práce, vydatné tělesné zaměstnání, vedení k sebeovládání, k pevné vůli, otužování a jednoduchá výživa, vyhýbání se lihovým nápojům.

Dbejte tudíž, aby vaše děti byly vždy zaměstnány, probouzejte v nich chuť k užitečné práci, dávejte jejich duchu i tělu úkoly, jejichž luštění jim činí radost. Tak nejlépe odvrátíte jejich myšlenky od nečistého. Mimo to jim poskytněte s dostatek času k volnému pohybu.

Vychovávejte své děti, aby se ovládaly, sebe měly v úctě, aby byly pevné vůle, probouzejte v nich vědomí povinnosti, cti a slušnosti. Kdo sebe neovládá, zůstává otrokem svých chtíčů. Učte tedy mládež vzdávati se dosažitelných požitků, a dávejte jí v tom dobrý příklad. Kdo naučil se, míti úctu k sobě, může ošklivé vidět i slyšet, aniž vzal újmy, zasměje se vtipu, ale odvrátí se od neslušných lidí, nebude kazit společnou zábavu, ale nedá se svést a nepodlehne smyslným vlivům.

Otužování dětí začneme nejlépe provádět poskytujíce dostatek slunečního světla. Možno-li, dopřejme už nemluvněti provál̈et se na pokrývce v teple hřejícím slunku. V létě ať děti se koupají, nebo aspoň na volném vzduchu omývají, a po

lázni neoblečení dle libosti proběhnou a proskočí. Odporučiti lze vyhřívání se na slunci po říční koupeli. Běhání na boso a s hlavou nepokrytou netřeba zakazovat, poslední vyjímaje v slunečním úpalu. I za nepříznivého počasí dopřejte dětem pohybu venku, lépe, smáčí-li se trochu než zhýčkají-li se v dusném vzduchu světnice. Bláhoví rodiče, kdož ze zbytečného strachu před nastuzením zakazují svým dětem, ve škole třídu ani v přestávkách neopouštěti, neznají nebezpečí dusného vzduchu a samoty. Venku na vzduchu, při smíchu a vtipu nepřijdou černé myšlenky, neodváží se svůdce, za to ale při civění ve světnici, shrbení nad stolkem a dlouhé chvíli.

Také odrostlá mládež má vykonávati tělesná cvičení různého druhu: tělocvik, hry, běh, cestování, bruslení, veslování, plování, jízdu na kole atd., arci bez přehánění. Mladí lidé nucení k dlouhému sezení mají použít každé volné chvilky k vydatnému pohybování se: několikrát denně se proběhnout nebo u otevřeného okna prostocvičit, k tomu se najde vždy čas, jen vůle je třeba.

Důležity jsou koupele říční a omývání studenou vodou. Omývání dětí provádíme nejlépe ráno, když vstávají a vykonáme ho rychle rukou nebo houbou vodou o teplotě jizby (as 20^0 C) a hned po něm osušíme. Děti této proceduře přivyknou a odrůstající nepotřebují více pobízení k ní. Jednou týdně nejméně se řádně vykoupají a vymydlí v teplé lázni. Kde lze míti vlažnou lázeň se studenou sprchou, odporučuje se, jí hojně užívati.

V létě jsou zdravé koupele na vzduchu a vyhřívání se pak před oblečením na slunci.

Kde jsou zimní plovárny, dbejte, aby jich děti i v zimě 1—2krát týdně používaly, ale aby dobře se osušily a rychle oblékly.

Pro otužování neméně důležitý je oblek. Jsou-li k němu použité látky hustě tkané, nemohou výpary z těla odcházeti ani s dostatek vzduchu ke kůži přistoupiti. Tělo bezprostředně obklopující vrstva vzduchu se příliš zahřeje a nasytí výpary. V podobném vzduchu však seslábnou čivy a člověk churaví potom při každé změně povětrnosti. Zvláště nepříznivě působí přílišné teplo na orgány pohlavní, které bývají až i čtyrykráte zahaleny: nastává v nich překrvení a to vždy působí dráždivě. K prádlu dává se přednost hustě tkaným výrobkům, ač to není s výhodou. Užíváme-li lnu nebo bavlny, jest lhostejno, pouze ať je látka volně tkaná, aby výpary nebyly zadržovány a vzduch měl k tělu volný přístup. Neplatí to pouze o mužském, ale i o ženském prádle: čím průhlednější a prostupnější jest, tím více otužuje. Také spodky mají býti z tkaniva vzdušného. Škrob zalepuje průduchy, proto pryč s ním z prádla.

Také svrchní šat budiž z nehustých látek, odporučují se ševiotové a trikotové; pro ženské šaty hodí se z našeho stanoviska nejlépe krep. K podšívkám neradno užívati hustých, hlazených látek.

Hoši často onanují kapsou u kalhot, proto dávejte jim upravovat kapsy v zadu po straně hýždí a nohavice široké. Děvčatům nedávejte šněrovačku.

Duševně děti nepřepínejte záhy. Jest bláhovo, vynucovati duševní rozvoj dětí předčasně. Nechají-li

rodiče své děti po školním vyučování ještě 2—3 hodiny pracovat, mimo to jim udělovat vyučování hře na housle a na klavír, trpí-li jim několikahodinnou četbu, pomstí se to. Rolník dobře ví, že hříbě zkazí, zapřáhne-li ho příliš záhy. Přepínání v mládí má snadno v zápětí zakrnění duševních sil a přepínání mozku obyčejně předčasnou pohlavní dospělost. Také nadané děti neměly by mnoho doma číst anebo jinak duševně býti činny, nasedí se dost dlouho ve škole. Spása naší mládeže neleží v co nejčasnější zralosti, ale v udržování zdraví a zajištění čilého snažení a pevné vůle.

Bláhovostí je, trestati nedbalost a lenost dětí domácím vězením; jest to hromadění škodlivin: vzduch světnice, sezení, duševní napjetí, často samota a dlouhá chvíle.

Vydatného spánku má býti především dětem a mladým lidem dopřáno. Nemají tedy rodiče bráti děti sebou k návštěvám a zábavám různého druhu. Do desíti let, třeba i do jedenácti mají děti spáti 10—11 hodin a patnácti- až 17letý jinoch potřebuje ještě 8—9 hodin spánku. Požadavek tento není přemrštěný, mozek potřebuje právě v době vývoje hodně spánku. Dávejte tedy své děti časně spát, zjednejte jim ticho, aby brzy pevně usnuly. Nenechávejte také hořet žádná noční světla.

Lůžko nebuď ani příliš teplé, nesmí býti však ani studené. Ve spaní vyrábí tělo méně tepla než v bdění, hledí se proto každé zvíře ve spaní chrániti vychladnutí. Je-li lůžko příliš chladné, trvá dlouho, než se dítě dostatečně zahřeje a než usne. Příliš teplé lůžko vyvolává překrvení zevních částí těla. Odporučuje se tlustá žíněnka nebo slamník pokrytý

lněným povlakem, v zimě pod ní ještě pokrývka. K přikrytí stačí houně, v zimě, je-li třeba, lehká peřina. Ložní potřeby buďtež často větrány, vyklepány a na slunci ponechány.

Velkého významu jest pro děti jednoduchá výživa. Koření, mnoho soli a masa dráždí soustavu čivní a činí moč kyselou; tato pak dráždí sliznici měchýře a cybele a budí tak smyslnost. Líhoviny nedávejte dětem ani už odrostlým nikdy za žádnou záminkou. Také káva a čaj obsahují na čivy působící látky, ale čivy dítěte nemají zapotřebí dráždidel. Střídmě vychované děti nepovýší ani později břich za svého boha, a čím jednodušší stravě kdo přivykne, tím více přikloní se pak ušlechtilejším požitkům.

Vystříhejte své děti ošklivé četby: co nelze v rodině předčítati, nepatří dítěti do ruky. Jsou tak dost svůdcům vysazeny, nebuďte jejich chtíče okazováním a čtením věcí, které vedou k smyslnosti. Platí především o pokoutní literatuře, mnohých románech, indiánských a lupičských povídkách. Chraňte své děti před vlivem necudných obrázků, obracejte za to jejich mysl k přírodě, nadchněte je pro vše krásné, dobré a spravedlivé; pěstujte v nich umělecké cítění. Tělesně i duševně zdraví lidé odvrátí se už instinktivně od všeho ošklivého, nečistého a špatného.

Po 8.—9. roce nenechávejte děti spát s dorostlými v téže místnosti a v jedné posteli.

Vyvarujte je špatné společnosti; bohužel není tu vždy: »řekni mi s kým býváš, a řeknu ti kdo jsi«, spolehlivým vodítkem: zdánlivě nejlepší spolužáci stávají se často svůdci. Ale neudržujte také

svých dětí v ústraní, děti chtějí a mají míti společníky.

Ve svých řečech dbejte největší zdrželivosti. Namnoze považuje se za právo starších, libovati si v dvojsmyslných řečích a vtipech. Kdo tu je chlapíkem, jest si jist, že bude platit všude za »dobrého společníka«. Třeba z počátku pálí jinocha červeň na tváři, brzo jest mu příznakem mužnosti, se účastniti.

Dbejte, aby děti se vždy slušně chovaly, nemívaly ruce v kapsách; jenže nutno nezapomínati, že ani u podobných maličkostí neleží tajemství výchovy jinde než v příkladu. Nenechávejte dlouho děti o samotě, ani mezi sebou ani se služebnými.

Nedávejte dětem mnoho peněz a zdržujte je od zábav. Děti patří na hřiště a nikoli do tančírny nebo do věnečku.

Neponechávejte děti v neznalosti záležitostí pohlavních. Rozumné vysvětlení o životě pohlavním a jeho úskalích vyvaruje nejjistěji možným pokleskům. V době, kdy hoch rozvíjí v jinocha, děvče v pannu napáše se nedostatek rozumného vedení mnoho zla. Děti mají v této době zapotřebí vysvětlení přátelského slovy cudnými. Vzdor svým vědomostem zůstanou čisté a nevinné. Dolehne-li pak lehkomyslné, zlé slovo k jejich uchu, dostanou-li se špatné knihy jim na oči, jest škodlivý vliv těchto slov a knih už zlomen. Nesmíme dopustit, aby děti se vzájemně zasvěcovaly do tajností života pohlavního. To musí činiti rodičové. Jen ale žádná mravnostní kázání, žádné všeobecné povídání; navazovat na skutečné příležitosti. A nečekat s vysvětlováním až je dítě zkaženo; potom je pozdě. Zde několik případů ze skutečnosti.

Jistý professor vypravuje: Když se mne můj pětiletý hoch ptal: jak povstávají děti, odpověděl jsem: řeknu ti to, až budeš starší; ale pamatuj si, že správné vysvětlení mohou ti podat jen tatínek nebo maminka. Když po narození děvčátka se mne ptal: odkud přišla sestřička, řekl jsem mu: uzavřeme smlouvu: slíbíš mně, že o takových věcech nebudeš mluvit s nikým jiným než se mnou; za to ti slíbím, že povím ti vždy pravdu, zeptáš-li se mne. Víš, jak přichází štěňátka na svět? Ano, povstala v čubě, která je pak »vrhne«. Nuže, podobně je tomu u lidí. Maminka Tě porodila — u lidí neříkáme vrhnout. Hoch na mě upřel velké oči: skoro jsem si to myslel, a rozběhl se k matce, kterou objal se slovy: děkuji Ti, maminko, žes mě porodila. A každá zvrácená zvědavost zmizela, vše zdá se dítěti tak přirozené a samozřejmé, že po dlouhý čas nemá žádných otázek.

Drážďanská učitelka vypravuje: Seznala jsem dámu, která své dcerušky ve stáří 8—9 let co nejrozuměji vychovávala. Byla v naději a druhá dcera, děvče nadmíru probudilé, záhy zpozorovala na matce změnu. Maminko, co to máš pod zástěrou? Rozumná matka jí odpověděla: »Bůh dá mi děťátko, protože ale je dosud příliš drobné, musím ho nosit pod srdcem v těle, až doroste, aby mohlo s námi žít. Tys tam také byla.« Tento výklad měl za následek, že děvče prokazovalo své matce největší pozornost a pohlíželo na ni vždy s úctou.

Trefné jsou dva obrázky nastíněné spisovatelem knihy: »Volní lidé«, o matce starých časů a o matce nového směru. »Nikde nejeví se su-

rovost a sprostota naší dnešní morálky více, než ve způsobu, jakým lidé, najmě mládež pohlíží na mateřství. Jen si představme ponižující postavení nastávající matky oproti osmiletému synkovi! Kluk náhodou doslechl o očekávaném přírůstku. Dotazuje se matky. Ta přijde do rozpaků, nemůže se vyhnouti a pověsí mu pak na nos nějakou hloupou povídačku o čápovi, který nosí děti a pod. Jest spokojen, dokud mu jednou nějaký předčasně zralý uličník tak mnohé hrůzné tajnosti nevysvětlí: jaké ošklivé, hnusné věci lidé dělají, odkud přicházejí děti, jak povstávají, co také jeho maminka musela udělat! Tomuhle přeci jen tak zhola nevěří. Doma opatrně klade opět své choulostivé otázky, — a zpozoruje docela zřetelně, že matka přichází do rozpaků! Rdí se, stydí se, je to tedy pravda! Napomenutí, že hoch by se neměl po takových věcech ptáti, se ho netkne. Už není hloupým klukem, aby si dal věšet bulíka na nos! S pohrdavým úsměvem se obrátí, vzdorovitě odchází. Už vyzrál na jejich chytráctví! — Vizme druhý obrázek: nastávající matka zavolá si svého 8letého hocha. Prudce se k ní žene, ale ona klidně mu zbraňuje, upozorňujíc ho, že musí se k ní teď chovat šetrněji. Řekne mu potom, že v její životě povstalo malé děťátko, jak je ještě malinké, tak že ho musí vlastní svou krví živit, aby vyrostlo, až ho s bolestí přivede na svět, aby se všichni z něho mohli těšit, jak ho i nadále bude živit, jak i on, prvorozený tak povstal atd. Jak hrdým bude na svou milou matičku, která tolik pro něj učinila a tolik ještě zkusit musí, aby ho oblažila malým děťátkem.*)

*) Viz také »Odkud přišel bratříček« v našem nákladu.

Svému synovi klaď, otče, na srdce, co praví Matyáš Claudius: »Neubližuj žádnému děvčeti, pamatuj, že tvoje matka byla také děvčetem.« Uč ho chovati se ke všem ženám a dívkám i z nižších stavů s úctou a chrániti je před ponižováním. Uč ho chápat, že pohlavní čistotu nemají zachovávat pouze dívky a ženy, ale stejně mladíci a muži. Uveď mu na mysl výrok Tacitův o starých Germánech: »mládež ovládá své vášnivé pudy, odtud její nevyčerpatelná síla. Nikdo se neřesti nesměje, necudnost se neodpouští, cizoložství se těžce tresce.«

Rodiče buďtež v stálém styku s učiteli svých dětí. Bohužel, jest jakési odcizení mezi školou a rodinou; nebudu se obírati příčinami smutného toho zjevu, který výchovu nad míru stěžuje. Učitel musí tápati ve tmách, zůstávají mu jeho žáci v duchu cizí, nezná-li jejich domácích a zdravotních poměrů, vlastní jejich povahy. Výhradně ve škole může si zjednat o tom jen povrchních znalostí. Podvolte se nepatrné námaze, vyhledati občas učitele svých dětí, odkrýti mu své srdce vyžádati si jeho rady a pomoci. Učitel nechť také považuje za svou povinnost udržovati s rodiči stálé styky. Tu i tam pohoří, pravda, ale obyčejně se rodiče těší z toho, že zájem učitelův na jejich dítěti sahá dále než litera předpisu žádá.

Tím ocitli jsme se u otázky: co může škola vykonati, aby se vyvarovalo mravních poklesků dětí? Dnešní organisace školství vykazuje tolik závažných nedostatků, že snahy učících musí tu jako i jinde vyjíti na prázdno. Jest nemožno v třídách o 50 a více žácích jednotlivé dítě s výsledkem pozorovati. Českému učiteli, který má v třídě dětí na-

nejméně 51, průměrně však 63, a dosti často až 100, jest to teprve holou nemožností. O láskyplném vžití se do povahy dítěte nelze ani mluvit, vychovatel stává se cepovatelem, škodu bere mládež, lid.

Musí-li dítě, organismus se vyvíjející, 4—6 hodin ve škole seděti a po té ještě vypracovávati domácí úkoly, stává nebezpečí tělesného zakrnění a duševního přetížení. Tyto skytají nejlepší půdy pro pohlavní poklesky.

Do dokonaného 7. roku dětská zahrádka, ale nikoli ona karikatura, zamezující dětem hojné pohybování se na čerstvém vzduchu; pak postupně 4—7 učebních půlhodin s přestávkami o 15 minutách; omezení domácích a písemných úkolů na nejkrajnější míru; počet žáků umožňující učiteli zabývati se každým jednotlivým dítětem; dostatek příležitosti ke hrám, tělocviku, plování, v zimě k bruslení; pro volný čas útulky pro hochy i dívky; vyučování pokračovací, které by osvěžilo ducha i mysl — a naše školy vykonají nejen vědecky zdatnou práci, ale budou i semeništi skutečného vzdělání mysle i srdce a nebudou míti místa pro nezpůsoby ničící ducha i tělo.

Pozoruhodný jest návrh, vyhraditi některé dny v témdni pouze pro tělesná cvičení, a ostatní věnovati vyučování v obou půldnech s přiměřenými přestávkami. Někteří fysiologové soudí totiž, že vsouváním tělesných cvičení mezi dobu vyučovací se soustava čivní tím více zatěžuje, protože tělesná námaha mozek podobně vysiluje jako duševní práce; jest prý po duševní práci třeba klidu naprostého.

Pro školy vesnické bylo by třeba jen některých nezávažných změn.

Nyní k jednotlivostem.

Rozšíří-li se onanie po celých třídách, holdují-li jí žáci mezi vyučováním, jest vždy vinou toho kterého učitele. Podobný »vychovatel« může se státi kletbou celých pokolení, a bylo by v zájmu veřejného blaha, ho v čas svésti na jinou dráhu životní. Zevní kázeň neznemožní sice nikdy tajné myšlénky, ale je s to aspoň nevinné ochrániti.

Žáci nesmí sedě dávati nohy křížem, míti ruce pod pultem a musí hleděti na učitele. V přestávkách zůstávati v učebně smí jen za deštivého počasí. Není jim na škodu při 6—7 stupních mrazu pohybovati se venku, vždyť cestou do školy také byli v zimě. Slabí a neduživí nechť zahalí se při mrazu v plášť. Je-li žák tak sláb, že v přestávkách nemůže ani jíti na vzduch, nepatří vůbec do školy. Musí-li snad děti v přestávkách zůstati v učebně, je třeba na ně dozírati, taktéž na příliš záhy příchozí a po škole jsoucí. Delší dobu by žáci neměli zůstávati sami. Budiž dbáno, aby děti nechodily zbytečně na záchod anebo dlouho tam nepobývaly, nikdy však nenuťte je, zdržovat potřebu. Každý žák, kterému je nevolno nebo který má potřebu, měl by moci jít ven bez ptaní. Jen zřídka bývá té svobody zneužíváno.

Vyučování má děti upoutat. Bezduchého opisování se vystříhejme, jest nešvarem, dávati za úkol dětem celé stránky popsat. Zabíjí se tím v dětech chuť k učení, bere se jim duševní svěžest a poškozuje vynuceným dlouhým sezením zdraví a mravnost.

Škola měla by poskytovati více místa zdravotnictví a péči o zdraví. Obyčejně zůstává se na trošce anatomie a fysiologie; to nedostačuje. Zdravotnictví musí býti učeno; o čem tu třeba mluvit, jest tak jednoduché, že každé dítě tomu porozumí, ale učitel musí to nejen vědět, ale dle toho žít.

Mají býti děti předem varovány? Příležitosti k tomu skytá škola dost. Blahodárně mohli by učitelé posledních ročníků vyšších učelišť působiti, neboť mluví-li učitel mysli vážné a upřímné, neminou se jeho slova účinkem. Kdo jest si ve věci jist, nebude v rozpacích o formu.

Určité schema nebo pevná hranice stáří, do které lze tak, od které onak mluvit, nestává. Povaha dítěte, jeho tělesný a duševní vývin, jeho vychování, okolí a mnohé jiné rozhoduje. U menších dětí může působiti učitel proti některým nezpůsobům napomenutím »to se nesluší«, a »to hodné dítě nedělá«, je-li nutno, potrestáním. Postupně přistupují zřetelnější napomenutí, varování před lenošením, špatnou společností; neseď na prázdno, nebo přijdou Ti nečisté myšlenky a dopustíš se něčeho, zač se budeš musit stydět. Co před rodiči musíš skrývat, jest nečisté, špatné, hříšné. Budeš pouze na podobné věci myslet a staneš se nemocným a chorobným. oddáš-li se jim. Jenže varování, která jednomu prospívají, u jiného teprve vzbudí zvědavost, smí býti tedy pronášena jen zcela všeobecně. »Vážností hlasu, pohledem toho onoho zvláště stihnuvším může učitel docíliti, že i všeobecně nesená řeč nemine se účinku. Dle svých vlastností si každý z ní vybere, co mu

patří, a už nenevinný mnohé uslyší, čeho nevinný si vůbec nevšimne. Přesně povahou dítěte se říditi mohou jen rodiče, kteří je do podrobna znají, výhradně jím se zabývají a jejichž vliv na výchovu a vytváření povahy jest přeci jen zcela jiný, než nejlepšího učitele.« Zdá-li se některý žák býti podezřelým promluvte s ním mezi čtyřma očima.

Dívkám stávají se často poslední školní léta nebezpečna. S pohlavní zralostí uplatňují se určité pudy. »V této době otevírá se děvčeti nový svět: nejasná, touhyplná nálada a zvláštní tužby se dostavují. Tato touha po lásce v ranném mládí mívá romantický, idealisující tah: předmět lásky přímo zbožňuje. Nejdříve obrací se k postavám poesie a dějin, s probouzející se smyslností však přenáší se snadno na živoucí osoby druhého pohlaví. Často dochází pak ke konfliktům s panujícím mravem, které zdánlivě může pouze smrt rozluštiti. V tomto období života dostavují se také první známky hysterie a nervosity, v něm propadají děvčata pohlavním pokleskům a tajným hříchům«. (Krafft-Ebing.) Dosud obvyklé zamlčovaní jest chybou; rozumné vysvětlení se strany matčiny anebo rozšafné učitelky za to plně na místě.

Pro léčení onanie a její následků možno na tomto místě dáti jen všeobecné pokyny; co třeba dělati v jednotlivém případě, závisí od nejrůznějších okolností. Nedbejte léků odporučovaných proti »slabosti mužů«, »neplodnosti« atd., jsou bez ceny, třeba kryly se lékařskou vlajkou, a jejich vychvalování má za účel nestydaté vykořisťování. Řiďte se pouze radou lékaře.

Onanuje-li dítě, bude lze pozorovati: dítě

často běhá na záchod, dlouho tam pobývá, vyhledává samotu, ztrácí svou veselou prostou mysl, nesměje a neveselí se jako dříve, nemůže hledět zpříma do očí a jeví náchylnost k neupřímnosti. Za vyučování sedává nepozorně, sní s otevřenýma očima a kochá se vilnými představami. Někdy lze na něm pozorovati náhlou změnu: tváře zčervenají, oči se lesknou. Hned po té jeví skleslost. Při psaní a učení bývá jedna ruka pod stolem. Hoši mívají ruce v kapsách u kalhot. Nebývá nesnadno, dopadnouti dítě při činu, anebo pro nezasvěcence nevinnou otázkou zjednati si jistotu. U hochů a jinochů třeba občas pátrati v prádle po skvrnách z výlevů semene. Při tom však dlužno míti na mysli, že i mravně bezúhonní a zdraví mládenci mívají občasné polluce.

Co dělat, je-li onanie jistá? Nehubovat a netrestat. To jen zastrašuje, podkopává odvahu, má za následek větší ještě tajnůstkářství. Onanista není zločinec, zasluhující pohrdání, ale chybující nebo politování hodný chorý. A nemáte snad jako rodiče a učitelé také spoluvinu na jeho osudu? Vykonali jste všechno, abyste ho uchránili? Hleďte získati si jeho důvěru. Snad vždy pociťuje nedůstojnost svého konání, rád by vybředl z bahna, v němž se topí, vyprostil se z drápů, které v něj vášeň zatkla. Sezná-li, že mu chcete pomoci, ochotně se chopí záchranné ruky.

Především jedná se o sesílení vůle, o cvik v sebeovládání. Pevná vůle jest vždy korunována vítězstvím. Ale chtíti je nutno, chtíti celou duší. Veškeré síly je třeba pro ovládnutí zhoubného pudu. Pak, ale jen tak se daří zcela jistě. »Před-

stava o vlastní síle sílí. Kdo důvěřuje v sebe, že něco vykoná, vykoná to snáze než kdo si nedůvěřuje«. (Johannes Müller.) »Nejbohatší vědění, nejbystřejší rozum, nejupřímnější cit, nejosvícenější mysl nemají ceny bez činorodé mravní vůle« (Bock). A nikoli neprávem označuje Fenchtersleben vychovávání k sebeovládání souhrnem vší mravnosti.

Neztrácej mysli, třebas ještě někdy chyboval; jen zmužile se opět a opět pustit v zápas, vítězství tě nemine. Nepozbývat trpělivosti, nepřestanou-li polluce ihned; při rozumné životosprávě stanou se ponenáhlu řidčí, ale i při úplném zdraví nezmizí docela. Strach, pozbýti následkem pollucí rozumu nebo musiti si zoufat, jest zbytečný. Jen rozumně žít, a jistě, třeba pomalu, dojdeš cíle.

O životosprávě netřeba se opět šířiti, byla nahoře popsána: nedráždící strava, vystříhání se lihovin, pohyb na čerstvém vzduchu, přiměřené, síly zabírající zaměstnání.

Nesvědomitou jest rada k mimomanželskému pohlavnímu styku jako prostředku proti onanii. Tento ji neléčí ani jí nezabraňuje. Moebius má pravdu, nazývaje ty, kdož označují onanii za »dětskou nemoc« a vyzývají k návštěvě nevěstinců »horšími moru«. Zbytky vůle a sebeovládání, které nemocný ještě si uchoval, rozplynou se při styku s nevěstkami, nehledě k zdravotnímu nebezpečí, v které se vydává. Má snad mladík, aby toho se vyvaroval, svést nevinné děvče? Bohužel je dosti rodičů, kteří nemají nic proti tomu, že jejich pan syn má »poměr« — jak okrasně se tomu říká —

protože se domnívají, že ten ho uchrání od nevěstek. Vždyť »může si to dopřát,« mohou, nastane-li potřeba, dáti děvčeti »odbytné«. Na sňatek totiž nepomýšlí mladý muž z pravidla nikdy, bývá společenskými poměry pro něj už předem vyloučen. Všude nacházíme děvčata tímto způsobem zneuctěná a klesající pak se stupně k stupni. A svůdci paradují přečasto jako podpory společnosti! — Kéž by tací rodičové, tito mladíci si vzpomněli na vlastní dcery a vlastní sestry! »Co nechceš, aby ti jiní činili, nečiň ty jim« a »co mají lidé vám činiti, čiňte jim též!«

Právem ptá se Herzen svých posluchačů: »Jest jediný mezi Vámi, kdo by si troufal před svými mladšími přátely a bratry anebo před vlastními syny obhajovati zákon smilství: vydržujte si tolik maitres, co můžete, svádějte tolik děvčat a vdaných žen, pokud možno; obcujte mimo to s co nejvíce nevěstkami! Nikoli, že ne? Jsem si naopak jist, že všichni bez výjimky, ihned a bez rozmýšlení schválíte opačnou radu, protože jest výrazem citu, kterému vzrůstající vzdělanost dala v hloubi našich srdcí vzrůsti. Dejte tomuto pocitu zkvésti a se volně vyvíjeti; potlačte falešný stud, zbraňující Vám, uznávati ho vždy a všude, a kažte mocným hlasem, především však vlastním příkladem: cti ženu, sestru, dceru každého tak vysoce, jak chceš, aby Tvá vlastní ctěna byla.«

Kdo zneuctí ženu, zneuctí sebe sama, a kdo s nevěstkou sprostě činí, sám sprostým se stává. Vštípiti toto naší mužské mládeži, jest především zapotřebí. Že děvčata lehkomyslným slibům věří,

není důvodem k odsouzení. »Kdo mezi vámi jest bez hříchu, hoď první kamenem po ní.«

U dělnického obyvatelstva na venkově i ve městech vídáme zhusta, že poměrně mladí lidé zapředou »poměr«, pořídí si »nevěstu« často s vědomím a schválením obojích rodičů. Ale tu bývá skoro vždy úmysl trvalého spojení i u muže, a z pravidla dochází později k sňatku. Nelze toto předmanželské obcování schvalovati, ale stavěti ho na jeden stupeň s řáděním oněch mužů, kteří nemají úmyslu svedené děvče si vzíti, kterým se jedná jen o ukojení chtíčů, také nelze.

Jiná otázka zní, radno-li raditi onanujícímu mladíkovi k sňatku, dospěl-li nutného věku. Při těžké čivní slabosti, zvláště za stávající impotence nebudiž tak raděno. Shledá-li novomanželka, že její choť nemůže svým manželským povinnostem dostávat, cítí se poníženou, uraženou. A tím jest osud manželství zpečetěn. V podobných případech nechť nemocný se dříve pozdraví, než vstoupí v sňatek. Ve všech ostatních případech však možno s dobrým svědomím k manželskému spojení raditi.

Bylo namítáno, že je to přece jedno, onanuje-li muž nebo manželsky obcuje. Vzrušení čivů, silné namožení srdce a ztráta semene jsou prý při obou aktech. A přeci jest mezi nimi ohromný rozdíl. Manželské obcování zanechává při rozumném jinak užívání pocit jakéhosi uspokojení. Místo tohoto zaujímá u onanie rozrušující vliv hlubokých pohnutí myslí, mocných pocitů nevůle »onen boj proti pudu hranice překročivšímu, ono stálé pod-

léhání, onen skrývaný rozpor mezi studem, lítostí, dobrým úmyslem a pánovitým pudem«. Vše to v manželství odpadá, a proto se tací mužové za rozumné životosprávy záhy v manželství zotavují.

III. HŘÍCHY DOSPĚLÝCH.

Jeví-li se hříchy mládeže ve způsobu ukájení pudu pohlavního, který neslouží účelu plození, jest tedy nepřirozený, jeví se nepřirozenosti mužů najmě ve vyhýbání se manželství a v mimomanželském pohlavním styku.

Jest nesporno, že mohou býti závažné důvody a okolnosti, které sňatek mladému muži neodporučují. Zůstává-li někdo svobodným, aby nepřenesl snad úbytě, těžké poruchy čivní nebo znetvořeniny na potomky, lze to jen schvalovati. A nežení-li se kdo, protože pro lásku ženy v srdci opravdu místa nemá; ctěme jeho rozhodnutí; byli ti, kdož v doživotní čistotě spatřovali svůj ideál, od jakživa vysoko ceněni, a někteří z největších myslitelů postavili schopnost odříkání se za nejvyšší mravní požadavek. Ale u velké většiny starých mládenců nejedná se o ethické ohledy. Vidí v tom prostě své pohodlí, starati se pouze o sebe, a ne také o ženu a děti. Jeden by nerad se vzdal své každoroční cesty; ten bojí se o své pohodlí; třetí strachuje se možného přírůstku práce; onen opět by se ženil, kdyby jen »ona« měla všemožné přednosti a k tomu pěkné jmění — zkrátka všichni

strachují se o své milé Já. Sobectví bývá pravidelně na překážku. A pohlavního styku netřeba se přeci vzdávat. Proč tedy lézt do nepříjemností a starostí. Súčastnění odvolávají se rádi na apoštola Pavla: »kdo se žení, dobře činí, kdo se nežení, lépe činí.« Neprávem; Pavel tvrdí pouze, že svobodní mohou volněji »sloužiti bohu«, kdežto ostatní čeká více tělesného hoře«, jehož by je rád uchránil. »Přál bych si, aby všichni byli jako já (proti smyslnosti); ale každý má vlastní dar od boha, ten takový, onen jiný« a »k smilnění měj každý vlastní ženu a každá měj svého vlastního muže.«

Nelze ale také popřít, že vyhýbání se manželství vydatně podporuje bezplánovitá a namnoze pochybená výchova ženské mládeže. U koho a jak má se u velké části dělnického lidu děvče naučiti vedení domácnosti? Vyučování domácímu hospodářství jest teprve v prvních počátcích. V t. zv. lepších třídách opět bývají děvčata tak vychovávána, že práce v domácnosti a v kuchyni je jim lhostejna nebo protivna. Mysl slečnina jest vedena jen k zevnějšku, vidívají účel svého života přečasto jen v zábavách a pohodlí, v »přiměřeném zaopatření«, které by je všech domácích starostí zbavilo. Nezřídka nedostává se hlubšího vzdělání ducha i srdce. Ký div, že vážní, vzdělaní mužové se manželství s tak povrchními, bezduchými loutkami vyhýbají.

Požitkářství a pohodlnictví ovládají také střední vrstvy z části přes příliš. To a nepatrná hospodářská vyspělost děvčat skytají vyhlídku na nárokůplný způsob života a nákladnou domácnost. A tu přejde mnohého chuť, aby se ženil. Přímo odstrašivě pů-

sobí na muže ony ženy, které se zálibou odvrhují ženské vlastnosti a přijímají necnosti mužské, které přirozený účel manželství a jeho důsledky považují pro sebe za ponižující. Za to žena v pravdě vzdělaná, která svou sílu vůle projevila, bývá z pravidla dobrou hospodyní a znamenitou matkou.

Strach z manželství vysvětluje se u mnohých mužů tím, že příliš zřídka mají příležitost nenuceně se s děvčaty stýkat. Toto odloučení pohlaví počíná vyučováním. Na venkově berou mnohá manželství svůj počátek ve škole. Kdo zná ženskou mládež jen z tanečního sálu, bude právem opatrný. Proto společná výchova hochů a děvčat má v zápětí nenucený styk obou pohlaví.

U mnohých mužů jsou sociální poměry příčinou, proč se neženi nebo ne v čas. V zájmu mravnosti, síly národa a jeho zdraví jest, aby vše bylo odstraněno, co včasným sňatkům mladých, zdravých lidí je v cestě; neboť udržování rodu a výchova dětí v zdravé, silné lidi může se jen v manželství díti. Právem nazývá ji Goethe »vrcholem vzdělanosti«. Jediné manželství jest přirozené spojení muže a ženy, jen ono umožňuje žití udržující mravnost a zdraví, sílu a čilost. Mezi lidmi dosahujícími neobyčejného stáří jest málo neženatých. Žádný div, neboť »čím věrnější zůstává člověk přírodě a její zákonům, tím déle žije«, praví Hufeland. Ale plemenění jest přírodou chtěno, a kdo bez vážných důvodů dává svým silám zakrňovat, jedná nepřirozeně. Každá nepřirozenost však mstí se na jednotlivci a na obecnosti. Manželstvím umožněná pravidelnost v životosprávě a rozumné ukájení pudu pohlavního působí příznivě na zdraví

obou manželů. »Dobrá žena zdvojnásobuje léta svého muže«, stojí už v Písmu. I pro ženu jest manželství zřídlem mládí. Pouze mezi 20. a 30. rokem převládá u žen úmrtnost vdaných nad svobodnými, pro mnohá s těhotenstvím a šestinedělím spojená nebezpečenství. Jenže tato z velké části tkví ve zvrácených zvycích, v nerozumné životosprávě a lze jim zdravotnickou výchovou ženské mládeže dobře čelit. Jak málo obtíží způsobuje těhotenství zdravým ženám; lehce rodí, kojí dobře, zůstávají zdravé vzdor četným porodům, práce schopné a neztrácí ani valně na kráse. Zdravotní výchovou děvčat odpadají domýšlená a mnohá skutečná nebezpečí manželství. Kdo rozumně a zdravě vyrůstá, bude i v manželství přirozeně, tudíž šťastně žíti. Že naopak vynucené bezženství může míti těžké zdravotní poruchy za následek, jest nesporno.

Bylo zjištěno, že duševní poruchy jsou u svobodných častější než u vdaných. Ve všech ústavech pro choromyslné jest více děvčat než vdaných. U panen dostavují se duševní poruchy nejčastěji mezi 25. a 35. rokem, v době, kdy květ a naděje mizí. Žena nezná právě ukájení svých pohlavních potřeb mimo manželství. Vyhlídky na ně horší se však stále. Muž ukájí svou potřebu jiným způsobem anebo nachází v povolání, vyžadujícím celou jeho sílu, potřebné zaujetí. Ale ženu dohání staropanenství snadno k nespokojenosti, k chorobným úvahám. Z počátku hledává náhradu v náboženství. »Z náboženského blouznění vyvíjí se často to množství čivních chorob, mezi nimiž hysterie a šílenství nejsou vzácny«. (Krafft-Ebing).

Zdá se tedy manželství býti jakousi ochranou před duševními chorobami.

Statistikové nám také dokazují, že zabraňuje sebevraždě, neboť více jest sebevrahů svobodných než ženatých. A k tomu nás přesvědčují, že prodlužuje život; chápeme, že pravidelné žití pohlavní umožněné v manželství, sílí celý organism, kdežto bezženstvím vyvolané nepřirozenosti mají za následek předčasné stárnutí.

Také potomstvo trpí nechutí k manželství, neboť opět statistické tabulky nám ukazují, že mnohem více dětí nemanželských zmírá než manželských. A proč? Z nedostatku potřebné péče. »Mateřská láska může se činně uplatňovati jen tehdy, pomáhá-li láska otcovská. Manželství a rodina jsou nezbytnými životními podmínkami.«

Rozšířená nechuť k manželství dává tušit nepřirozené poměry celkové. Čím zdravější a mravnější lid, tím více váží si manželství. U venkovského lidu žijícího v celku střídmě a pracovitě nesetkáváme se s onou nechutí. Nezkaženému člověku, který si své pudy zdravé uchoval, jest manželské spojení rozkoší; žádná povinnost není mu těžkou a starosti rodinného života vyváží jeho příjemnosti. Kde však buď přílišná tíha práce, buď pusté požitkářství šlechetnější hnutí utlumily, tam jest strach před manželskými povinnostmi dílem z přesycení, dílem z obavy před potomstvem.

Není však třeba pouze se ženit, ale ženit se pokud možno nejdříve. K ženění patří jakási čilost, vlastní spíše mládí než stáří. Čím starší člověk tím více uvažuje, aby na konec zůstal svoboden anebo — přebral. Bohužel nedovolují naše sociální

poměry většině mužů sňatky v mladých létech. Tělesná a duševní zdatnost dětí závisí od stavu ploditelských žláz. Tyto bývají nejlépe vyživovány v době nejsilnějšího pudu pohlavního, tedy u muže v druhé, u ženy v první polovici let dvacátých, jsou tedy v tu dobu k plození nejschopnější. Sňatek v tomto stáří podává tudíž nejlepší záruku zdravého potomstva. Pozdě přicházející děti bývají často tělesně i duševně slabé.

V Anglii žení se 51% mužů před 25. rokem. Nemohl by národní blahobyt anglický býti následkem toho?

Nemožnost dříve se ženiti, vhání mnoho mužů k mimomanželskému styku a odsuzuje je k neplodnosti a živoření. Mladí lidé však, kteří záhy volili, třeba nemohou se hned vzíti, zůstávají z ohledu na předmět své lásky ušetřeni lehkovážných styků, spořiví a střízliví.

IV. PŘÍČINY PANUJÍCÍ NEMRAVNOSTI A JEJICH POTÍRÁNÍ.

Cesta k cudnosti vede střízlivostí. Ptá-li se lékař pohlavně nemocného: »Jak jste mohl být jen tak nerozumný?« dostává v 9 z 10 případů v odpověď: »byl jsem napilý«. Jak často jde se rovnou z hospody k nevěstce! Alkohol podlamuje vůli a oslabuje soudnost. Už po požití malého množství lihovin nebýváme si následků

svého konání plně vědomi. Za střízliva hlásí se s chtíčem zároveň silné představy opačné. Myšlenka na rodiče, na budoucí manželku, na možné následky poklesku vyvstane. Požití jen několika sklenic piva nebo vína dává těmto představám vybledn outi a zvítěziti pudu pohlavnímu. »Neopíjejte se, pánové, nikdy«, volával jistý curyšský professor ke svým posluchačům, »ne že by Vám jedno opití se mnoho uškodilo, ale proto, že v opilosti nevíte, co děláte a můžete se něčeho dopustit, co Vám zkazí celý život. Cesta k nevěstinci vede knajpou«. Pití uspává svědomí, onoho strážce udržujícího v mezích zvířecí pudy. Napilý pustí záhy všem vášním uzdu. Odtud výčep piva a vína v místnostech sloužících smilnění; návštěvníci musí se opojiti, aby nalezli ve svém počínání zálibu, a děvčata, aby se jim řemeslo příliš nezhnusilo.

V zemích a krajích, kde se pěstuje víno, bývají názory o mravnosti nadmíru volné; vždyť frivolnost některých národů jest příslovečna. I ženy a dívky tamější bývají lásky žádostivější než jinde. Pouhou náhodou?

Dopustil-li se kdo něčeho v životě, nač nerad vzpomíná, zač v duchu se stydí, nebyl zajisté při tom úplně střízliv.

Alkohol stupňuje i v mírném množství pohlavní chtíč až k nesnesitelnosti. Z četných přečinů proti mravnosti bývá 90% spácháno v opilosti. Vladař alkohol má mnoho na svědomí. Jest také jednou z hlavních příčin necudné mysle. Kdo nemravnost hodlá potírat a před alkoholem skládá zbraně, málo dosáhne. Jenže nestačí kázat synovi střídmost;

hoch, mladík vidí v otci vzor mužnosti, a právem. Nezamítá-li otec lihové nápoje, platí synovi pití za projev mužnosti. Nestřídmým se nechce stát, ale bude moci na svém předsevzetí setrvat? Duch by rád, tělo je slábo. S málem začne, s mnohem snad skončí, neboť síla vůle a sebeovládání vlivem alkoholu zmizí. Nechť dává mu otec zářný příklad úplné zdrželivosti. Ji pouze žádat, je málo platno. Kážou ji od časů Noeových, a výsledek? Stále slýcháme nářky, že požitkářství zachvacuje všechny kruhy. Ale nenecháváme skoro všeobecně vyrůstati mládež v názoru, že každý dosažitelný požitek si musíme dopřáti? Kdo chce polepšovati, musí u sebe začnout, musí okázati sebekázeň. Píváte denně 1—2 sklenice piva snad jen občas, jest tu oběť tak velká nepíti vůbec aspoň nějaký čas a okázati svým dětem, dorůstající mládeži a druhům, že není tak těžké, vzdáti se požitku, chceme-li? O chtění se jedná. Mluvení spomáhá málo, příklad všechno. Budeš-li jako mírný piják napomínati ochlastu, vysměje se ti. Zcela jinak zachová se, podáš-li mu na sobě důkaz, že lze bez alkoholu nejen dobře žíti, ale i vydatně pracovati a srdečně se veseliti. »Eh, co je mi do jiných,« řekne se. Chcete opravdu býti Kainem, odpovídajícím na hroznou bídu svých bližních: »což jsem hlídačem svého bratra?« Jak hřmí se s kazatelen proti démonu alkoholu, a proč s tak chatrným výsledkem? Protože přiléhá slovo: »řiďte« se mými slovy, ale nikoli mými skutky«. Kdo ví, že v komůrce lokají víno a veřejně kážou vodu, nedbá žádného napomenutí — nechť jedná se o kněze, učitele nebo lékaře, a tím spíše o rodiče.

Dětem nedávejte lihovin nikdy, pod žádnou záminkou.

Pro vzrůstající nemravnost nemalého významu jest okolnost, že počet dospělých děvčat převyšuje počet dospělých jinochů, ač rodí se více dětí mužského pohlaví než ženského. Životní poměry žen měly by býti co možno zlepšeny, aby počet mrtvě a předčasně narozených klesl na nejmenší míru a přebytek hochů se zvýšil; aby byl uchován, třeba věnovati co největší péči ošetřování kojenců a odstraňovati všechny škodliviny život mužů ohrožující: války, úrazy, zhoubná zaměstnání. Jen tak lze pošinouti stáří, v němž drží si obě pohlaví početnou rovnováhu, výše a zlepšiti vyhlídky na sňatek děvčatům.

Další příčinu panující nemravnosti tvoří obytné poměry pracujícího lidu; jsou ve všech skoro velkoměstech a průmyslových okresích stejně špatné. Ale i na venkově najdeme obytnou bídu: spací místnosti pro čeleď bývají toho druhu, že nic nebrání důvěrnému styku obou pohlaví. Zaměstnavatelům bohužel se nedostává porozumění pro mravní nebezpečí z těchto poměrů hrozící.

Náklonnost k fintění se a zábavy chtivost zajisté přivádí mnohou dívku k pádu, a svůdná přítelkyně nemá těžkou práci. Pití lihových nápojů a vzrušení tancem zbývající dokonají. A přeci, kdo mohl by hodit kamenem po děvčatech, hledajících v neděli zábavu v tančírně a klesnuvších následkem toho? Den ze dne jsou přikovány k jednotvárné úmorné práci; často neuslyší za celý týden vlídného slova, ač každého z nás občas zachvátí touha po něm a žádost býti jednou veselý a zapomenouti na

všední strasti. Kde však nalezne pracovnice splnění svého přání mimo tančírnu? Jest divu, že v její dusném ovzduší a pod vlivem lihovin pláštěm láskyplného soucitu zahalená žádostivost svůdce dojde splnění?

»Nezřídka vyhledávají si děvčata byt odděleně od svých rodičů, aby byly pány svého volného času. Následek toho jest nadpočet nemanželských porodů«, stěžuje si jeden živnostenský inspektor. Každý znalec poměrů ví však ještě o jiných příčinách: děvčata pociťují po 10ti- a vícehodinné práci potřebu odpočinku a společnosti, ale v rodině na ně čeká nová práce, zhusta ještě váda. Divíte se, že hledí se tomu vyhnout?

Zřizujte proto ve všech větších obcích útulky a zábavné místnosti pro svobodné osoby obojího pohlaví, prospěšné podniky, od nichž nesmí se očekávati výtěžek, nanejvýš zúrokování místnosti, kde by mladý lid nalezl přístřeší, dobrou zábavu a poučení, kde by při hře a společném veselí mohl pookřát a dle chuti si zatančit. Tak by pozbyly tančírny rázem přítažlivosti.

Mnoho děvčat propadá neřesti z nouze. Číšnice jsou vesměs odkázány na zpropitné, a i mzdy v jiných oborech zaměstnaných děvčat jsou až příliš nízké. Ale hlad bolí; nedivme se, že hledí nouzi uniknouti. Málokterá jde ihned na ulici, obyčejně začne se s nějakým »poměrem«. Snad — snad bude z toho sňatek. Ne-li, chodívá to pak rychle s kopce a končí — nevěstincem.

Že však není vždy nouze vůdcem k neřesti, vidíme na mužích a na t. zv. lepších třídách; vždyť ty by musely býti vzory mravnosti? A

zatím platí právě zde za pravidlo, že mravnost mužů musí býti rozdílna od mravnosti žen.

Od dívky a od ženy žádáme, aby žila mravně a cudně. Proč ne od mužů?

»Nehledíme na ženu, jako na bytost nám rovnou, ale jako na nástroj své rozkoše. Proto omlouváme muže vydržujícího si maitresu, navštěvujícího nevěstky. To je samozřejmé, přirozené! Chybila-li dívka jen jednou pod tlakem okolností, kterým nemohla vzdorovat, do nichž byla lží a klamem, ujišťováním o lásce, které vůbec nebylo, nedodrženými slavnými sliby manželství vehnána — podlehne-li taková dívka konečně, jest zneuctěna, opuštěna, zavržena a vydána opovržení« (Herzen).

Málo mužů vidí v tom něco zlého, vyzývavě a mlsně si děvčata a ženy prohlížeti anebo ženu svésti. Už i ženy vžily se v názor, že mužům je všechno dovoleno. »Měli bychom si navléknouti rukavičky, než mnohému muži podáme ruku. Místo toho podporujem ještě často ucházení se mužů, kteří v mládí svém hodně užili«. Jen když bude dcera »zaopatřena!« »Mládí se musí vybouřit,« konejší i matka, a »bujné mládí dělá dobré manžele« hledí i nevěsta odfilosofovat dosavadní život snoubencův. Daleko jsme už pokročili ve svých mravních názorech!

Musíme si zvyknout, prokazovat dívkám i ženám i z nižších stavů takovou úctu, jakou pro vlastní ženy i dcery vyžadujeme; nesmíme považovati za právo mužů a pánů, je obtěžovati a sváděti, protože stojí společensky pod námi. Čest chudých děvčat »stojí stejně vysoko jako vašich bohatých příbuzných«, volal soudce k dvěma takovýmto

zhýralcům, omlouvajícím se, že to byly »pouhé« dělnice. Dosud jsou chudá děvčata považována za stvořena pro rozkoš bohatých vilníků. Typ dona Juana kvete ve velkoměstech v odrudě smělé, drzé a nesvědomité, bujný řehot odměňuje v přátelském kroužku jeho úspěchy, které se při bližším ohledání vyloupnou jako zločiny. Co záleží většině na zničeném květu! Nadějný synáček bohaté rodiny svůj chtíč ukojil, a nalokal-li se do syta, — dále, přijde jiná na řadu. Mezi horními deseti tisíci panuje bez výslovného zákonného uznání mnohoženství a olupuje bezpočet zdatných jinochů o přírodou jim určené družky.

Jaké množství svedených nedospělých dobře situovanými muži odkryly různé soudní procesy! Pověstnou »lex Heinze« chtěli pokrokoví lidé učinit aspoň trochu užitečnou vpravením článku, že trestán bude dozorce a zaměstnavatel, který nezkušenosti a neodvislosti nezkaženého děvčete využije k podvolení se jejímu. A ejhle, nejvíce tento dodatek potíral zástupce vlády nejmalichernějšími vytáčkami. A přece konstatují spolky pro šíření mravnosti, že 32% prostitutek bylo svedeno svými zaměstnavateli.

Lichváře, kořistícího z nouze svých spoluobčanů, zavírají, vilník pustošící tělo i ducha dívky volně může běhat. Námitka, že mnohá dívka velice ráda svolí, nemůže býti polehčující okolností tam, kde se svůdci jednalo pouze o ukojení smyslnosti, kde ani nepomyslil na pozdější sňatek.

Bohužel dokazují bouře smíchu otřásající sněmovnou při projednávání zmíněného zákona, jak nevážně se na tyto otázky pohlíží. Důsledkem

takových názorů jest nedostatečná ochrana kleslých dívek a nemanželských dětí, podporující podobné řádění. Každé nemanželské dítě mělo by nésti jméno otcovo, bráti podíl na jeho výdělku a jmění stejně jako manželské, pak by se mnohý měl na pozoru sváděti děvčata; neboť velká část těchto vilníků mají smutnou odvahu, dívku svésti, ale tetelí se strachem, že by jejich »čest« mohla před světem utrpěti. Kdyby se příčilo cti pití, hráti, bez lásky smilniti a dívky šáliti, pak bychom mohli cti blahořečiti.

Z názoru, že pro mužské pohlaví platí jiný mravní zákon než pro ženské, prýští i obhajování a uspořádání státem prostituce. Tato jest skvrnou naší civilisace. Jak lze zařízení, odsuzující část žen a děvčat k nejpotupnější hanbě, ospravedlňovati nesprávným poukazem na výhodu mužů? Jak lze celou třídu žen duševně a fysicky ničiti pouze za ukojením domnělých potřeb mužů? Dokud zákon prostituci posvěcuje, nelze o mravní očistě společnosti mluvit.

Hlavní příčina panující nemravnosti tkví v domněnce, že pohlavní pud od jistého věku vyžaduje ze zdravotních ohledů ukájení, že jest tedy mladému muži nemožno zachovati si panickost až ke sňatku a prostituce že jest tudíž nutným zlem.

Pryč s těmito nepravdami! Všichni touto otázkou se zabývající lékaři souhlasí v názoru, že potlačení pudu pohlavního, zvláště v mládí, nepřivádí zdraví do žádné škody. Naopak chrání cudnost před manželstvím a věrnost v něm muže a ženu a potomstvo před nevýslovnými strastmi. Z četných hlasů odborníků uvedu pouze tyto:

lékařský sbor university v Kristianii praví: »Že by čistý a mravný život škodil zdraví, jest dle našeho jednohlasného přesvědčení nepravdou. Neznáme žádnou škodu nebo slabost, která by z něj mohla povstat«. Známý neurolog prof. Eulenburg píše ve své »Sexualní neuropathii«: »Pochybuji, že někdo někdy se při rozumné životosprávě roznemohl z pohlavní zdrželivosti. Mám toto opět a opět pronášené tvrzení za prázdné a nicotné povídání, při němž jedná se buď o bezmyšlenkovitou účasť na obecném mínění, buď, což horší, o vědomé koření se mocnému, všeobecně uctívanému bůžku předsudku. Potírání tohoto předsudku jest však v mravním a zdravotním zájmu a zajisté lékařů důstojnější úloha než doprovázení po bludných cestách státní organisace a ochrany prostituce. Místo poukazování na nebezpečí pohlavní zdrželivosti mělo by spíše býti kázáno o zdravém řádu životním, otužování, práci, tělesných cvičeních, potírání škodlivých náklonností a zvyků, především pití a kouření«. Prof. Wyss praví: »Neviděl jsem posud člověka onemocněvšího z pohlavní zdrželivosti, ani jsem o takovém neslyšel. Jsou tací naprosto neznámí v ústavech pro choromyslné a nervově choré a v nemocnicích.« Za to děkují bezpočetní šílenci za svůj osud pohlavním výstřednostem.

Ani pro ženatého muže není dočasná zdrželivost v pohlavním styku vyžadovaná ku př. v měsících před a po porodu, při čmýře, déle trvajících cestách a pod. se škodou. Vždyť veslaři, závodníci na kole, plavci, atléti připravující se k závodům, vzdávají se po měsíce alkoholu, kouření a lásky, aby pře-

stáli námahu zápasu. To zajisté neznamená, že zdrželivost škodí, naopak sílí a boj s hlásícím se pudem jen sílí mravní síly. Přílišnému tlaku uvolní polluce a umírní rozčilení. Vyžaduje tudíž nejen zájem ženy a potomstva, ale i mužův věrnost v manželství. Třeba se tedy se vší rozhodností obracet proti názorům, dle nichž je muži při »dočasné neschopnosti« ženině mimomanželské obcování dovoleno a nemá slouti cizoložstvím. Co platí pro muže, musí také platit pro ženu, a tak by bylo v některých třídách, kde dočasné zaneprázdnění mužovo je nutné, ku př. u námořníků, cestujících, vojínů atd. cizoložství uznáno za oprávněné. Mimomanželské obcování nesmí požívati ani zdání oprávnění, musí býti u muže i u ženy odsuzováno, toho vyžaduje právo a zdraví.

Prostituce nesmí býti v žádné způsobě trpěna a líčena. Nechť zalézá do nevěstinců nebo obsazuje ulice, vždy jest hlízou, ponižující všechny ženy, kazící mužskou mládež a přivádějící četné rodiny do neštěstí. Veškery pokusy na odstranění nebezpečí prostituce selhaly, tu nepomáhá, než pohlavní zdrželivost. V tomto boji neměli bychom se my, mužové, dáti zahanbiti ženami. My patříme do prvních řad, především lékaři a učitelé. Ale jeden každý otec rodiny má vysoký zájem na těchto otázkách, vždyť jedná se i o jeho syny a dcery.

Jest však pohlavní zdrželivost možna? Nenáleží do říše bájek?

Zajisté nastupuje pohlavní pud u dorostlých mužů za jistých podmínek silou skoro neodolatelnou a nebudeme chybujícího mladého muže pro jednu chybu kaceřovat, ale musíme po čistotě

bažiti, chtíti zůstati čistými, nehleděti na mimomanželský styk jako na něco nutného, nedomnívati se, že zdrželivost jest nemožna, anebo dokonce škodliva. Kdo v slabé chvilce chybil, neztrácej zmužilosti, ale neumlčuj své svědomí sváděním jiných. Jeví-li se pohlavní pud u muže silněji než u ženy, jest muž opět nadán silnější vůlí; z toho vychází, že nemáme, muži, práva »pustiti svým vášním uzdu«, ale že máme povinnost silnou vůlí je držeti v mezích.

Potřeba občasného obcování nevystupuje příliš silně před 24. rokem, a lze ji snadno opanovat. Arci jest k tomu zapotřebí trojího: střídmosti — práce a pevné vůle.

Ale není často žena sama vinna?

Ano, byla-li už svedena! Mstí tím jaksi sebe a své pohlaví, Ty však stáváš se její spoluvinníkem. Cudná, nezkažená žena nesvádí nikdy.

Což, neodpadá tu pak všechna radost ze života? Nikoli! Můžeme a máme se těšiti z krásné dívky a ženy, jako ze všeho krásného v přírodě. Ale zajisté platí za ničemnost, utrhnouti krásnou květinu a roztrhat ji, lapiti hezkého broučka a zašlápnouti ho. A jest menší ničemností, urvat lidský květ, pouze za ukojením chtíče?

V. ZDRAVOTNÍ NÁSLEDKY MIMOMANŽELSKÉHO OBCOVÁNÍ.

Mimomanželské obcování má často za následek těžká onemocnění, označovaná za pohlavní nemoce.

Jsou nakažlivé, z části dědičné a ne vždy vyléčitelné. Ale k pohlavním nemocem nepatří snad všechny chorobné stavy pohlavních ústrojí, pouze ony, které jsou následkem mimomanželského obcování, tedy kapavka, měkký vřed (m. šankr) a syfilis nebo tvrdý vřed.

Pohlavní nemoce povstávají přímým přenesením, jakýmsi vočkováním škodliviny. Obyčejně vniká nepatrným poškozením kůže nebo sliznice, čímž se vysvětluje, že jeden neonemocní, kdežto druhý s touž ženštinou obcovavší nemoc uloví. Poranění může býti tak nepatrné, že ho ani zrakem nelze postřehnout: malinká trhlina, vřídek, zaschlé místo sliznice jsou brány, kterými nákaza vzchází. Zhusta nastávají tato poranění právě při souloži.

Nákaza nastává přímo při souloži, a proto sídlí málokdy mimo pohlavní orgány. Syfilis může však býti děděna anebo z kojné na dítě přenesena, jest tudíž při volbě této nejvyšší opatrnost na místě. Děti mohou býti nakaženy, ochutnávají-li nemocné osoby jim určenou potravu, nečistými houbami, nářadím atd. Líbání syfilitiků, používání nádob jimi použitých jest nebezpečno. Proto odmítejte ve veřejných místnostech natlučené sklenice, protože nelze jich důkladně čistit a snadno působí poranění. Vzácností asi jest nakažení se ležením na loži syfilitikem použitém, ale sdílením lože s ním jest zcela dobře možné. Strach z nákazy na veřejných záchodcích nezdá se býti oprávněn.

Jed kapavkový ohrožuje především oči; je-li matka při porodu stížena kapavkou, může snadno jed vniknouti v oči novorozeněte, a často dochází

pak k prudkému zánětu zhusta úplným oslepnutím končícímu.

Kdo tedy trpí nějakou pohlavní nemocí, buď co nejopatrnější, aby neuvedl jiné v nebezpečí: ať neužívá nádob, prádla atd. sloužících i jiným účelům; k čistění ran používat vaty nebo plátna, a po užití vše ihned spálit; obinadla a prádlo v mýdlovém roztoku vyvařit.

U kapavky objevuje se několik dní po nakažení nucení na moč, pálení v močové rouře, hnisavý výtok, obtíže při močení. Často dochází k nadmíru bolestivým zánětům varlat, nadvarlat, žlázy předstojné a měchýře. U žen působí kapavka z pravidla pálení v močové rouře, hlenovitý a hnisavý výtok, někdy ale rozšíří se na vnitřní ústrojí pohlavní a dále na pobřišnici. Kapavka zhusta trvá dlouho, stává se chronickou: obtíže ustávají, výtok mizí, pouze z rána bývá ústí močové roury zalepeno. Nemocný domnívá se býti zdráv, až po větší námaze nebo po souloži nastává opět výtok.

Ne každý zánět močové roury jest kapavka, pouze po předchozím nakažení se lze o ní mluvit. Stejně nemusí býti t. zv. zánět předkožky pohlavní nemocí, povstává spíše rozkladem zbytků moči zachycených v předkožce. Jeví se silným svěděním a pálením, hnisáním, bolestí při močení. Podobné o sobě lehké záněty vyskytují se i u hochů a vedou pak snadno k onanii. Překlopení předkožky a důkladné vyčistění vlažnou vodou hojí onemocnění rychle. Protože v horkém pásmu může se i podobné onemocnění státi nebezpečným, mají mnozí orientalové obřízku za náboženský předpis.

Tato chrání sice před zánětem předkožky, nikoliv však před onanií.

U měkkého vředu nastává dle umístění také někdy tlak na moč, a po několika dnech objevují se silně hnisající vředy, které byvše zanedbány se rychle šíří. Často dochází k zduření a zhnisání třiselných žláz.

U syfilis povstávají nějaký čas po nákaze u muže na pyji, u ženy na zevnějších rodidlech ploché tvrdé uzlíky, které zpravidla zvředovatí. Bývají nezřídka sotva znatelny. Jindy povstávají široké mokvající zduřeniny. As po 6 týdnech bývají žlázy v třísle, podpaží, na krku a záušní hmatny jako tvrdé uzle velikosti hráchu. Současně objevují se čočkovité červené skvrny na trupu. Někdy nastávají i jiné obtíže a bolesti. Nezmohl-li organism jed syfilitický, vystupují po nestejně dlouhém času, zvláště v noci prudké bolesti a objevují se na sliznicích bělavé skvrny. Chorobné změny i mnohem těžšího rázu mohou zachvátiti kteroukoli část těla.

Občas mizívají syfilis vyznačující známky na delší nebo kratší dobu, nemocný mní se býti uzdraven a žení se. Tu pojednou dojde k novému vzplanutí, nebo přijde dítě na svět ve stavu, který nenechá v pochybnostech, že jed v těle pouze odpočíval. To právě jest zákeřná vlastnost syfilis, že člověk není si nikdy jist.

Na východě jest syfilis rozšířenější než u nás, ale zjevy druhotné a další objevují se tam prý skoro výhradně u pijáků, na důkaz tedy, že alkoholismus vylučovací sílu organismu podlamuje a přirozené zhojení zamezuje.

Následky pohlavních nemocí mohou býti nejrůznější a zpravidla těžké. O následcích syfilis nejzhoubnějších, protože dědičných, se zvláště šířit nebudu, odkazuje k jiným popisům.*)

Kapavku ženy označují vynikající odborníci za horší než syfilis. U muže má v zápětí zúženiny močové roury, zhnisání semenných žláz a jejich vývodů a degeneraci semenoplodných orgánů, takže pozdější sňatek bývá často neplodný. K častým průvodcům kapavky patří záněty kloubů a srdce, nemoce měchýře a ledvin. U ženy zůstává i po zdánlivém vyhojení náklonnost k těžkým chorobám břišním ku př. rakovině, také bílý výtok, nepravidelná čmýra, neplodnost, potraty a nemoce v šestinedělí bývají plody choroby. A přeci pohlíží se na kapavku jako na něco nevinného, na maličkost, nevyžadující žádného znepokojení.

Měkký vřed jest ze všech pohlavních nemocí poměrně nejlehčí.

Zajisté musí hnusem naplněn býti každý před souložením taková hrozná nebezpečí skrývajícím. Kdo však nákazu sprostředkuje, měl by býti trestán aspoň pro nedbalost. Spálu, záškrt i spalničky musí lékař ohlašovat, o pohlavních nakažlivých nemocech musí mlčet, ač povinnost ohlašovací by byla právě zde na místě. Často musí lékař přihlížet, jak nesvědomitý muž vzdor zákazu se žení anebo manžel ničemně uvádí rodinu v nebezpečí obcováním s nevěstkami. Ubožák, který nouzí dohnán uzme housku, bývá zavřen, kdo v blízkosti hořlavých látek kouří, je trestán, kdo však své bližní hnusnými

*) S. Ribbing: Pohlavní zdravověda.

nemocemi lehkomyslně nebo zlovolně nakazí, tomu se ani vlásku nezkřiví. Ba neplatí to ani za nečestné! Jest to jen nový doklad, jaké ochrany požívají neřesti mužů.

Ptáme-li se, stává-li nějaká ochrana proti nákaze, odpovídá nám hlučný sbor reklamy kladně, ale nemá pravdu. Bezpečná ochrana před nákazou jest nemožna. Kondomy gumové nebo rybí snadno se trhají, jsou pouhými pavučinami proti nebezpečí. Vychvalované chemické prostředky neposkytují žádné ochrany proti jedu, jsou vyložený švindl. Ani prohlídka zapsaných ženek neposkytuje záruky, protože je poměrně málo častá a nemůže býti dosti důkladná. Skoro každá žena, řemeslně se prodávající jest nebo byla nakažena, a jest tudíž obcování s ní nebezpečné i podrobuje-li se prohlídce. »Kdo s prostitutkami obcuje, musí býti na onemocnění připraven,« praví professor Gruber. Ale rozšiřování nákazy zprostředkují prostitutky zapsané jen z menší části, z větší děje se tak prostitucí tajnou a t. zv. milostnými poměry. Pohlavní nemoce jsou však i na venkově rozšířenější než by se zdálo, a jest nebezpečí nákazy i u zdánlivě počestných děvčat. Blaschko zjistil u mužů v Německu, že připadá 200 nemocných kapavkou a 24 syfilis na každý tisíc ve věku 20—30 let, a po 30. roce života na každého druhého kapavka a na každého pátého syfilis. A tito neomezovali se v pohlavním obcování zajisté jen na zapsané prostitutky.

Známe pouze jednu bezpečnou cestu ochraňující před nákazou: nesouložiti před sňatkem a zachovávati manželskou věrnost. Kdo jinak radí,

jedná nesvědomitě; zajisté, nezíská každý nákazy a často se hojí pohlavní nemoce bez následků. Kdo ale jest si jist, že bude tomu tak právě u něho? Vyplácí se dávat v sázku zdraví, nejcennější náš statek, za čočovici krátkého požitku?

Léčení pohlavních nemocí nemůže býti předmětem této knížky. Každý, kdo pozoruje nějaký podezřelý příznak, netrap se zbytečně strachem, odlož ostych, který ti nevadil chorobu získati a vyhledej bez prodlení lékaře. Nedbej žádných přátely a inseráty udělovaných rad, nepouštěj se do žádného styku s písemně léčícími švindléři, nezkoušej na sobě sám různé lektvary, které prý tomu a tomu ihned a zcela jistě pomohly, ale řiď se jedině radou svého lékaře. Nechť však nemocný se nedomnívá, že bude v několika dnech uzdraven a neběží hned k jinému lékaři, nemizí-li mu příznaky dosti rychle. Léčení trvává často mnoho měsíců a není vinou lékařovou, protahuje-li se. Za uzdravena měj se jen tehdy, potvrdí-li ti to lékař.

VI. O VOLBĚ MANŽELŮ.

Koho si mám vzít? Náramně těžká otázka! Nejedná se při volbě pouze o vlastní budoucnost, ale také o dobro i zlo potomků. »O síle rodičů podávají děti důkaz,« mohl Tacitus hlásati o starých Germánech. »Žádáme-li si lepších lidí, musíme je ploditi, nikoli vychovávati. Z toho vysvítá důležitost volby manželů.« (Moebius.) »Ve svém lé-

kařském povolání,« vypravuje prof. Hegar, »viděl jsem mnoho lidí bídně živořit a předčasně zmírat. Znám mnoho bezdětných manželství a zažil jsem vymření četných rodin. Z nemírnosti v pohlavním obcování a s ní souvisících nemocí, z opilství a jiných pramenů prýštící neschopnost k plození byla příčinou. Od přirozeného výběru nelze mnoho očekávat, jeho působnost jest omezená, a bída a nouze mohou se vléci pokoleními. Člověk musí své osudy říditi sám a vstoupiti v manželství jen po opatrné volbě.«

Každý pěstitel dobytka ví, že plemeno se zušlechťuje, dobré na výši své síly se udrží jen tehdy, používá-li se k plemenění nejlepších zvířat. Tento zákon o výběru platí stejně pro člověka. Staří Řekové hleděli při volbě manželky především k tomu, aby mohla se státi matkou zdravých dětí a Sparťané zabíjeli neduživé a slabé děti, aby byli slabého potomstva uchráněni. Počátkem zkázy národa byla změna těchto poměrů.

A co rozhoduje dnešního dne při volbě manželů? Zevnější hospodářské okolnosti. Žena jest tedy pouhým kusem výbavy, nábytku, věcí. »Kdo má peníze, toho je nevěsta«. Jako zboží se dostává nejvíce podávajícímu, tak prodává se děvče tomu, u něhož bude nejlépe »zaopatřeno«. Kdo ptá se, co bude z dětí! Že opilství otcovo má u dětí často za následek neduživost a slabomyslnost, že pohlavní prostopášnictví otců se mstívá do třetího až čtvrtého kolena; že neduhy rodičů poškozují potomstvo — co po tom. Vzdor tomu slaví se svatby. Tuberkulosní šička hledá stejně spásu v manželství jako padoucnicí stižená; opilec žení

se s týmže klidem jako bohatý vilník sotva ze syfilis se pozdravující. »Nevědí co činí.« V americkém státě Michigan zakazuje zákon sňatky blbých a »vyléčených« duševně chorých, a pohlavně nemocní propadají trestu, žení-li se; u nás bohužel selhal i náběh před rokem v jedné lékařské korporaci učiněný. Nezbývá tudíž, než vštěpovati porozumění nejširším kruhům. Kdo jest si vědom nebezpečí, hrozícího mu ze spojení s člověkem pijákem, pohlavně nemocným, stiženým dědičnou chorobou anebo zlou morální škodlivinou, sotva vstoupí s ní do manželství. Zvláštní důležitosti však jest boj proti všemu, co tvoří úvod k degeneraci potomstva, jako alkoholismu, mimomanželskému souložení, těžkým chorobám čivním, bledničce atd.

Jaké škody potomstvu hrozí z pijanství rodičů, bylo známo i ve starověku. »Pijáci rodí opilce,« učil Hippokrates. Přednosta dětské nemocnice v Bernu Demme pozoroval po léta co nejbedlivěji poměry v 10 rodinách pijáků a 10 střízlivých. Ze 57 dětí první skupiny zemřelo 17 v prvních týdnech života, 6 narodilo se blbých, 5 zakrnělo, 5 trpělo padoucnicí, 5 jinými vrozenými chorobami, jedno onemocnělo později posunčinou, jedno ještě zblblo. Pouze 10 dětí se pravidelně vyvinulo. Oněch 10 střízlivých rodin mělo 61 dětí. Z nich zemřelo v prvních týdnech 5, 4 trpěly vyléčitelnými poruchami čivů, dvě vrozenými chybami, 50 vyvinulo se úplně pravidelně. Z 61 případů posunčiny, které Demme léčil, sváděl 19 na pijanství rodičů; z 98 padoucnicí stížených 29. Bunge pátral u 300 blbých dětí po životosprávě

a zdravotním stavu rodičů a shledal, že 145 ubožátek bylo dětmi pijáků. Bourneville zkoumal v letech 1880—1890 poměry u 1000 slabomyslných: v 471 případech byl otec pijákem ze zvyku, v 84 matka, v 65 případech pili oba, v 171 nedostal určitých zpráv, ale pouze ve 209 případech mohl býti alkoholismus bezpečně vyloučen.

Kdo byl někdy stížen pohlavní nemocí, nevstupuj v manželství, dokud jsi nebyl lékařem vyšetřen a neobdržel od něj k sňatku svolení. Neženit se pouze proto, že den svatby už je ustanoven. Kdo se žení, aniž by byl úplně uzdraven, jedná bezectně a ničemně, kdo mimomanželsky souloží, uvádí děti a ženu v nebezpečí. Hegar míní, že muži, který přestál syfilis, bychom svou dceru neměli vůbec dávati, třeba byl považován za vyléčeného.

Stejně uvádí v nebezpečí své potomstvo lidé nemocni měknutím mozku, úbytěmi míchy, těžkou hysterií, posunčinou, padoucnicí, souchotěmi a mravně zkažení. Echevarrias zkoumal poměry v 136 rodinách, kde buď muž buď žena měli epilepsii. Ze 553 dětí trpělo 78 padoucnicí, 195 předčasně křečemi zemřelo, 56 jinými nemocemi, 39 stíženo bylo obrnou, 51 posunčinou, 18 bylo blbých, 11 duševně chorých a pouze 105 zdravých. Jak často zanechává souchotinář četnou rodinu v trpké nouzi a se zárodky choroby. Netřeba takovému nemocnému říkat: »nesmíš se ženit!« stačí »počkej, až budeš zdráv«. Snad ještě hůře jsou na tom potomci, je-li jeden z rodičů morálně sešlý. U některých zločinů měl by soudce míti právo vysloviti zákaz ženitby.

Mluví-li se o dědičném zatížení potomků rodiči, nesmíme vždy na zdědění nemocí nebo znetvořenin jako takových pomýšleti. Z chorobných stavů rodičů pocházející degenerace potomků jevívá se jako menší vzdornost organismu nebo jednotlivých jeho částí. Škodliviny školy, povolání, přílišného namáhání, starosti, hoře a pod., které ze zdravých rodičů počatý bez újmy snese, zkosí snadno dědičně zatíženého, protože může proti nim postaviti jen málo síly životní. Odtud velká úmrtnost dětí v rodinách souchotinářů. Zděděná slabost tvoří půdu, v níž se nemocím velmi dobře daří.

Je-li jeden z manželů úplně zdráv, jest nebezpečí dědičného zatížení potomstva mnohem menší, než netěší-li se ani jeden z nich pevnému zdraví. Vliv zdravé krve jaksi seslabuje onen snad zkažené, až do jisté míry. V největším nebezpečí jsou děti, trpí-li oba rodiče stejnou nemocí, anebo byli-li již i rodiče rodičů jí stíženi.

Zdravotnickou výchovou a rozumnou životosprávou lze vrozenou slabost často vyvážit. Sloužiž to k útěše všech ze zatížených rodin pocházejících. Jen žádné úzkosti. Dá-li se však výchova špatnou cestou, rozmazluje-li mládež anebo živoří-li tato v chudobě a bídě, přistoupí-li k vrozené slabosti prostopášnictví — nedají následky dědičného zatížení dlouho na sebe čekat.

Tím jest dána odpověď na úvodní otázku. Hledět především, aby budoucí manžel nebo manželka byl ze zdravé a střídmě žijící rodiny. Prastarý indický zákonník »Manus« radí už: »Kdo chce se ženiti, ať nebere svou ženu z rodiny nezdravé,

trpící souchotinami, padoucnicí a malomocenstvím, byť byla vysokého rodu a měla bohatství nesmírné.« Ba i před obtížemi zažívacími a zlatou žilou staří zákonodárci varovali.

Dvojnásobně nutna jest volba čerstvé, zdravé krve, není-li hledající sám úplně prost všech slabostí.

Ze zdravé rodiny? Taková přeci dnešního dne ani neexistuje. Připouštím! Ale zvrhlost jest různého druhu a zdravou výchovou, rozumnou životosprávou lze zděděnou slabost vyhladit. Tu to vězí. Máš-li se na místě volby co obávati degenerace, ptej se: jak žije ta rodina? jak byly děti vychovány? Musíš-li za to míti, že výchova následky dědičného zatížení zvýšila, místo snížení, pak — zruš svou volbu! Nikoli pouze plemeniti, ale ušlechťovati se máme. A »na dětech napravte, že jste dětmi svých otců: vše minulé máte vykoupiti,« praví právem Nietzsche. To by v uvedeném případě nešlo. Měl bys ubohé potomstvo, život plný strastí a — výčitek.

Spása budoucnosti leží v rozumné výchově dětí. »Dítě jest otcem muže.« Veďte své děti k vážné duševní práci a pravidelné tělesné činnosti. Nerozmazlujte a nehýčkejte je. »Kdo nebyl dřen, nebyl vychován.« Nikoli zbůhdarma postavil znamenitý znalec lidí, Goethe, tento výrok starého Menandra v čele vlastního životopisu. »Svět nesestává z kaše a povidel, nedělejte tedy blahorády, »tvrdá sousta jsou často k louskání: buď se zadusíme, anebo je spolkneme.« Sesiluj důvěru v sebe, podporuj vůli, buď vědomí zodpovědnosti. »Můžeš, neboť máš« — toto vznešené slovo Kantovo musí tanouti

hochovi na mysli. Pravdu hledati, dobré chtíti, povinnosti žíti — tomu musíme svou mládež naučiti. Síla vůle jest síla života. Silná vůle jeví se vždy v mužném jednání.

A dcery? Tím spíše mají potřebí zdravého těla, jasného ducha, pevné vůle, cudné mysli, dobrého srdce. Jen tak mohou se státi matkami zdravých dětí a věrnými druhy svých manželů. »Cudná žena spasí svět — proto panna matkou Spasitele« (Tolstoj). Proto pryč se vším nepřirozeným z výchovy, z obleku, z výrobních poměrů. Kam to má vésti, zakrňuje-li valná část ženské mládeže v průmyslu a jinde? Nikoli o sobě jest práce mládeže a žen zavržitelna, ale ona její míra, při níž tělo zakrňuje, duch se umrtvuje a vůle podlamuje.

Vol svou ženu z »dobrého domu«. Copaté slovo v naší sociálně naladěné době. »A přeci,« praví Billroth, »utvrzuje se mně stále pevněji názor, že tajemství výchovy leží jen v příkladu. Mnoho jím vniká v děti a je opouští, čeho by předpisy a poučením nebylo lze dosíci. Máme-li příležitost pátrati po minulosti surovců, nalezneme pramen obyčejně v domácích poměrech, a to především v nedostatku vlivu matčina. Kdo pochází z dobrého domu, chová nevědomky tisíce názorů, pocitů, úkonů atd., kterým se jiný v žádné škole nenaučí. Sebekázeň a sebeovládání, přísné vědomí povinností a slušnosti dědí se v rodinách tradicí a příkladem.« A Rabe praví: »Co máme od dobré matičky, je pevně zakořeněno a nedá se vypleti; to podržíme. A dobře tak, neboť každý zárodek mravního pokroku lidstva jest v tom skryt. Jen ne-

smíme souditi že »z dobrého domu« se kryje se vzděláním, jměním, výhodným postavením, zevnějším leskem. Pravé vzdělání ducha i srdce vyskytuje se často v nejjednodušších poměrech. Ono ale jest příznakem »dobré rodiny« a pro manželské štěstí a výchovu dětí stejného významu.

Manželka nebudiž mnoho starší muže. Za velkého rozdílu ve věku manželů bývají děti slabé a nervósní. Občas jeví se různé zvláštnosti, vyzývající posměch spolužáků.

Nežeňte se příliš mládi. Ženy neměly by býti pod 20 let, když vstupují v manželství. Jen výjimečně nastává úplná zralost pohlavní dříve, a zvláště pro pravidelné těhotenství a pro porod nadmíru důležitá pánev bývá až v tomto věku úplně vzrostlá. Odtud velká úmrtnost mladičkých matek. Muži dosahují teprve dokonaným 20. rokem plné pohlavní zralosti.

U volbě v pokrevním příbuzenstvu t. j. mezi osobami majícími stejné prarodiče, jest nejvyšší opatrnost na místě. Někteří národové starověku k. př. Peršané a Egypťané dovolovali sňatky i nejúže spříbuzněným. Takové jsou do dnes u mnohých národů primitivních. U národů kulturních jsou však předpisy náboženskými a zákonnými zakázány, protože se má za to, že potomci z takových manželství jeví častěji tělesné a duševní vady, ku př. hluchoněmotu, slepost, blbost, znetvořeniny, neplodnost a pod. než jiné. Na zvířatech získána zkušenost, »že páření blízkých příbuzných delší dobu provozované má v zápětí újmu na velikosti, síle a plodnosti«. (Darwin). Podobné »páření příbuzných«

má bez pochyby stejně nepříznivý vliv na lidské potomstvo.

Nevolte za manželku onu, která stojí ve vnitřním odporu k vám. »Jedno tělo a jeden duch.« Nemáme v manželství vyhledávat pouze své rozkoše, ale býti si také věrnými přátely a druhy, vzájemně se podpírajícími, si pomáhajícími ve všech svízelích těla i ducha. Šťastno může býti manželství jen tehdy, spějí-li oba manželé za stejným cílem: státi se mravně co nejdokonalejší. Podají-li si však dva ruce k společné chůzi a každý míří jiným směrem, musí odbočiti z pravé cesty.

Nevolte také manželky duševně obmezené. Je-li vyvolená srdce více nebo méně vzdělaná, na tom už mnoho nesejde, ale musí býti schopna dalšího vzdělávání se. Neboť jinak ztrácí i muž, vždyť v manželství jsou pouze dvě možnosti: buď duševně výše stojící manžel druhého k sobě pozvedne, anebo se sníží k němu. A myslete také na budoucí děti: rozumné matky mívají rozumné syny; ale duševní obmezenost matčina zrcadlí se nezřídka v chatrném nadání hochů.

Což nemá se při volbě na hospodářské poměry bráti žádného zřetele? Přeci! Ale netřeba na každý pád plouti v přístav manželský na nákladním korábu. Zajištěné poměry hospodářské umožňují rozumnou životosprávu, chrání před nouzí a bídou »a skrývají tudíž poměrně méně škodlivin než manželství, v nichž dle všeho bude hlad kuchařit«. Ale nejen v opovržení se uvádí, kdo žokem peněz nemilované, snad na těle i na duchu zmrzačené ženy chce si zaříditi příjemný život, ale připravuje si i život plný zloby a rozčilování a má k očeká-

vání churavé a duševně obmezené potomstvo. Muž spekulující svou osobou, svou láskou, ženou, a potomstvem bude plodit jen slabochy, jejichž bohem bude mamon.

Ale jak se to má s láskou?

Pravá láska vyžaduje, aby se duše, srdce i těla milovala. A pravou jest jen tehdy, může-li jeden druhému mluviti slovy biblické Rut: »Kam se koli obrátíš, půjdu a kdekoli bydliti budeš, i já bydliti budu. Lid tvůj lid můj a Bůh tvůj Bůh můj. Toliko smrt rozdělí mne s tebou.« Taková manželství jsou v nebi uzavírána.

Často jeví duševní význam zvláštní přítažlivost a dá tělesné nedostatky přehlédnouti. To vede k tak zvaným sňatkům z rozumu. Některý sluje tak právem, neboť jest lépe, dáti také slovo rozumu, než pouze vášni. »Kdo se žení pouze z lásky smyslné, bere na se bolesti plný život,« učí španělské přísloví. U úplně zdravých vedou tělesně-duševní náklonnost a láska ve většině k volbě pro potomstvo nejúčelnější. Za to u dědičně zvrhlých vídáme prazvláštní volby, tu nebývá hlas srdce vždy hlasem osudu.

Jakási náklonnost nesmí nikdy mezi snoubenci scházet. Zaujatost jednoho proti druhému činí manželství peklem, ani fysický jeho účel, ani ethické cíle nejsou za takových okolností dosažitelny.

VII. SVATEBNÍ NEZPŮSOBY.

Kdyby lidé měli tušení, jak mocně mohou některé škodliviny na potomstvo působiti, sotva by slavívali podobné hlučné svatby jako dosud.

Především jest tu opět alkohol, o jehož vlivu na plození už bylo řečeno dosti; a ten právě na svatbách teče proudem. Tělesné i duševní vzrušení obou mladých lidí dosahuje již samo o sobě vrchole a ještě jest různým způsobem stále stupňováno. Po napjetí přichází však přiměřená únava. Mnohé dítě trpí pak za hlučnou svatbu. Štěstí ještě, že příroda nevždy dovolí hned početí. Kdo však může za to ručit?

Svatební cesta zahajuje pak řadu zvráceností, na něž mnohé manželství jest tak bohato.

Vstup v manželství znamená pro oba účastníky, nejvíce ovšem pro ženu, úplný převrat pocitového žití. Pohlavní pud jest bouřlivě vzrušen. Jeho dotud více nebo méně odpočívající ústrojí jsou v činnosti. Tato rozrušení sdílí se celé soustavě čivní. Klidný způsob života v této době jest nejlepším prostředkem bouři uklidniti, vlny ztišiti. Vše, co rozčilení rozmnožuje, dráždění stupňuje, může mozek a míchu, a u ženy především v této době nadmíru citlivé orgány pohlavní poškoditi. Jaký div, že svatební cesta často zanechá v ženě zárodky trvalé churavosti. Svatbu předcházející rozčilování a namáhání, nepravidelné žití, co denní požívání lihovin, nezvyklý tělesný pohyb činí cestu svízelem a pro ženu nebezpečím. Co v jiném čase přivodí změnu, občerstvení, tělesné a duševní zotavení, vyvolává v prvních dnech a

týdnech manželství předráždění a v zápětí snadno nemoc.

Raději si před svatbou několik dní v klidu odpočiňte, to jest nejlepší zdravotní příprava pro stav manželský, a oběma snoubencům prospěšná. Dobře potomstvu, jehož rodiče takto posíleni mohou vstoupit v manželství.

Jiný nemrav jsou společensky vyžadované návštěvy novomanželů. Nejen že z rozčilování oba nevyjdou, ale jsou nuceni požívati všude alkohol. Proto pryč s takovými zvyky.

VIII. ŽIVOT MANŽELSKÝ.

»A bude Tvým pánem,« stojí psáno.

Jak zklamaná bývá mladá žena, vyloupne-li se po líbánkách z pana manžela domácí tyran. Má býti »pánem«, ale jak rozumí příroda tomu »panování«?

Kohout vodí svou družinu, volá ji, našel-li zvlášť dobré sousto, kryje ústup, je-li útěk na místě. Beran vyhledává stádu nejlepší pastviště, hlídá a chrání je. Pták okrašluje se v době své lásky nejkrásnějším peřím a předzpěvuje samičce sedící na vejcích své nejsladší písně. Všude v přírodě má se mužské zvíře za povoláno k ochraně a k péči. A u lidí mělo by býti jinak? Nepohlížejte na své ženy pouze jako na hospodyně, ale jako na dobrého přítele a věrného druha. Pánem »býti«, znamená: vésti, starati se, opatrovati, chrániti. A

býti muži poddána, neznamená býti jeho otrokyní a slepým nástrojem jeho chtíčů, ale rozuměti mu, žíti s ním i duševně, býti mu družkou a pomocnicí, děliti se s ním o radost i žalost, pomáhati mu a podporovati ho ve všech svízelích.

Kdyby se mladí lidé v čas poučili o úkonech umožňujících účel manželství, dalo by se mnohého zla vyvarovat. Jest těžko věřiti, jak mnoho mnozí mužové se na manželce prohřešují z nevědomosti. Onemocní-li žena z toho, zdržuje ji ostych, svěřiti se v čas lékaři. Ale třeba toho učinila, nemůže lékař bez porozumění manželova mnoho svést. Léčení zůstane bez výsledků, zboří-li muž nerozumem, co lékař chce postaviti. Ale i muž škodívá sobě více než se myslívá. Mezi příčinami čivní slabosti nezaujímají zvrácenosti v manželství poslední místo.

Účel manželství jest dosažitelný pouze občasným co nejdůvěrnějším stykem. Mužova touha po něm jest tedy přirozena a oprávněna, a žena nesmí v ní spatřovati své ponížení a znehodnocení. Nezřídka ale cítí se novomanželky z neznalosti očekáváním manželovým uraženy a manželskou souloží nešťastny. Snadno vznikne tak počátek úplného odcizení.

Manželu zase třeba vědět, že smyslnost ženského pohlaví bývá mnohem slabší než mužského, že žena méně touží po obcování než muž. K tomu se družící vrozená stydlivost činí ženu zdrželivou; zdá se chladnou, kde muž je bouřlivě žádostiv. Mnoho žen poskytuje manželské obco-

vání pouze z povinnosti, bez rozkoše. Zhusta dostavuje se u nich jakýsi odpor k němu, zvyšovaný strachem z otěhotnění. Takových »chladných povah« jest mnohem více než bychom řekli.

Muž nesmí tento stav považovati za vyhasínání náklonnosti, za nedostatek lásky a usuzovati na změnu v duševním stavu ženině. Tato zase mějž na mysli možné následky podobného mínění; muž bývá potom nakloněn, dáti se jinou cestou. Manželka neměla by tudíž úbytek smyslnosti dávati příliš na jevo a měla by dokázati manželi ostatním jednáním, že srdečná náklonnost k němu je nezměněna. Mimo to vystříhati se všeho, co může smyslný žár rozdmychati. Dávati mužovi příklad zdrželivosti od lihovin; co nejvíce omezovati pokušení k návštěvě hospody a zaříditi domov co nejútulněji; v ložnici býti trochu opatrnou. Naopak nesmí žena každý chtíč mužův ihned ukojovati. Co vše musí podstoupiti zvířecí samci, aby se samičkám zalíbili? Jak dlouho musí se ucházeti, než dojdou vyslyšení! Moudrá zdrželivost zvyšuje kouzlo a zajišťuje manželce náklonnost manželovu trvaleji, tmelí věrnost pevněji, než stálá a přílišná poddajnost. Ale upjatost smyslná vyžaduje protiváhou stálé důkazy náklonností jiného druhu.

Některé ženy jsou právě naopak nadány živou smyslností. Tu připadá mužovi za úkol rozumná zdrželivost, ovládání pudu, tutlání plamene. Vžíti se v povahu druhého a říditi se jí — v tom spočívá tajemství šťastného manželství.

Novomanželky bývají ustrašeny, neprobíhá-li soulož z počátku úplně bezbolestně a nastává-li

malé krvácení. Není to však nic zlého, byť trvalo několik neděl, ale nevědomost a z ní prýštící nemotornost často přivádí zhoršení. Trvají-li však uvedené úkazy dlouhou dobu, radno poraditi se s lékařem, může se totiž jednati o nepravidelnosti zkušeným zasáhnutím snadno odstranitelné.

V některých případech znemožňuje chorobná citlivost ženských rodidel. souložení, dostavujeť se při sebe slabším dotyku křeč. Protože tento úkaz jest příznakem celkové nervosy — dlužno říditi se radou lékaře.

Obyčejně dochází k manželskému obcování příliš často; seslabuje pak, místo tělesného a duševního občerstvení. Proč? Pohlavní styk jest provázen silným vzrušením čivové soustavy, dochází k jakémusi vyrovnání napjetí mezi oběma těly. Nastane-li toto delším stykem úplně, může-li napjetí úplně vyzníti, zaujme místo počáteční únavy pocit uspokojení. Dojde-li k opětované souloži před ustáním únavy, jest třeba nadměrné námahy, čivy opět povzbuditi. Nutíme-li umdleného tahouna místo odpočinku bičováním k nové a nové práci, selhou konečně jeho síly. Podobně může i zde nastati úplné rozrušení čivní soustavy.

Mimo tuto kladou se velké požadavky na sílu srdce. Při aktu jest srdce pod vysokým tlakem, tak že může dojíti u lidí k tomu náchylných k roztržení srdečního svalu a velkých cév. Také rozšíření srdce může býti následkem přílišného pohlavního obcování. Právě ohled na srdce nutí závodníky po dobu trainingu vzdáti se alkoholu, kouření a lásky, neboť zkušenost učí, že jmenovaný trojlístek spotřebuje mnoho síly.

Stejně trpí přepracováním semenoplodná ústrojí; tím trpí pak celková výživa a chápeme, že lidé prostopášní vypadají bledě, vyžile, zraků jsou matných a nemají chuti a schopnosti k napínavé práci.

Kdy jest tedy na čase, ukájeti pud pohlavní? Odpovídá-li Pythagoras: »vždy, kdy jsi volným podvoliti se značné ztrátě,« jest to stejně nesprávné jako označování pohlavního pudu za hříšnou žádostivost. Ukájení přirozeného pudu nemůže býti ani škodlivo ani hříšno, ale nemírnost škodí.

Jak dlouhé mají však býti přestávky? Nestává pro ně všeobecně platného ustanovení stejně jako pro míru denní potravy. Tělesný stav, povaha, vzájemná náklonnost a jiné spolurozhodují. Ale příroda má neklamné známky, překročuje-li někdo sobě přiměřenou míru: manželské obcování musí zanechávat pocit uspokojení tělesného i duševního. Cítíš-li se tedy v následujících dnech duševně i tělesně čilý, lze míti za to, že způsob života je přiměřený; cítíš-li se však následujícího nebo příštího dne ochablým bez chuti k práci, v stísněné náladě anebo jsi-li postižen bolestmi v hlavě, třeba jednostrannými, anebo v zádech, jest třeba bez rozmýšlení činiti delší přestávky než dosud. Platí stejně pro muže i pro ženu. Co pro jednoho jest požitkem, může u druhého býti už zhýralstvím.

Mladí, silní manželé dříve se sbírají než starší anebo seslabení. Kdo až do sňatku byl zdrželivý, vyčerpá se mnohem později než kdo v mládí onanoval anebo jinak žil nestřídmě. Obcovati však několikráte za sebou, znamená pro každého nesmírné pustošení síly čivů i srdce.

Jak samozřejmo, nesmí rozhodovati pouze stav a chtíč mužův: kdo si zvykne bráti ohled na manželku a nevynucovati si obcování, není-li tělesný a duševní stav dle toho, pochodí i pro svou osobu nejlépe.

Jsou-li delší přestávky nutny anebo dočasná zdrželivost, mají oba manželé se varovati všeho, co pud zvyšuje a přiostřuje v neodolatelný: tedy tělesného styku, současného ukládání se na lože, neopatrného odstrojování se atd. Hlavní úloha při tom připadá ženě, neboť »bláhovec jest vždy ochoten, bláhová-li chce«. Při tom radno celkovým chováním podávati důkaz, že duševní náklonnost nikterak neochabla.

Dočasná naprostá zdrželivost stává se bezpodmínečnou povinností, vyvolává-li souložení u ženy choroby nebo jí v ní udržuje. Žena není tedy jen »pro muže«, má mu býti druhem, pomocníkem, přítelem, společníkem. Lze srovnati se svědomím, ubližovati takovému člověku na těle? Nechť každý pomyslí na sebe a své děti. Bývá to kříž, churaví-li žena, má-li se ale uzdraviti, má potřebí klidu, a především klidu. Jest surovostí, vyžadovati si manželského obcování, žádá-li stav manželčin zdrželivost.

Rozumnou a dočasně naprostou zdrželivost musíme už z mravních důvodů požadovati, občasné podmanění si pudu dodává nám vnitřní síly a moci. Jest však nutno, aby omezení se a zdrželivost byly výsledkem obapolné dohody, protože jinak by mohla smyslnější část hledati si náhradu mimo manželství, což by znamenalo, vyháněti

čerta ďáblem. Muž i žena musí býti v těchto věcech za jedno, kdo z nich druhého v sebeovládání předčí, musí na druhého všemi prostředky působit. Spojí-li se oba manželé ve svých přáních, zdar je nemine.

Nadmíru škodí souložení v opilosti i ve stavu rozčilení po líhovinách. Alkohol ochromuje mozek a míchu, které musí býti k potřebnému vzedmutí se teprve donuceny, což je spojeno s velkou námahou. Odtud dlouhé trvání aktu v podobném stavu. Ale takové donucování seslabuje čivní ústředí u ženy i muže, a trpí jím ještě více ubožátka takto zplozená. Řady především duševně chorých trpívají za hříchy rodičů: statisticky jest dokázáno, že kolem Nového roku a masopustu bývá mnohem více blbých dětí zplozeno, než jindy, že tedy i občasná opilost má zlé následky. Jest tedy souložení po požitku líhovin zločinem páchaným na potomstvu.

Podobně vystříhejme se manželského obcování po velké duševní a tělesné námaze, z důvodů právě uvedených. Proto as zanechává ranní souložení větší uspokojení než bezprostředně po denní práci následující, předpokládaje ovšem, že zbývá dosti času, dáti čivnímu vzrušení vyzníti.

Obcování v rekonvalescenci po těžkých chorobách, po rozčilení, ve zlosti a smutku může býti se škodou pro rodiče i tou dobou zplozené děti: všechny horečnaté nemoce seslabují srdce, na které soulož činí právě velké nároky.

Nemalého významu jsou také nálada a cit, kterými jsou manželé při obcování ovládáni. Hře-

jící uspokojení u obou dostaví se jen tehdy, spojuje-li je tělesná a duševní náklonnost, cítí-li se i duševně za jedno; pak jest akt zdraví prospěšný. Smyslnost bez lásky rovná se však dravému ohni ničícímu postupně sílu čivů.

Za čmýry jsou rodidla překrvena a nadmíru citliva, soustava čivní předrážděna, třeba tedy vyhnouti se všemu, co zvyšuje tlak krve a stupňuje citlivost a dráždivost. Právem se bouří tedy ženin cit, žádáno-li od ní v tomto stavu pohlavní obcování. Muž opět může si vniknutím rozkládající se krve snadno odnésti zánět močové roury.

Žena těhotná a kojící neměla by vůbec souložit. Soulož má v zápětí duševní vzrušení, které snadno přejde na plod, na jehož drobný mozek a míchu působí každé podráždění škodlivě a zanechá často trvalé následky. Kdo svou ženu v tomto čase nenechá s pokojem, vydává se v nebezpečí, sděliti vlastní nadměrnou smyslnost svým potomkům. Soulož nutno bezpodmínečně vyloučiti v posledních třech měsících před a prvních dvou po porodu, aby před ním nenastal předčasný porod anebo krvácení, a po něm aby porodem vždy poraněná rodidla měla dosti času k zahojení se. Mimo to může po brzké souloži po porodu dostaviti se záhy čmýra a mléko zmizeti. Proto zakazovaly u některých vzdělaných národů starověku (ku př. u Medů a Peršanů) náboženské předpisy soulož v takovém stavu. Dobře víme, že úplná zdrželivost v těchto časech jest ideálem, ale měli bychom aspoň my muži se snažiti se mu přiblížiti. A jest k tomu třeba než sebekázně, pevné vůle a — střízlivosti.

Lze-li u chronických chorob manželský styk

dovoliti, má v každém jednotlivém případě rozhodnouti lékař.

Na ženu stárnoucí působí obcování skoro vždy nepříjemně a následkem změn na rodidlech často i bolestivě. Touha po něm obyčejně v době klimakterické, tedy v druhé polovici let čtyřicátých uhasíná. U muže není hranice tak určita, ale jest radno, aby koncem let padesátých se pohlavních požitků vzdal. Jejich potřeba v tomto věku nebývá vyvolávána zvýšenou činností žláz semenných, jako spíše potravou, opojnými nápoji, rozčilující četbou, zábavou a bližším stykem.

Zhusta dochází při souloži nevyhnutelným podrážděním a nedostatkem čistoty k zánětům pohlavních ústrojí. Jeví se u ženského pohlaví především v neobvykle silné, bolestivé čmýře, 6 i více dnů trvající a ve vyměšování hlenově-hnisavého výtoku (»bílý tok«). U muže může sídlit zánět v močové rouře i mimo ni. Tyto záněty vyžadují bezpodmínečně přímo úzkostlivé čistoty celého těla i pohlavních ústrojů. Mimo to lze ženám odporučiti jednou týdně vlažnou sedací lázeň se současným vypláchnutím. Zevní rodidla buďtež často studenou vodou čistěna.

IX. O ZBRAŇOVÁNÍ POČETÍ.

Zabrániti otěhotnění může se státi nutno z ohledu na zdravotní stav ženin; je-li pánev její toho druhu, že bez nebezpečí života nemůže žena rodit, nesmí počít. Stejně jest vyhnutí se početí oprávněno »odů-

vodněnou obavou z vypuknutí souchotin, duševních chorob a jiných nevyléčitelných stavů následkem těhotenství a šestinedělí. Občas jest nutno pro prudké anebo chronické nemoci dělohy anebo u nemocí, které — jako syfilis — uvádějí v nebezpečí potomstvo.« (Hasse).

Rozhodnutí, jsou-li tu takové příčiny, aby vyhnutí se početí bylo nutné, jest výhradně věcí lékaře. Pokud se týče cesty, jakou se v podobných případech dlužno dáti, nebudiž nikdy uposlechnuto různých odporučování, ale budiž dbáno jen rady lékaře.

Pohlavní obcování jest jen tehdy přirozené, umožňuje-li plození. Vyhýbavé obcování jest tedy nepřirozené jako onanie a má také podobné příznaky v zápětí.

Jest pochopitelno, že chudí lidé hledí rychlému rozmnožování své rodiny s úzkostí vstříc: dělník, nižší úředník zajisté pociťuje těžce starost o četnou rodinu. A vzdor tomu shledáváme se právě v těchto vrstvách skoro napořád s odvahou nevyhýbati se »božímu požehnání«, kdežto snahu, míti jen málo dětí, nacházíme nejčastěji tam, kde o starosti o živobytí nemůže býti řeči. Osud kulturních národů starověku měl by nás povzbuditi k přemyšlení. O Řecích sděluje s námi svědek ze 2. století př. Kr.: »Oddali se pýše, lakotě a lenosti, nechtěli se více ženit, anebo aspoň míti jen málo dětí. Když pak nemoc nebo válka některé urvala, zůstaly domy prázdny.« Podobně i v Římě dal se lid k ženitbě vybízet, Caesar vysadil odměny za četné potomstvo, ale jeho, jakož i Augustovy a Hadrianovy snahy zůstaly bezvýsledny. K odlidnění přispívalo asi mnoho valné rozšíření pohlavních nemocí, neboť

prostituce bujela v míře neuvěřitelné. V naší době uplatňuje se snaha, míti málo dětí, především u románských národů, z nichž ku př. francouzský spěje svému konci vstříc. »Jest na nejlepší cestě státi se národem třetího řádu; jeho hospodářská síla, jeho vojenská moc, jeho duševní vliv jsou stále rostoucím nebezpečenstvím ohrožovány« — běduje znamenitý statistik Bertillon. A v starém Římě? »Z celé doby císařství nelze žádné zlepšení techniky, žádné ulehčení výroby, žádný sebe nepatrnější vynález dokázati. Tato myšlenková lenost vystupuje nejzřetelněji v oborech duševního života.« (Seeck). Dosud se drží národové kmene germánského, jejichž předkové instinktivně svou plodnost neobmezovali a kráčí v čele hospodářského vývoje dík svému nerušenému životu rodinnému a z něj pochodícímu přírůstku obyvatelstva. Pouze tento umožňuje široký vývoj a rozšíření němectví, který bez dostatečného lidského materiálu by byl nemožný. Ale i v Německu a Anglii klesá od desetiletí k desetiletí počet porodů, protože neblahý systém dvou dětí vniká do stále širších kruhů a není as tak daleka doba, že germánští národové budou v podobných úzkostech hledět na nevyčerpatelný vzrůst slovanských národů, s jakými dnes hledí Románi na ně.*)

Omezovati bez nutných příčin a umělými cestami a způsoby počet dětí, jest nemotorným zasahováním do činnosti přírody, které se vymstí na jednotlivci i na celku.

Právem nazývá lid těhotenství »stavem po-

---

*) Výsledek posledního sčítání lidu v Čechách nám Čechům příští této chvíle bohužel nevěstí.

Pozn. překladatele.

žehnaným«, děti pak »božím požehnáním«. Mnoha dětmi sotva byla některá rodina kdy zničena. Jsme na omylu, domnívati se, že čím více dětí, tím více starostí. Pravda, starostí o živobytí přibývá a tíží často, ale každý přírůstek k rodině probouzí mravní síly, kterých přibývá s počtem dětí; s nimi roste odvaha, vzdorovati slotám života. Nezřídka prýští starost z obavy před možnou ztrátou, a jest tím větší, čím méně dětí jest. Čím více dětí v rodině, tím méně starostí o ně; ne snad, že cit rodičů by byl otupen, neboť láska mateřská zůstane táž, obsahuje-li dvě nebo více dětí, ale zkušenost učí rodiče, že přemíra úzkostí a starostí není oprávněna. Jak málo se srovnává omezování přirozeného rozmnožení dětí s přirozeným citem z radosti z každého novorozeného dítěte i v rodině už četné. Třeba hleděli jeho příchodu s obavou vstříc, nedali by ho za nic na světě, je-li jednou tu.

A jak těžce smiřují se bezdětní manželé se svým osudem; cítí, že starost o děti teprve život posvěcuje.

V rodinách dětmi chudých bývají děti rozmazlovány, a zle jsou pak na tom, když později je uchvátí vír a bouře života a láska rodičů je už nemůže chrániti. Jak jinak je v rodině s četnými dětmi: tu neznají mazlení a hlazení. Děti se učí snášeti se navzájem, si vypomáhati, vychovávají se vzájemně, osamostatňují se záhy a zvykají se ovládat, protože rodiče nebývají s to, splniti každé jejich přání. Proto snad vycházejí často z četných rodin lidé pevných karakterů.

»Není správné, darovati život více dětem než můžeme dobře a slušně uživiti.« Jaké zmatení

smyslů! Co to znamená »dobře a slušně uživit«. Valná většina dělníků a drobných úředníčků může právem tvrdit, že nemohou »dobře a slušně« t. j. tak jako zámožní a bohatí uživit ani jedno dítě. I tam, kde občas hlad kuchaří, vyrůstají děti konec konců v stejně »dobré«, »slušné« a potřebné lidi jako tam, kde mohou vždy bráti z plných mís. Tvrdé dětství není vždy nejhorší školou.

Ale žena! Což netrpí častými porody? Byla-li jako děvče rozumně vychovávána, zajisté ne příliš. Ve výchově děvčat nutno nasadit páky, a nepřipustit, aby opakovaly se četné nepřirozenosti mládí v manželství. Zdravá žena nemá proč obávati se častějšího mateřství; jak poměrně málo obtíží přináší těhotenství ženám zdravým: lehce rodí, kojí bez obtíží a zůstávají vzdor porodům zdravé, čilé a práce schopné. Ani krása netrpí příliš u zdravé ženy častým mateřstvím.

Ale pro matku jest pohodlnější, míti málo dětí. To je pravda. Ale nestojí mateřství, mateřská povinnost a láska poněkud výše než pohodlí? A stává něco krásnějšího, šlechetnějšího, vyššího než matka obklopena četnými dětmi?

Vážné nebezpečí hrozí ženě i muži z obcování vyhýbavého, a to především ze soulože přerušované v okamžiku nejvyššího napjetí. Lidově označuje se tento způsob rčením »míti se na pozoru«.

Mezi příčinami podmiňujícími těžké choroby čivů a ženské choroby zaujímá tato zvrácenost v manželském obcování první místo. Jak jinak! Na výši napjetí směřuje veškeré myšlení a cítění

k jednomu bodu, vše ostatní mizí. V těchto okamžicích pozornost svou děliti, napjetí brzditi, znásilňovati se, znamená otřásti celou čivní soustavou, zasaditi těžkou ránu. Vyrovnání elektrického napjetí se nedostaví, ani úplné uspokojení. Ještě po několika hodinách jest na ústrojích ženských rozčilení znatelné.

Prostředky odporučované, aby se vyhnulo početí, svádí hravě manžely k častějšímu souložení než je zdrávo: nepotřebují se obávati následků, nemusí se tedy omezovati. Platí především při používání snadno dosažitelných kondomů nebo praeservativů gumových nebo rybích a amerických gumových měchýřků. Tyto prostředky škodí mimo to znemožněním vyrovnání se napjetí, nutného pro tělesné i duševní ukojení.

Zdali vůbec a jak dalece může odmítavé chování ženino za soulože její: »nechci žádných dětí!« brániti početí, nelze posuzovati, ale jest jisto, že podobným zamítáním se žena sama olupuje o požitek z obcování a škodí si na zdraví.

Nadmíru ženu poškozují všechny chemické prostředky, buď jako prášky, buď jako pasty před nebo po souloži vsypávané a zaváděné. Jejich účel jest usmrcení semene, což je však možné jen látkami leptavými. Tyto však účinkují současně na citlivou sliznici ženských rodidel, a působí jejich onemocnění. Nedbejte vychvalování továrníků a obchodníků, ani vývěsních tabul lékařského odporučení, jehož reklama se zálibou užívá.

Stejné nevýhody má používání hubek, opatřených tkaničkou, smáčených před upotřebením do octové vody a pak hluboce zaváděných.

Vyplachování pomocí svlažovače má jen tehdy jakýsi účinek, bylo-li vykonáno ihned po souloži. Jen že pro vyznění čivního rozčilení jest potřebí delšího intimního styku po aktu, který by vypláchnutí znemožnilo. Čivní soustavě by tím byla zadána podobná rána jako přerušením soulože. Mimo to následuje u ženy po vypláchnutí snadno nastuzení. Nehledě k těmto obtížím, jest to aspoň poměrně nevinný prostředek pro případ nouze. Účinnější, ale méně neškodným jest vypláchnutí vodou s několika kapkami octa; nanejvýše škodlivé jest vyplachování studenou vodou.

Značné otřesení čivů nastane, vztýčí-li se žena ihned po souloži a hledí násilným kašlem semeno vypudit.

Nikoli bez nebezpečí jest užívání pessárů, t. j. kroužků neboli věnečků, které branku uzavírají buď gumovou nebo jinou blánou. Dochází zhusta k uskřípnutí, a následkem tření a tlaku při upotřebení k zánětům a odřeninám sliznice.

Také souložení v poloze na straně bývá užíváno, protože prý jest takto vniknutí semenných tělísek do dělohy ztíženo, ale v této poloze činí se veliké nároky na míchu.

Vyhýbavé pohlavní obcování pomocí umělých prostředků jest nepřirozené a vyvolává skoro vždy u obou súčastněných čivní slabost, která se jeví především v umdlenosti, bolení hlavy, závrati a bolestech v zádech. Protože slabost stihá zvláště ony části ústředí čivního, které řídí oběh krve, trávení a plození objevují se mimo poruchy čivové často také chudokrevnost, bledost, jako uvadlá kůže, studené ruce a nohy, náklonnost k nastuzení, zácpa

a zlatá žíla. U muže dostavuje se nezřídka neschopnost k plození provázená stupňovanou smyslností. Ženy trpívají bolestnou a dlouhotrvající čmýrou, bílým výtokem, bolestmi v životě, poruchami polohy matky atd. a zhusta chuť k obcování úplně pomíjí. Během doby dostavuje se ještě nespavost a úzkostlivost, a nemocní stávají se nadmíru dráždivými. Kdo v takovém stavu dá se svésti k užívání morfia, bromu, chlorálu a podobných »uspávacích“ prostředků, vydává se v nebezpečí naprostého trvalého rozrušení své čivní soustavy.

Pohlavní obcování vyhýbavé neskytá duševního ukojení, a nastávají proto u žen často stavy shrnované pod názvem hysterie. Lékaři pro choroby nervové jsou jednomyslně názoru, že neukájené potřeby pohlavní, jak je shledáváme při vyhýbání se početí, působí hysterii. Nacházíme tudíž tuto chorobu ve všech stavech, v paláci a chaloupce, všude, kde tráví ženy část života bez ukájení svého pudu pohlavního a oné touhy po lásce, která jest v prsou člověka božským a nejsilnějším citem. Vyhýbavé pohlavní obcování znásilňuje přirozené pudy. Stává-li se tedy ono pramenem četných chorob, bylo by pochybeno chtíti jen tyto léčiti: odstraniti jejich příčinu jest jedině správná cesta.

Pokud vyhýbavé pohlavní obcování používá umělých prostředků a cest, snižuje ženu na předmět nejnižší smyslnosti. Každé slušné ženě musí se hnusiti ku př. už zavádění pessáru.

V mnohých případech dochází vzdor všem zbraňujícím prostředkům k otěhotnění. Kondomy

nejsou buď dosti husté, buď se trhají. Prostředky chemické často selhávají. Hubky, měchýřky, tampory a pessáry se snadno pošinou a nejsou pak nic platny. Vypláchnutí přijde buď pozdě, buď je nedokonalé. Rozčilení jest zhusta tak mocné, že pravý okamžik k přerušení soulože bývá zmeškán. Tedy bezpečný účinek nezaručuje žádný z užívaných prostředků. Tato nejistota však udržuje manžely v stálém rozčilení, dává stále příčinu k obavám a výčitkám. Pohlavnímu obcování oddávají se jen se strachem, nemůže jim tudíž působiti pravé potěšení. To vše kalí mír a štěstí manželské, tedy: pryč s tím!

Mnoho jest získáno, pakli žena sama kojí, neboť v době kojení málokdy dochází k početí. Ženy dělníků často nemohou kojit, protože musí vydělávat. Tedy opět: sociální práce, zlepšení poměrů výdělkových. Mnohým matkám nedostává se však mléka. Jest dokázáno, že neschopnost kojiti bývá následkem pijáctví rodičů. Alkoholem snadno mléčné žlázy potomstva zakrní.

Nejjednodušším prostředkem, omeziti počet dětí, bylo by, držeti pohlavní pud tak na uzdě, aby pohlavní styk byl jen tehdy vyhledáván, je-li oplodnění zamýšleno. Málokdo to dokáže! A přeci třeba všemožnou zdrželivost ze zdravotních a mravních ohledů co nejsnažněji doporučiti.

Pravděpodobnost početí jest zvláště značná v posledních dnech před čmýrou a prvních dnech po ní. Zdrží-li se manželé soulože v posledních pěti dnech před počátkem čmýry a čtrnáct dní po něm, jest početí nepravděpodobno. Úplně vy-

loučeno není nikdy, protože semeno i vajíčko jest delšího života schopno.

Na zcela jiném poli leží zamezování vzrůstu obyvatelstva stížením živobytí: nesmírnou dobou pracovní, špatnou výživou a pod. Že takové prostředky plodnosti hráze nestaví, přesvědčil se už onen Farao, který zakázal Židům, robotit. Podobné poměry mají ale v zápětí nadměrnou úmrtnost dětí a působí ve vysokém stupni nesociálně.

X. MUŽSKÁ SLABOST.

Slabostí, neschopností nebo impotencí nazýváme možnost, oddati se pohlavnímu styku tak, aby z něho pošly děti. Příčinu svou může míti v zakrnění nebo vrozeném znetvoření plodidel. O takových případech nebudeme se zde šířit stejně jako o pohlavní slabosti, dostavující se s pokračujícím stářím, tudíž přirozenou a oné po některých těžkých chorobách následující. Hodláme pouze vysvětliti, co u zdánlivě zdravých mladých mužů může v poměrně mladých letech snížiti plodnost buď na čas buď trvale.

Slabost jeví se v nedostatečném ztopoření pyje, předčasném výlevu semene, v nepřítomnosti života schopných semínek nebo nedostatečné jich životaschopnosti a nepohyblivosti. Pohlavní pud nebývá při tom vyhaslý, naopak bývá občas i stupňován.

Slabost bývá pravidelně podmíněna umdlením

plodidel. Někdy stačí strach, státi se impotentním, k znemožnění soulože, aniž vskutku slabost tu byla. Stává se to především u oněch, kteří vytrvale onanovali anebo z jiných důvodů nemají klidného svědomí. Domnívají se, býti následkem spáchaných hříchů impotentní a jsou jimi na tak dlouho, dokud pevná vůle si bláhovou slabost nepodmaní. Také nenávist, ošklivost, zápach a strach z nákazy mohou působiti podobně. Impotence omezuje se pak na určité osoby anebo jest soulož pouze pro ten okamžik znemožněna. Také vzpomínka na nějakou událost může způsobiti mužovi v určitém případě impotenci.

Impotencí projevující se pohlavní vyčerpání bývá z pravidla provázeno oněmi příznaky, které se objevují po dlouho prováděné onanii a po některých zvrácenostech v manželství, a které spočívají na dráždivém seslabení čivní soustavy. Pochopitelno! Stejné příčiny mají stejné následky.

Nejvýznačnější příznaky s impotencí spojené slabosti čivů jsou: nedostatek energie, stísněná nálada a nespavost. Dle zevnějšku nelze vždy na impotenci souditi. Často poskytuje stížený obraz tělesné síly a svede tím děvče připoutati se k němu. Nechť však nezapomíná, že toho bude snad sám více litovat, že se oženil, než oklamaná žena. Snadno stane se »podvedeným podvodníkem«, neboť impotence vždy rozrušuje manželství. Zdravá, kyprá a cudná žena s ošklivostí se odvrátí od manžela, když uznala, že nebyl už mužem, když si ho brala. Sebe nevinnější, nezkušenější žena na to časem přijde, a má se za uraženu, zneuctěnu,

kteréžto pocity vybudují mezi manžely dělítko, které málokdy se dá ještě překlenouti.

Jinak stojí věci, nastává-li pohlavní slabost během delšího manželství. Tu musí žena přičítati část viny také sobě. Bylať zajisté příliš povolnou, a měla by moudrou zdrželivostí hledět napravit svou chybu.

Běda tomu, kdo chce své slabosti odpomoci vínem, koňakem a pod.! Rozruší se snadno na dobro. I silná káva a čaj škodí. Stejně působí různá koření a nikoli více prospívají »čivy posilující« anebo pud pohlavní stupňující prostředky, jako železo, španělské mušky, kostík, pižmo atd. Úplně bez ceny jsou s křiklavou reklamou odporučované přístroje pro impotentní. Kdo chce přemoci pohlavní slabost, hledej spásu pouze u lékaře, který svůj hlavní úkol uvidí zajisté v láskyplném ovládnutí vůle nemocného, jejím posílení, stupňování sebedůvěry a výchově k sebekázni. Někdy potkává se hypnotické léčení s výsledkem. Mimo to jest nutna rozumná životospráva, pohyb na čerstvém vzduchu, sporty a tělocvik, ale bez přepínání sil. Manželé musí býti co nejvíce zdrželiví v pohlavních stycích, činiti dlouhé přestávky a nesmí užívati umělých prostředků a cest k zamezení početí.

Někdy chovají mladí mužové, kteří dříve onanovali, obavy, že jsou impotentní, dostavují-li se občas polluce anebo odchází-li při laskání něco hlenu. Takové sebemučení jest bláhovostí; kdo má za to, že dřívější hříchy zavdávají mu příčinu k obavám, ať žije po několik měsíců přesně dle udělených pokynů, a zajisté dostojí

pak plně manželským povinnostem. Ta jest bezpečná, jediná cesta spásy.

Surovostí a pro pachatele neblahé jest, pokouší-li se vyžilý, pohlavně chtivý muž o »omládnutí« stykem se silnou, zdravou dívkou nebo ženou. Zničí zajisté sám sebe a přečasté souložení hubí také ji. Jen hmotné důvody mohou zdravou ženu přiměti vzdáti se zbankrotovanému muži. Jak chce však tento žíti v blahu a štestí, ví-li, že žena se vdala ne za něho, ale za jeho peníze nebo titul a v duchu touží po rozluce. Stejně měli by si starci uvésti následky na pamět, roste-li jiskra v jejich krvi v žár, a svádí je k ženitbě s mládou ženou. »Láska starých lidí jest škodlivou a hanebnou.«

XI. MANŽELSTVÍ BEZDĚTNÁ.

U starých Řeků byli prý mužové i ženy před sňatkem soudcem vyšetřováni, hodí-li se opravdu pro zplození potomstva. Platilo za »zločin podobný zabití, obejmouti ženu, nemohl-li býti zplozen plod života.«

Pro plodnost důležito jest stáří snoubenců. Dle Galtona jest poměr u žen, vdávajících se až v 29. roce k oněm ve 20. roce, jako 5 : 8.

Sokrates už tvrdil, že ženy postavy malé bývají plodnější než velké, hubené více než tlusté, tmavovlasé více než blondýny.

Bezdětnými zůstanou manželství zhusta, je-li

jeden z manželů o mnoho starší druhého, anebo jsou-li manželé pokrevně blízce příbuzni. Proč příbuzenství může vésti k neplodnosti, nevíme, ale skutečnost nedá se popřít a jest pěstitelům dobytka dávno známá.

Hlavní příčinou neplodnosti jsou však dříve přestálé pohlavní nemoce a choroby, a můžeme je děliti na trojího druhu: a) ženská rodidla jsou neschopna, tvořiti oplození schopná vajíčka; b) schází semena mužská anebo nejsou dosti životaschopná anebo nemohou vejíti ve styk s vajíčkem; c) děloha není schopna oplozené vajíčko donositi.

a) Zřídka bývají vaječníky, v nichž se ženské zárodkové buňky tvoří, plně vyvinuté před 20. rokem. Po 25. roce schopnost roditelská opět klesá. Odtud více bezdětných manželství u žen, které se vdávají v časném mládí anebo v pokročilejším stáří, než u takových, které mezi 20. a 25. rokem v manželství vstupují. Před 20. rokem měla by se tedy jen zvláště vyvinutá děvčata vdávati.

S přestavší čmýrou čili přechodem mizí také schopnost roditi. U chudokrevných, bledničkou trpících a děvčat, která jsou nucena dlouho sedět, šíti, studovat anebo namahavě v továrnách pracovat, vyvinou se někdy vaječníky nedostatečné pro tvoření životaschopných vajíček. Také krtice, choroby mozkové a především požívání lihových nápojů zmenšuje jejich tvořivost. Stejný účinek mohou míti tyf, cholera, kapavka a syfilis. Poměrně častou příčinou jest všeobecná tučnost. Při ní zvrhají se vaječníky a nemohou více vytvořiti buňky života schopné.

Protože zraní a vypuzení vajíčka souvisí s čmýrou, třeba všeho se vystříhati, co by jejímu včasnému dostavení se zbraňovalo, co by mohlo mít za následek seslabenou, sesílenou anebo nepravidelnou čmýru. Úkolem matky jest, s nastávající čmýrnosti dceru poučiti, že nachlazením, nemírnou tělesnou prací a otřesy života v době čmýry může vzíti těžké škody a přivoditi si trvalou churavost. Je-li čmýra nepravidelná, budiž vzat na radu lékař.

b) Stejně může všeobecná tučnost i u muže překaziti vytváření se životaschopného semene.

Dalšími příčinami jsou: neustávající onanie a pohlavní výstřednosti a opilství; zvláště kapavka. Počet kapavkou vyvolaných případů neplodnosti páčí se na více než dvě třetiny všech, což nejlépe osvětluje následky této za »nepatrnou« považované choroby.

Spojení mužských a ženských buněk zárodkových bývá dále znemožněno záněty dělohy a její přívěsků. Za takových zánětů sliznice zduří a výměšky zhoustnou, tak že semínkům je cesta uzavřena. Proto prostitutky málokdy otěhotní. Zánětlivé katarhy jsou také následkem městnání krve, vyvolaného nachlazením, šněrováním se, utahováním sukní a úpornou zácpou. Nezřídka vyvolává už svatební cesta, jízdou způsobené otřásání, rozčilování a nastuzení poruchy čmýry a katarhy rodidel. Katarhy dělohy mohou míti svou příčinu též v nedostatku čistoty, povstávají však ve většině případů z kapavky.

Další příčinou, znemožňující spojení zárodkových součástek, jsou poruchy polohy dělohy,

Tyto jsou však obyčejně rozumným léčením odstranitelny, budiž tedy při neplodnosti vždy vyhledán lékař.

U nervosních žen vyskytuje se někdy tak značná citlivost rodidel, že při sebe slabším doteku dochází ke křečovitému sevření se, a plodné obcování je tudíž nemožno.

c) Neschopnost dáti oplozenému vajíčku uzráti, tkví namnoze v chudokrevnosti, bledničce a krticích. Za těchto chorob vyvíjí se všechna ústrojí, tedy také pohlavnímu žití sloužící, nedostatečně. Podobně mohou býti změny polohy a ohnutí příčinou slabosti dělohy. K témuž vede někdy zvrácené chování v těhotenství a šestinedělí. Těhotná má se častěji ve vlažné vodě koupati, před ulehnutím prsy a zevní rodidla vlažnou vodou opláchnouti, nenositi šněrovačky a podvazků, neutahovati sukní, vystříhati se lihovin a silné kávy, požívati hodně ovoce, dbáti denně o vydatnou stolici. Před a při porodu dbáti úzkostlivě o čistotu. V první dny šestinedělí klidně ležeti a nevstávati před devátým dnem.

Příčiny neplodnosti stanoviti jest věcí lékařovou, nespouštějte se tedy nikdy s »moudrými« babami a fušery, a nestavte své naděje na »tajné prostředky«.

Při zdánlivé neplodnosti radno souložiti bezprostředně po čmýře, kdy početíschopnost jest největší. Po obcování musí žena zůstati delší dobu ležeti na znak s podloženým křížem, aby semenná tekutina nemohla ihned vytéci.

XII. O ČMÝŘE.

V našich krajinách dostavuje se čmýra »měsíčky,« »perioda,« »ženské věci,« »čas« a pod. zvaná kolem 14. roku. Opozdění její a nepatrnost značí nějakou slabost. Čmýrnost ohlašuje nastávající pohlavní zralost a označuje zkrátka čas, od kdy může při pohlavním obcování nastati těhotenství. V druhé polovici let čtyřicátých čmýry přestávají, a s nimi mizí schopnost početí.

Protože čmýra jest podmíněna ženským organismem a jest pochodem naskrz přirozeným, nelze ji označovat jako nemoc. Tou stává se však u mnohých žen a dívek dík zvrácenému vychování a podobné životosprávě. Při počátku čmýry jest děloha krví přeplněna, a jest tudíž pocit tíže v životě a mírné bolesti v bedrech vysvětlitelný. Stejně pochopitelny jsou zvýšená dráždivost čivů a nepatrné poruchy v trávení. Ale při tom má zůstat. Prudké, porodním podobné bolesti mají svůj původ buď ve změnách polohy dělohy, buď v pevném sevření branky, buď v zúžení vývodu dělohy, tak že krev se městná. Pomoci může jen lékař. Stejně jest třeba rady lékařovy při odchylkách v průběhu čmýry všeho druhu.

Nenechte své dcery první čmýrou překvapiti: tonou v úzkosti a upadají v nesprávné chování, připravte je tedy předem. Učitelé měli by býti na děvčata uvedeného stáří pozorni a nechovati se k nim pro změněné jejich chování nijak tvrdě. Čmýrnost neznačí pouze hlubokou změnu tělesnou, ale současně velké přeměny v duševním a my-

šlenkovém životě. Nemůže přejíti beze stopy a bez vlivu též na školní život.

Učitelé nesmí nikdy odmítat přání nesoucí se za vykonáním potřeby; děti by se k vůli tomu neměly teprve musit dotazovati: jak známo, ostýchají se děvčata více než hoši, a potřebu potlačují — ku škodě zdraví. A v době první čmýry jest dvojnásobná opatrnost na místě.

Za trvání čmýry není radno měniti zvyklé chování a způsob života; zdrželivost a střídmost ve všem lze jen odporučiti. Hlavní zřetel budiž obrácen k čistotě; k omývání budiž použito teplejší vody než jindy. Zevní rodidla buďtež několikráte denně vlažnou vodou a chomáčkem vaty očistěna. Nosení vysušujících předložek lze odporučiti, prádlo budiž často měněno.

Děloha jsouc za čmýry překrvena a tudíž těžší může při nějaké nesprávnosti snadno býti pošinuta ze své polohy anebo klesnouti, jest tedy vyhnouti se zdvihání břemen, dlouhého šití na stroji, skákání a především tanci. Také duševní rozčilování v této době jest se škodou. Manželské obcování musí býti za čmýry bezpodmínečně zastaveno.

Mizení čmýry znamená pro ženu konec pohlavního žití. Děloha a vaječníky ponenáhlu zakrňují. Ježto celý život ženin čmýrou, těhotenstvím a porodem jest se jmenovanými orgány v nejtěsnějších stycích, musí jejich mizení vyvolati také změnu v celé tělesné a duševní bytosti ženině.

Na nastoupení klimakteria, jak zoveme tuto změnu, mají vliv také podnebí, původ, způsob a poměry života. Prací, trudem a strastí tížená žena

stárne předčasně; také málo vyvinutá rodidla dožijí se dříve popsané změny než pravidelná.

Mizení pohlavních ústrojů bývá zhusta provázeno příznaky, úzkostlivými ženami za chorobné považovanými. Kdežto scvrkání se vaječníků a dělohy nepozorují, může pochva se tak dalece zúžiti, že nastanou různé obtíže, že ku př. dříve dobře sedící věnečky začnou tlačit a musí býti za menší vyměněny.

Počátek stárnutí jeví se u ženy zevně tučněním. Ale tuk stáří liší se od tuku z doby květu: nedostává se mu pružnosti a tuhosti. Tukové záhyby na těle visí bezvládně; pas se očividně šíří: obličej vykazuje svislou dvojitou bradu; tukový záhyb, sahající od nosu ke koutku úst dává obličeji vzezření prodloužené. Vousky znatelněji vystupují, chlupy na bradavicích vyvstávají více než příjemno. Prsy vadnou a zdánlivě klesají níže.

Vymizení čmýry děje se z pravidla tak, že i čas a trvání krvácení i vlastností krve se mění. Čmýra nastává buď dříve nebo později, trvá déle nebo kratčeji než dosud; krev vypadá vodovější. Málokdy přestává čmýra rázem, obvykle vysýchá ponenáhlu; dostaví se pak někdy opět v pravý čas, ale trvá kratčeji a konečně nedostaví se vůbec. Může také čmýra na 3—4 měsíce ustati a po té půl roku i déle opět pravidelně se dostavovati. Trvají-li však popsané nepravidelnosti déle tří let, jest to chorobné.

Nejvýznačnějšími příznaky této doby přechodu jsou nepravidelnosti krvotoků. Časté a silné krvácení bývá následkem městnání krve v dolní části těla. Toto může býti podmíněno chorobami srdce,

které nemá dosti síly, krev z pánve vypumpovati. Podobně ztěžují choroby jater oběh krve. Seznáme-li, jak velice tísní každá šněrovačka játra, pochopujeme, že nosení šněrovačky jest podstatnou příčinou nepravidelných krvotoků v době přechodu. Neméně důležitou příčinou jest trvalá zácpa. Obsah stále přeplněného střeva ztěžuje oběh krve v oněch místech, kde se krev městná a je zadržována, rozšiřují se cévy, a vytváří se haemorhoidy. Tyto městnání jen zvyšují.

Nepravidelné, přečasté a silné krvotoky v této době přechodu mohou býti také vyvolány onemocněním a změnami polohy dělohy, bujením tkaně a nádory. Před rakovinou dělohy panuje u žen právem děs; ale v počátcích jest vyléčitelnou, arciže jen operací. Zbytečným mařením času a ztrátou vhodného okamžiku jest snaha, vyplachováním, zábaly, dietou a pod. chtíti chorobu zastaviti. Nemá-li žena 1.—2. roku žádného krvotoku více, a takový pojednou se dostaví, má ihned vyhledati lékařskou pomoc. Trvají-li čmýry až k 50. roku, jest také lékařská prohlídka nutna. Zapáchá-li výtok a stává se vodovým, dostavuje-li se po souloži krvácení, jest na čase, vyhledati odborníka. Nemusí se jednati o rakovinu, ale může. A tato možnost stačí!

Náhlé zmizení čmýry má někdy vážné nepříjemnosti v zápětí. Může nastati po pádu, ráně, úderu, po silném promoknutí, úzkosti, strachu a velkém žalu, dále následkem slabosti při těžkých chorobách, ku př. tuberkulose, tyfu, otravě alkoholem. Důležito jest věděti, že prudce působící

projímadla užívaná za čmýry jsou s to ji rázem přetrhnouti.

Nejen poruchy v dosahu břišních útrob znepříjemňují ženě uvedená léta, ale i její celkový stav často trpí; neplatí to všecko o všech ženách. Kdežto mnohé ženy prožijí tato léta bez znatelných obtíží, jsou jiné měsíce a léta trápeny nejrůznějšími těžkostmi. V první řadě objevují se změny v duševním životě, více než jindy jest žena stihaná pochmurnou náladou, nechápe se obvyklé práce s dřívější chutí, vše zdá se jí těžší a pracnější, má zlá tušení. Mnohdy vytváří se náklonnost k melancholii, zhusta jest ale toto rozladění vázáno na určité hodiny anebo dny. K této náklonnosti družívá se jistý stupeň dráždivosti, netrpělivosti a náchylnost k prchlivosti. Někdy stává se naopak žena dříve tichá veselou a mnohomluvnou. Ale vždy dostavuje se změna nálady.

Příznačné pro tuto dobu jsou návaly krve, které i dlouho před ní i za silných krvotoků se dostavují. Bývají provázeny poty a mají značné zemdlení v zápětí. Pocit horka a pocení mohou býti také omezeny na určitá místa, ku př. prsa, záda, obličej a pod. Stejně často dostavují se jednostranné bolesti hlavy a závratě. Příčina všech těchto zjevů jsou čivní poruchy. Za to ono úporné bolení hlavy, které někdy s počínající pohlavní zralostí se dostavuje a po celou dobu květu se udržuje, počátkem doby přechodu přestává. Také poruchy citů se vyskytují, ku př. některé ženy si stěžují na přílišnou citlivost proti jasnému světlu, silnému zvuku; jiné mají hučení a znění v uších, jiné domnívají se cítiti stále nějaký zápach, jako

spálené hadry, žluklý olej a tuk a pod.; u jiných změní se chuť. Obtíže srdeční, křeče, tíže nohou, silné tepání na krku atd. obraz doplňují. Také křeče v lýtkách, ischias, bolesti v obličeji jsou občas nezvanými hosty. Stávající nebo nevyhojené katarhy žaludku a střev se zhoršují. Pálení žáhy, krkání, zvracení, slinotok jsou známé nepříjemné příznaky přechodu. Někdy se nevítaně ohlašuje obleněnost střev, jejich dlouho zadržovaný obsah tvoří mnoho plynů, které trápí ve způsobě větrů a nadýmání.

Častá jsou onemocnění kůže. Sesílený výtok jest s to vyvolati místní záněty a vyrážky, a tučnost náklonnost k nim jen zvyšuje.

Jak popsáno, povstávají mnohé obtíže z městnání krve, jest se tudíž všemu vyvarovati, co toto působí (šněrovačka, zácpa). Odporučuje se častý vydatný pohyb, denní požívání ovoce, vystříhání se lihových nápojů. Sedací lázně a omývání 1—2krát týdně, vlažné vystřikování častěji.

Důležito jest poučiti manžela, aby v nervosní náladě ženině neviděl vrtochy, ale měl patřičný ohled.

XIII. O DĚDIČNOSTI.

Nejvznešenější úlohou lékařovou jest vykonávati duševní vliv na své nemocné. Mysl upokojiti, vzbuditi naději na úplné uzdravení, dodati odvahy, roznítiti chuť k životu, toho jest především třeba.

Neboť jako strach před nákazou často jest příčinou onemocnění, tak zdržují hnutí mysli, úzkost a strach ozdravění a ochromují tělo, brániti se onemocnění. »Dědeček byl blázen, otec je v blázinci, sám tam také skončím. Proč tedy něco dělat? Raději chci užíti mládí!« zněla odpověď jistého mladíka napomínaného k rozumnému životu. Jest příznačna. Obava před »dědičným zatížením« stlačuje energii.

Jistá část literatury přispěla k přecenění významu dědičnosti, k podložení pojmu »zvrhlosti« mínění, že onemocněti nebo státi se zločincem jest nevyhnutelno, nežil-li některý úd rodiny zcela bezvadně. A shledá-li se, že některý příbuzný nebyl docela normální, ihned myslí se na »zatížení«. Hledá se a pozoruje, dokud hledající sám na sobě něco nenajde. Podobná úzkost a stálé sebemučení může konečně vésti k opravdovým těžkým poruchám čivním.

Za posledních 400 let měl každý z nás více než 4000 předků. Zdá se naprosto vyloučeno, aby v tomto velikém počtu nebyli také nemocní a zlí jednotlivci. Kdyby nebezpečí zvrhlosti z dědičnosti bylo vskutku tak velké, jak namnoze se tvrdí, muselo by býti současné pokolení tělesně, duševně a mravně naprosto zvrhlé, což věru nemůže nikdo tvrdit. Keller pátral po původu 370 zdravých lidí a shledal, že 59% z nich bylo dědičně zatíženo, že tedy vzdor původu z nemocných předků více než poloviny se všichni těšili plnému zdraví. Na tolik můžeme už matce přírodě důvěřovati, že nepřidává pouze nemoci lidské, ale zvýšenou měrou schopnost proti nim bojovati.

Nelze popírati, že děti otci, matce nebo někomu z předků mohou býti k nerozeznání podobny; že tvar těla, nosu, zbarvení a pohled očí, některé tahy obličeje, určitý druh zubů a jiné zvláštnosti předků často přecházejí na potomky. Rodinná podoba může býti tak vyznačena, že můžeme neznámého na první pohled zařaditi. Nezní-liž první otázka u lůžka novorozeněte: »komu jest podoben?« »Čí má oči, čí nos?« Také duševní schopnosti a zvláštnosti povahy opakují se v dětech a dětech dětí. Jak často slýcháváme: »Je po otci,« nebo »celá matka« a »jablko nepadne daleko od stromu«. Stejně může se stát, že někdo zemře stejnou nemocí jako jeho otec nebo jeho matka. Některé choroby jako souchotiny, rakovina, úplavice cukrová, krvácivost bývají zvláště obávány. Podobné opakování se tělesných a duševních zvláštností bývá sváděno na dědičnost.

Lidský život začíná splynutím dvou drobnohledně malých jadérek, mateřského a otcovského semene. Sloučením obou povstalé jádro plodové jest nepatrnou částečkou bílkoviné hmoty, ale žije, obsahuje všechny orgány, všechny tělesné a duševní síly budoucího člověka v hlavních rysech připraveny, v zárodku předurčeny a vyvíjí se v organismus, poskytne-li mu mateřské tělo k vzrůstu nutné podmínky životní. Život zárodků rodičů a předků v děcku pokračuje; potomci jsou jaksi výtažkem z vlastností svých předků; ale vlastní je v poměru jen jim vlastním. Dle toho, převládá-li síla řady předků otcových nebo matčiných, stane se dítě podobno otci anebo matce, některému předku otcovu anebo matčinu, jsou

rysy jedné anebo druhé řady předků vyznačeny. Také sourozenci málokdy jsou si na vlas podobni, protože semena rodičů jsou v různých dobách rozličná a síly při tvoření dítěte působící nejsou vždy stejny. Jest-li děti zdají lišiti se od pravidla, lze si vysvětliti tím, že můžeme je porovnávati pouze s několika nám osobně známými předky.

Vliv matčin sahá časově dále než otcův, protože klíčící život a kojenec žijí z její šťáv.

Má-li zroditi se tvor života schopný, jest trojího třeba: bezvadného semene, zdravého vajíčka a silného, zdravého těla mateřského.

Později vykonávají životní poměry a výchova vliv na vývoj děcka. Přirozené jeho vlohy vyvíjí se za příznivých, zakrňují za nepříznivých podmínek. Vždy nutno však míti na mysli, že základy vývoje jsou dány rodiči: byla-li semena těchto nemocná, otrávená anebo zakrnělá nedostává se organismu síly k životu.

Stížení tělesného a duševního vývoje zkaženými semeny a z toho pocházející slabost organismu nazýváme zvrhlostí anebo dědičným zatížením.

Protože při dědičnosti nerozhoduje pouze otec a matka, ale i ostatní předci, tedy »zárodkové plasma rodinné«, nemusí přijíti dítě opilce a zločince na scestí; hrozícím stává se však nebezpečí, když tělesná a duševní ničemnost táhne se několika pokoleními. A obráceně: čím lepší jsou celkové vlohy obou rodičovských kmenů, tím větší jsou vyhlídky na zdravé a rozumné potomstvo.

Jednou z hlavních příčin zvrhlosti jest chudoba; k ní pojí se vždy špatná obydlí, nedostatečná výživa,

špína, nemoce, zakrnění, ošklivost, často také mravní zpustlost.

Nemálo přispívá k zvrhlosti alkohol, a to zvláště těmito směry: odporu schopnost organismu proti choroboplodným vlivům trpí: odtud značná úmrtnost dětí v rodinách pijáků. Mozek potomků bývá oslaben a má tudíž potřebí dráždidel, proto se děti opět kloní snadno k pití. V rodinách pijáků objevuje se zhusta blbost, posunčina, padoucnice a jiné těžké poruchy. Potomkům pijáků scházívá schopnost odporu proti vlivům vedoucím k pokleskům a zločinům. Dále se vyvinují mléčné žlázy jen nepatrně, tak že dcery z těchto rodin jsou neschopny kojiti. Alkohol vede také k hospodářské záhubě a uspíšuje tak nepřímo degeneraci. Pelman pátral po potomstvu pijačky z polovice 18. století a shledal: mezi 709 potomky bylo 106 nemanželských, 142 žebráků, 64 obecních chudých, 181 nevěstek, 76 zločinců (z těch 7 vrahů). Smutné toto plémě stálo dle přibližného odhadu stát za 75 let přes 6 milionů korun. Zdatní národové vymírají, podává-li se jim evropská kultura ve formě »ohnivé vody«. Ničení zárodků jest to tedy, co činí alkohol tak nadmíru nebezpečným.

Závažná onemocnění čivní u otce a matky mají u dětí často za následek vrozenou slabost čivní, vlastní neurasthenii. Tato jest půdou, z níž těžce zhojitelné nervové poruchy nad míru snadno se vyvíjí, protože škodliviny zde působí neblazeji než kde mozek a mícha jsou úplně zdravé.

Příliš podceňován bývá degenerující vliv bledničky. Tato jest u ženského dělnictva továrního nadmíru rozšířena: obyčejně přejde děvče ze školy

hned do továrny, kde zakrní, dá život slaboučkým dětem a musí je uměle vyživovat. Jaké mají býti vyhlídky, trvají-li podobné poměry v několika generacích.

Závažný vliv na klíčící život a kojence má stav matčin v těhotenství a kojení. Nedostatek, smutek, starost, zlost ztěžují výživu rostoucího organismu; úzkost, leknutí, prudké rozčilení a otřesy, pohled na hnusné předměty a výkony, a pod. zdržují vývoj plodu a mohou míti tak vliv na pozdější život dítěte. A právě v této době trpívají ženy pijáků nejvíce.

Často spolupůsobí více příčin a škodlivý svůj vliv vzájemně stupňují. Dbejme proto více vyzvání Pestalozziho: »Žijme svým dětem!« — — —

Co víme o dědičnosti nemocí?

Dítě souchotinářského otce nepřináší si souchotiny na svět ani dcera matky hysterické nemoc čivní. Nemoci jako takové se nedědí. Ale těžké a seslabující nemoci rodičů mají za následek, že děti se rodí slabé a nejsou odporu schopné proti choroboplodným vlivům. Odtud veliká úmrtnost dětí v rodinách souchotinářů, protože málokteré děcko má dostatek síly životní. Na půdě dědičného zatížení vyvinují se nemoce všeho druhu snadněji, než kde síla jest nezlomena.

Zdali a jak degenerovaný onemocní, závisí mimo stupně degenerace od mnoha vedlejších okolností. U nepatrné zvrhlosti nepřivodí ani největší protivenství těžká onemocnění ku př. šílenství. A komu je v životě měkce ustláno, ten ujde všemu i za značného zatížení. Dopadá-li však na degenerovaného zlý osud, musí-li zápoliti s nouzí,

vzdychati pod tlakem nedostavujícího se úspěchu, oddá-li se pití anebo žije nezřízeně, potom jest oprávněna obava, že jedovatý zárodek vyroste v otravný plod.

Malá vzdornost následkem dědičného zatížení zdá se býti najmě údělem těch orgánů, které jsou u rodičů slabě vyvinuty anebo chorobny. Proto dostavují se později zhusta tytéž choroby, kterými rodiče trpěli. Pravda, zjev tento má i jiné příčiny. Přihlédněme k souchotinám; jsou nemocí především chudiny, jejich semeništěm přeplněné, tmavé a těsné byty. Dejme tomu, že dítě zdědilo plochá prsa, slabé plíce, malé srdce a mimo tento »souchotinářský habitus« náklonnost ke katarhům dychadel po otci; mohlo-li by vyrůstati ve vzdušných, světlých místnostech, pohybovati se v dětství dle libosti na čerstvém vzduchu, kdyby mělo dostatečnou výživu, nebylo předčasně duševně přepínáno, dala by se časem zděděná škodlivina zajisté vyrovnati. Takto však vyrůstá v těsné jizbě, k vůli churavému otci nedostatečně větrané, přichází málo na vzduch, je uboze živeno, musí snad už mimo návštěvu školy pomáhat vydělávat a zůstává následkem těchto poměrů slabé, stane se krtičnaté, chudokrevné a jest kandidátem souchotin. Nepodědilo souchotiny, ale náklonnost k nim. V lepších třídách bývá dítě k souchotinám zhusta vypěstováno úzkostlivým chráněním před každým vánkem, zákazy volného proběhnutí se, »aby se nenastudilo«, přecpáváním a podáváním piva a vína »na posilněnou«.

Přidruží-li se k zvrácenostem výchovy ještě pochybená volba povolání, nedává neštěstí na sebe

dlouho čekat. Může-li býti činným jako zahradník, rolník, lodník a pod., nemusí si takto »dědičně zatížený« z toho mnoho dělat.

Podobně mají se věci u dětí nervosních rodičů: otce rozčiluje každá moucha na stěně, děti nesmí ani muknout; o vydovádění se, dětském veselí a rozpustilosti ani řeči. A k tomu neustálé kolísání ve výchově! Hned jsou děti rozmazlovány, hned co nejpřísněji drženy. Je-li ke všemu matka také vrtošivá, netrvá dlouho a děti jsou také takové. Přijde škola se svými nároky na duševní sílu, které se zvláště ve vyšších učelištích, kde bývá nepoměrně mnoho »nervosních« dětí, velice nevhodně využívá. Z toho duševní přetížení a trvalý tlak, které snadno se stávají příčinami poruch čivních.

Jak vidět, může zvrácená výchova zvýšiti nebezpečí pochodící z dědičného zatížení, rozumná životospráva však zděděnou slabost vyrovnati. Pryč tedy se zbytečnými starostmi a sebemučením! I mezi dětmi nemocných rodičů jest jich dost, které se probijou. Netřeba onemocněti každému, kdo je dědičně zatížen. »Hříchy otců« budou sice trestány až »do třetího a čtvrtého kolena«, ale poslušenství zákonům přírody slíbena jest odměna až »do tisícího kolena«.

Jinou útěchu poskytuje zkušenost, že nepředává se pouze slabost a choroba, ale stejně ba více ještě i dobro. Je-li tedy někdo hrd na své předky jako na zdravé a zdatné lidi, a ne jako na pouhé nositele prázdných jmen, netřeba nad ním ohrnovati nos. Řada silných, tělesně i duševně

zdravých předků zanechává potomkům dědictví cennější než poklady, které rez a moli ničí.

Je-li jeden z rodičů úplně zdráv, převládá z pravidla vliv zdravé krve. Jest tudíž nadmíru důležito, zvoliti si zdravého spolumanžele, necítíme-li se úplně volny od zděděné slabosti. Jsou-li oba rodiče nemocni, budou aspoň některé děti dědičně zatíženy. Největší nebezpečí hrozí, trpí-li oba rodiče v době plození touže anebo příbuznou chorobou, anebo mají-li oba souchotiny, rakovinu a pod.

Stejně velké jest nebezpečí, táhne-li se dědičné zatížení určitého druhu již několika generacemi, objevila-li se tedy stejná anebo podobná choroba již u rodičů nebo prarodičů. Příroda pomáhá si v takových případech zvýšenou úmrtností dětí, tak že jen odporu nejschopnější zbývají. Není-li těch, rod vymírá.

Stihla-li zvrhlost najmě mozek a míchu, jako ku př. u dětí pijáků a nervosních, vyskytují se často těžké poruchy čivové, blbost, padoucnice a poruchy mysle. Děti z takových rodin slují »neuropathicky zatížené«. Takový člověk myslí a jedná jinak než zdravý, nebývá prost podivínství a jevívá zhusta sklonnost k zločinnosti. Neuropathé bývají někdy jedním směrem (hudba, malířství, básnictví) nadmíru nadáni, — ale z pravidla jevívají zvýšený pud pohlavní.

Rozšířeno jest mínění, že některé odchylky jsou známkou degenerace, ku př. nápadný tvar lebky, velké uši, zaječí pysk, oheň, srostlé nebo přespočetné prsty, příliš dlouhé nohy nebo ruce, trpaslictví a pod. Podrobná pozorování objevila, že

tyto znaky sice mohou označovat jistý stupeň degenerace, ale určitých závěrů nepřipouští. »Za to lze s jistotou za to míti, že těžké nedostatky ve vývoji jako jsou krvácivost, padoucnice, blbost, zvrácené cítění pohlavní a pod. svědčí o špatné jakosti zárodkového plasmatu.« (Hegar.) Jimi stížení nehodí se k plození a měli by se dobrovolně pohlavního obcování vzdáti, anebo býti současně s pijáky, pohlavně nemocnými a »vyhojenými,« a se zločinci k tomu donuceni.

Než však dojde k takovým zákazům, nemělo by se nečinně vzrůstu degenerace přihlížet. Zdraví a mravnost národa jsou nejlépe chráněny rozumnou tělesní, duševní a mravní výchovou mládeže; vyvarováním se onanie; vydatnou podporou snah čelících k podpoře střídmosti; poučováním o škodlivosti pohlavního obcování mezi tělesně anebo duševně nezdravými anebo mravně méněcennými osobami; vysvětlením o rozumném chování se v manželství; potíráním prostituce ve všech způsobech.

XIV. O LIBOVOLNÉM PLOZENÍ HOCHŮ A DĚVČAT.

Pátrání po příčinách různosti pohlavní není z dneška, naopak, otázka, lze-li míti na to vliv má-li se narodit hoch anebo děvče, zaměstnávala lidstvo ode vždy. Vynikající duchové jako Hippokrates a Aristoteles stejně horlivě zabývali se její

luštěním jako někteří kšeftářští hygienikové. Bude-li jednou nalezeno?

Někteří fysiologové tvrdí, že vlivy podmiňující různost pohlaví, se uplatňují teprve během těhotenství. Otec není prý tedy při tvoření se pohlaví nikterak účasten. Bylo by ale zvláštní, že u žen, které rodí buď jen hochy, buď samá děvčata, působí vždy tytéž a nikdy jiné příčiny. Ještě zvláštnější, že ženy, které v prvním manželství měly jen děti jednoho pohlaví, v druhém rodí děti i pohlaví druhého. Vnucuje se tudíž závěr, že rozhodnutí o pohlaví plodu nepadá jen do doby těhotenství a závisí též od muže.

Proto mají jiní badatelé za to, že matka jest pro pohlaví tak dalece rozhodující, že mladá silná vajíčka jsou náchylna vyrůst v hochy, starší slabší však v děvčata. Kterým směrem se však vývoj dá, závisí prý od stavu mužského semene.

Jiní opět míní, že pohlaví nevyvolávají pouze tělesné vlivy, ale že i duševní způsobem nám sice tajemným spolupůsobí. Jistě že může žena i muž vykonávati stejný vliv. Každý z nich nevědomky se snaží, vyvolati svému opačné pohlaví. V okamžiku oplození rozhodne se boj ve prospěch právě silnějšího, aniž se dalo říci, v čem spočívá tato síla a tudíž na čem vítězství.

A zase jiní tvrdí, že pohlaví jest předurčeno. Každý z obou vaječníků chová zvláštní buňky vaječné, jeden pro mužské, druhý pro ženské plody. Stejně má každé varle své buď jen mužská, buď jen ženská semena. Jaké pohlaví vznikne, bývá přenecháno náhodě, ale určitou polohou těla

za soulože lze prý si osvojiti určující vliv na pohlaví očekávaného plodu.

Podrobná vyšetřování o vlivu rozdílu stáří mezi mužem a ženou objevila: je-li muž značně starší než žena, mají převahu hoši; je-li starší žena, bývá více děvčat. O libovolném určení pohlaví nelze samozřejmě v žádném z obou případů mluvit, neboť nikdo nemůže své stáří dle libosti změnit.

Po válkách stoupá přebytek hochů značně, snad proto, že následkem značně stupňovaných pohlavních nároků bývají užity mužské buňky semenné poměrně mladé. Také u plemenných zvířat byla získána zkušenost, že při častém používání mají značnou převahu porody samečků.

Rozdíl druhů mezi mužskou a ženskou částí zdá se míti také svůj význam. Rozdíl krve (křížení) dává více děvčat, páření mezi příbuznými více hochů.

Jsou také učenci, kteří určující vliv připisují čmýře. Hippokrates tvrdí, že při oplození bezprostředně po čmýře povstávají hoši; bible a talmud zase zakazují souložení v této době, a vzdor tomu rodí se u Židů poměrně více hochů než u jiných národů. Také zkušenosti lékařů si odporují; přesná tvrzení jsou nemožna, protože jen výjimečně lze na jisto postaviti, kdy oplození nastalo. Stejně si odporují zkušenosti pěstitelů dobytka.

Že výživa má nějaký vliv, jest nesporno. V hladových letech značně stoupá přebytek hochů, o čem nám poučný příklad podávají Židé v područí faraonů.

Také podnebí a roční doba nezdají se býti úplně lhostejny. Na jaře a v létě bývá splozeno

více děvčat než hochů. Snad hraje tu úlohu rozdílná strava. Měsíci připisovaný vliv patří stejně do říše báchorek jako pozorování Pliniovo, že španělské ovce počnou samečky vane-li severní vítr, samičky, vane-li jižní.

Před několika lety způsobily zprávy profesora Schenka značný rozruch: tvrdil, že ženské vajíčko tím snáze se vyvine v hocha, čím lépe je živeno. Špatně živená vajíčka nemohou úplně dozrát, opozdí se ve vývoji a vyvíjí se v děvčata. Stav výživy ženiny a tudíž i jejích vajíček závisí od výměny látek, kterou lze nejjistěji dle moče posuzovati. Chová-li cukr, znamená to nedostatečnou proměnu potravin, tedy nedostačující změnu látek. Tím trpí výživa vajíček a hoši nemohou se rodit. Mají-li se však rodit, musí matka se stravovati tak, aby v moči žádný cukr nebyl, a je-li, aby vymizel; k tomu jest třeba potravy na bílkovinu bohaté (maso, vejce). S touto dietou dlužno počíti 2—3 měsíce před početím a jí se držet i v těhotenství. Všechny naděje takto vzbuzené rozplynuly se v nivec.

Mnozí badatelé hledí na rozhodnutí o pohlaví plodu jako na jakýsi zápas mezi mužským a ženským organismem. Silnější vítězí, jak už Hippokrates učil. Dle toho mělo by býti první dítě z pravidla hoch, protože novomanželka nepociťuje při prvních pro ni bolestných souložích rozkoše, muž tedy jest snad bez výjimky vítězem. Právě proto kloní se novější vědci k opačnému názoru, že silnější splodí pohlaví sobě opačné; z uvedeného důvodu mělo by býti první dítě ve většině případů děvče. U koňů, skotu, ovcí a koz bylo prý skutečně

shledáno, že časté pohlavní používání plemenného samce a z toho pochodící větší síla samičky jsou s to sploditi mužská mláďata, ale jiné zkušenosti potvrzují zase opak. Tvrzení, že souchotináři, tedy lidé zajisté sesláblí, mají vždy více hochů než děvčat, také nelze držet. U národů, kde panuje mnohoženství, kde tedy muže jest zajisté pohlavně více používáno než ženy, měly by míti převahu porody hochů, a není tomu tak. Talmud učí, že povstávají hoši, následuje-li po jedné souloži bezprostředně druhá, protože rozechvění ženino jest pak silnější a dříve se dostaví než mužovo.

Také na vliv vůle a představy klade se váha. Vědomí manželů jest v okamžiku nejvyššího rozechvění ovládáno jedinou představou: muž má jedinou myšlénku: na ženu, její vědomí opět súžuje se k obrazu milovaného muže. Této představě neubírá na vrcholi rozechvění žádná jiná na síle, jest tedy tak silná, že vývoj plodu zatlačí určitým směrem. Byla-li představa mužova silnější, obraz »žena« výraznější, působí na plodové jádro tak, že povstane děvče. Převládá-li představa ženina, zvítězí tedy obraz »muž«, povstane hoch.

Dle toho by při násilném smilstvu musela povstati vždy děvčata.

Že zvláště silné představy mohou plasticky působiti, nelze popírat, ale je-li tento vliv pro vznik pohlaví rozhodující, jest otázkou. Jak zkušenost učí, není pohlavní dráždivost většiny žen značná, mnohé zůstanou při souloži úplně lhostejné, třeba by to z ohledu na muže nedávaly na jevo. Musela by tudíž vždy vítěziti převaha mužova a býti přebytek děvčat, což statistika vy-

vrací. Také mluví proti rozhodujícímu vlivu představ okolnost, že matky, které mají pouze hochy anebo pouze děvčata, si zajisté přejí míti dítě také druhého pohlaví, a že touha po něm ovládá zajisté jejich představu i za soulože.

Proberme ještě theorie, dle nichž pohlaví jest už ve vajíčku a semeni předurčeno. Hippokrates učil, že mužský plod pochází z pravé, ženský z levé strany, a pohlaví že závisí od toho, které varle při aktu stoupá výše. Jeho názor, že pravá strana jest silnější a že pravé varle a pravý vaječník bývají silněji vyvinuty než levé, byl často anatomií potvrzen. K podobným úsudkům dospěli také někteří moderní lékaři.

Kde je pravda? Nevíme! Hrají tu úlohu asi činitelé různí, ale v pamět vštípiti bychom si měli jedno: přebytek narozených hochů co možno udržeti a podepříti tak moudré zařízení přírody. Jinak jest si jen přáti, aby tajemství určování pohlaví odkryto nebylo!

XV. STINNÉ STRÁNKY ŽITÍ POHLAVNÍHO.

> »Jest mnoho duševně a společensky vysoko postavených lidí, jejichž život pohlavní ubírá se nepravou cestou a kteří proto trpí muka, proti nimž všechna nepřízeň osudu v nic se rozpadá«. *Krafft-Ebing.*

Počet zločinů proti mravopočestnosti děsivou mírou roste. Pachately jsou z části lidé dědičně

zatížení opilstvím, pohlavními výstřednostmi, těžkými chorobami mozku a míchy rodičů, kteří svým chorobně zvýšeným pudem pohlavním musí pykati za hříchy rodičů. Často jedná se o nešťastníky zasluhující soucitu, nikoli však pohrdání a trestu. Konání spravedlnosti, při němž se váží jen čin a neoceňuje se pachatel, může těžké křivdy tomuto způsobiti. Stejnou zvráceností jest mravně zakrnělé po odbytém trestu opět pustiti mezi lidi místo učiniti je trvale neškodnými. Důkladné vytříbení názorů tímto směrem jest nadmíru důležito. Jedná se o to čeliti nebezpečí pátráním po příčinách zvráceného cítění a konání a jejich odstraněním pokud lidská moc sahá. »Vše pochopiti znamená vše léčiti.«

1. O silném pudu pohlavním předčasném a u starců. Nejsou vzácností děti 5—7leté oddané onanii. Mnohé z nich jsou dědičně zatížené, některé opět příliš dobře živené, pijící také víno a pivo. Četní rodičové jsou názoru, že čím více masa a vajec dítě pozře, tím lépe se mu daří. Ale jest dokázáno, že požívání přílišného množství potravy bílkoviné probouzí záhy pohlavní pud a dává mu nepoměrně vzrůsti. Stejný účinek má posilování dětí vínem (medicinálním) a pivem.

U některých mužů udržuje se pud pohlavní až do stáří, což jest důkazem zdraví. Ale chorobné změny v ústřední soustavě čivové označuje opětné vzplanutí pohlavního pudu, když již dlouhou dobu byl vyhaslý. Pozorovateli stane se u takových starců někdy už dlouho před tím nápadným, že opakem k dřívějšku si libují v kluzkých řečích a lecos činí, co svědčí o klesání

citu pro mravnost. V dalším průběhu dochází k necudným činům, jichž obětí se často stávají děti a zvířata. Lidé toho druhu stávají se z pravidla svému okolí nebezpečni a měli by čím dříve tím lépe býti odevzdáni do léčebných ústavů.

2. *Sesílený anebo seslabený pud pohlavní.* Z pravidla jest pohlavní pud silnější u muže než u ženy. »Muž, vyhýbající se ženě a žena vyhledávající pohlavní požitek jsou bez odporu protipřirozené zjevy.«

Vzácností je, aby u lidí úplně zdravých s pohlavními ústroji správně vyvinutými pud pohlavní ode vždy vůbec scházel, ale ponenáhlu může kořen pohlavnosti uschnouti. Takových »ledových« povah není zvláště mezi ženami nikterak po řídku. Často jedná se o vrozenou slabost, někdy jest to následek hříchů mládí, ale »kdo z vás jest bez hříchu, hoď první kamenem po ní«. Jest třeba vpraviti se do nezměnitelné skutečnosti, která však s vniterným cítěním ženiným nemá nic dělati. Moudře jedná žena, která uváží možné následky takového stavu a buď ho k mužovu vědomí nepřipustí anebo ostatním chováním mu dokazuje, že její náklonnost k němu je nezměněna. Zvláštní zůstává, že ženy s málo vyvinutou smyslností jsou častějšímu početí vydány než silnou smyslností nadané.

Skutečné nebezpečí skrývá chorobně stupňovaný pud pohlavní, který se jeví nadmíru bouřlivě, projevuje se chlípností a vilností a zhusta tak mocně vystupuje, že postižení se mu za všech okolností poddají bez ohledu na to, kde jsou; jedni nestoudnou onanií na sobě anebo jiných, jiní po-

hlavním obcováním různého způsobu, opět jiní necudnými činy s dětmi, ženštinami anebo zvířaty. Mírnější stupně předráždění žen jeví se fintivostí a líbivostí (koketerie), těžší jako touha po muži a »nešťastná láska«, t. j. bouřlivá touha obcovati s určitým mužem bez ohledu, je-li ženat nebo nikoli, je-li lásky hoden nebo ne.

U výše organisovaných zvířat vidíme všude jakousi zdrželivost samičky oproti ucházení se samečka, který musí se ze vší své roztomilosti vydati, chce-li dojíti cíle: láká, krášlí se a dává vyhlédnuté samičce vším způsobem na jevo svou náklonnost. U lidí tomu je náramně podobně: cudná žena se z počátku ucházení se mužovu vyhýbá; on hledí přirozeně odpor všemožně zlomiti, a nevždy přestane na slovech a ujišťování. Čím více jest takto plamen rozdmychován, tím náruživěji jeví se smyslná žádostivost. Ale duševně zdravý muž nikdy neublíží své lásce, nebude ji trápit, mučit; jen za bouřlivého žáru může dojíti k divokému, vášnivému laskání působícímu bolest. Za chorobně stupňovaného pudu pohlavního může se však jeviti touha po úplném podmanění si ženy, snaha, předmětu chtíče působiti bolest, mučiti ho a opíjeti se jeho mukami, jimi se pohlavně drážditi.

Tuto ode dávna známou souvislost vilnosti s ukrutenstvím nazval Krafft-Ebing po netvoru, který před 100 lety ve Francii žil, sadismem. Sadista kouše, bije, dře, poraňuje svou oběť, ať člověka ať zvíře. Její odpor, muky a stony uvádí ho v takovou chlípnou zuřivost, že ji často zabíjí, ba někdy v její vnitřnostech se hrabe. Nero, Caligula, Tiberius, César Borgia, Ivan Hrozný byli takovými

netvory v lidské postavě. Násilnosti některých panovnic (Messalina, Agrippina, Kateřina Medicejská, Isabella Anglická, Alžběta a Kateřina II. v Rusku a j.) mají zajisté podobné pohnutky. Že i dnes jest sadism značně rozšířen, dokazují zločiny »Jacka, rozparovače« a jeho následníků, dále četná násilná smilstva a vraždy z vilnosti. Pud, roztrhati anebo pošpiniti šaty ženské má stejný kořen.

Do jisté míry se sadismem příbuzná jest žárlivost, vášeň vyhledávající vše, co bol působí. Chceme předmět své lásky úplně sami pro sebe míti, třeba-li mocí si ho uchovati, a dáme dopadnouti své nenávisti a pomstě nejen na toho, kdo nám milovanou bytost odluzuje, ale i onu samu, chce-li se nám vymknouti.

Kdežto v sadismu vidíme touhu někomu z chorobného smyslného rozechvění činiti bolest a sám stupňovati vlastní pohlavní dráždivost, opíjí se jiní představou, že jsou někým mučeni. Tuto touhu po chlípném poddání se nacházíváme u malátných, nadmíru smyslných mužů, kteří se pak stávají bezmyšlénkovitými nástroji pánovitých anebo ukrutných žen. Sacher-Masoch nakreslil ve svých románech četně podobných slabochů, spatřujících v ženě »v kožiše a s bičem« svůj vysněný ideál. Jemu samému jest nejvyšším štěstím dáti se ženou bičovati. Obyčejně tane v pozadí myšlénka, že mu pak bude tím snáze po vůli. Tento pud k bezmeznému poddání se k chlípnosti nazýváme po jmenovaném spisovateli masochismem. Nejvyšším požitkem masochisty jest představa nalézati se úplně v moci ženině. Naopak jsou opět ženy, které se vyvolenému muži poddávají otrocky a

mlčky snášejí i mučení. Vypravuje se aspoň o carevně Kateřině II., že dala se od milce svého Potemkina bičovati, a v některých krajinách Ruska nevěří ženy v mužovu lásku, nebije-li je. Masochism může sahati tak daleko, že postižení jsou úplně bez sebevlády a ani zločinu se nebojí, aby milovanému nebo milce udělali radost.

Mírnější stupně »pohlavního poddanství«, jak lze masochism nazvati, jeví se v nemírné zamilovanosti, nedostatku vlastního mínění a pantoflového rytířství prvního řádu. Masochisté se rádi parfumují a bývají nápadní svou zženštilostí. Rousseau byl masochista, vypravuje ve svých »Confessions«, že bití, které mu uštědřovala vychovatelka na jistou část těla, ho pohlavně dráždilo, a jen ze studu ji neprosil o častější. Nemělo by se podobných vychovávacích prostředků užívati, neboť na děti k tomu náchylné působí stejným způsobem třeba byli jen diváky.

Masochism může se také projevovati ve snaze, mučiti sama sebe jako příprava k smyslnému rozechvění. Příklady dávají nám flagellanti středověku. Někdy pojí se k této snaze náboženská blouznivost.

Mezi přirozenou rozkoší, přemoci odpor ženin, a chorobnou touhou po násilnostech z vilnosti leží mnoho přechodů jako mezi velkou zamilovaností a otrockou oddaností. Splývají tak často, že jest mnohdy nemožno, rozhodnouti, co jest chorobné a co nikoli.

Základním zjevem takových náklonností jest reflektorické rozechvění pohlavních čivů rozdílným týráním nebo přestavou týrání, při čemž postižený

může býti buď činný, buď trpící, buď divákem. Nepravidelnosti mravního a smyslového cítění nemusí současně býti zjevny. Ba zhusta ani tu není vztahu k ženě, jak nás učí příklad Rousseauův. Pohlavní rozechvění projevuje se pak jen při ranách na hýždě, anebo při představě podobné násilnosti jako pouhý hněv nebo soucit spojený s neznámým ale příjemným mrazením. Setkají-li se podobné příhody časově se smyslným rozechvěním, jaké ku př. přináší vyzývavé chování nějakého děvčete, pohled na necudné obrázky, dotyk osob druhého pohlaví a pod., jest spojitost s pohlavním žitím dána. U duševně zdravých anebo při nepatrné náklonnosti nezůstane takové náhodné spojení lpěti anebo bývá silnými protipředstavami zatlačeno. Na vhodné půdě však upevní se častějším opakováním až k nerozlučnosti.

Jak zkušenosti učí, trpí mnoho mladých lidí pohlavní dráždivostí popsaného druhu. Z pravidla ale mizívá počátkem přirozených pohlavních styků, jak je manželství umožňuje.

Že mezi chlípností a ukrutností mohou býti také jakési niterné vztahy, je beze sporu. Netřeba se Schopenhauerem prohlásiti člověka za »lité zvíře, které z rozkoše působí jiným bolest.« Ale »chce panovat nad zemí.« Pud po sebezachování a po dosažení dobra, »vůle« k životu, požitku, moci jest každému vrozena. Už u dětí se uplatňuje jakési vědomí moci a síly, z kterého se částečně vysvětluje náklonnost k týrání zvířat. Nezkrocená přirozenost staví vlastní »já« do popředí, což se také objevuje při hromadných neštěstích, kde skoro každý myslí jen na sebe.

Zůstane-li tento pud nezkrocen, a byl-li vrozenými náklonnostmi sveden na půdu pohlavní, objeví se sadistické představy a snadno se zhusťují v činy.

Chorobně stupňovaný pud pohlavní může se konečně jeviti tak, že pouze některé části těla anebo oděvu působí pohlavně dráždivě. Podobnou náklonnost nazýváme fetišismem. Také pro úplně zdravého spočívá přítažlivost osoby jiného pohlaví, »láska« v jsoucnosti určitých tělesných a duševních vlastností. Odtud vysvětluje se, dává-li se přednost jediné osobě ze mnohých, s nimiž se stýkáme. Kouzlo od milované osoby vycházející vyvolává pocity největší slasti, které zakrývají i případné chyby a poruchy milého a milé. Proto střízlivý pozorovatel často nechápe touhu zamilovaných, předmět své náklonnosti zbožňovati. Ale »láska je slepá«, a »proti gustu žádný dišputát«. Štěstí, že je tak rozdílné! Často jeví některé předměty zvlášť silnou přítažlivost: krásný vonný vlas, měkká ruka, malá noha, jemná pleť, krásný hlas, vůně těla a pod. Dokud takové na jednotlivosti spočívající kouzlo tvoří jen východisko touhy, vlastniti milovanou osobu tělesně i duševně sám a společně s ní sloužiti zákonům přírody, jeví se býti výrazem pravé lásky a nemá do sebe nic nepřirozeného. Jinak je tomu, vztahuje-li se náklonnost výhradně k oné jednotlivosti, kdežto osoba zůstává toužícímu úplně lhostejnou. Nevidí již ženu, ale vlas, noha, střevíc, kapesník, košile, krajkové kalhotky, vůně těla jsou kouzlem, které ho smyslně omamuje. V rozechvění takovými představami rozdmychaném pak onanuje, anebo sou-

loží. Zbaven svého fetiše anebo bez představy o něm cítí se při souloži impotentní.

Vyvolávány a vybavovány jsou podobné náklonnosti podobně jako u sadismu a masochismu časovým setkáním se příslušných dojmů s prvním mocným pohlavním rozechvěním vyvolaným ku př. pohledem na obnažené části těla, vyzývavým chováním smyslného děvčete a pod.

Fetišism svádí zhusta ke krádeži a loupeži; fetišista vlasový snaží se za všech okolností zmocniti se vlasů a copů, aby se jimi mohl drážditi a neleká se ani násilí; jiný krade potřebované kapesníky, jiný rukavičky a pod.

Kořeny podobných náklonností leží vždy u předků.

Co počíti však s lidmi, jejichž pohlavní pud jest tak nemírně stupňován, jejichž mravní chtění ale jest tak oslabeno, že své touze po zvrácenostech a násilnostech nekladou odporu? Nyní se čeká, dokud se nestanou obecně nebezpečni, t. j. dokud něco nespáchali, snad nějakého bližního nepřipravili o zdraví a život. Potom se zavrou na čas a po odpykaném trestu opět pustí mezi lidi, dokud se poznovu něčeho nedopustí.

Zajisté jest možno takové nemocné od zločinného konání zadržeti anebo vyhojiti. V první řadě patří do rukou lékařových, který má rozsouditi, nutno-li uzavření v ústavu anebo lze-li je léčiti na svobodě. Nenastane-li vyléčení, třeba postížené učiniti neškodnými odkázáním do ústavů, kde se jim přikáže přiměřené zaměstnání a kde nemohou již působiti žádné zlo.

Stejně důležito jest, burcovati svědomí kaž-

dého jednotlivce: kdo cítíš, že tvá vůle neovládá tvé pudy, vyhledej ve vlastním zájmu co` nejdříve pomoc lékařovu a nečekej, až staneš se zločincem.

3. *Pud k stejnému pohlaví.* Dítě jest nevinné t. j. duševní vztahy k druhému pohlaví jsou mu cizí. Jeho mozek není způsobilý pro přijetí pohlavních představ. Vlastnímu pohlaví vlastní myšlení a cítění nastoupí teprve se zráním pohlavních ústrojů a vytvářením se tvarů tělesných. Zevní vlivy a výchova zdržují nebo podporují, zpomalují nebo uspíšují tento vývoj. V pravidelných poměrech vytváří se v poměrně krátké době vyhraněná osobnost, povaha dotyčnému pohlaví vlastní, kterou smyslné cítění a myšlení táhne k osobám pohlaví druhého. Vyskytují se však také případy, kde toto cítění neplatí osobám druhého, ale osobám vlastního pohlaví. Takový stav nazýváme zvráceným pohlavním cítěním a jim postižené paederasty.

Paederastie není tak vzácná jak se myslí, nacházíme ji u mužů i u žen, ve vyšších vrstvách a nižších. Vloha k ní jest zajisté vrozena; s probouzejícím se pudem pohlavním vyhledává pak muž výhradně obcování s muži, žena s ženami. Jsou také případy, kde pohlavní cítění z počátku se ubírá správnou cestou, tedy tíhne k druhému pohlaví, a teprve postupně dává se nepravou. U těch jedná se asi o zbytky přirozeného cítění k druhému pohlaví, které ponenáhlu odumírají, byla-li na dně duše dřímající zvrácená vloha nějak probuzena a vlivem jistých škodlivin živena. K těmto patří: dlouho páchaná onanie, po-

hlavní výstřednosti různého druhu a požívání lihových nápojů. Náklonnost k druhému pohlaví odumírá, přirozený pud vysýchá stejnou měrou, jakou zvrácený se uplatňuje. U těchto případů lze právem mluviti o získané zvrácenosti pohlavního cítění, třeba s výhradou, že vloha k ní již stávala. Kde tohoto předpokladu není, může následkem pochybené výchovy anebo svedení a pod. dojíti přechodně k zvrácenému počínání si s osobami druhého pohlaví, ale nikdy se úplně nezmění celé cítění a myšlení.

Nastíněná duševní změna odlišuje se v různé stupně. U jednoho působí styk s osobami stejného pohlaví jen smyslně dráždivě, ale povaha a smýšlení zůstávají netknuty. Pociťuje zvrácený pud jako pochybení, které mizívá, bývá-li silnými protipředstavami potlačeno anebo v čas lékařská pomoc vyhledána. U jiných mění se postupně celkové myšlení a cítění: muž má pocity ženské, obírá se se zalíbením ženskými pracemi, má smysl pro ženský šat, fintění, vyhledává dámskou společnost a libuje si i při pohlavním obcování v úloze ženy. U ženy nastává pochod opačný; i zevnějšek může se během doby do té míry změnit, že hlas, způsob řečí, chůze, držení těla, posuňky atd. připomínají u muže ženu, u ženy muže. Zpravidla jevívá se také záliba v šatech druhého pohlaví.

Z počátku bývají si postížení zvrácenosti svého pudu vědomi; pociťují ji co neřest, jsou rozporem s panujícími názory mravními do hlubin duše stísněni, bojí se právních následků svého konání a brání se proto také proti svému pudu, jenže většinou marně, pokročila-li zvrácenost už příliš.

Ale neustálé a bezvýsledné zápolení s pudem, který pociťují jako přemocný, rozrušuje ústřední soustavu čivní. Proto bývá tímto směrem zvrácený pud pohlavní sdružen s dráždivou slabostí čivní soustavy, která opět ho jen sesiluje — neblahý to kruh.

Někdy vede bezvýsledný boj proti pudu za zhoubný uznanému k šílenství anebo sebevraždě.

Jindy žení se osoby takové v době, kdy jejich zvrácené pocity ještě nejsou při plné síle; takoví bývají pak nevýslovně nešťastni.

Všude, kde jsou zbytky přirozeného tíhnutí k druhému pohlaví ještě rodem uchovány, lze do jisté míry probuzení a šíření se zvráceného pudu brániti. Především děje se to vyvarováním se onanie, nepitím lihových nápojů a zavedením rozumně přísné — již nahoře líčené životosprávy.

Jinak mají se věci u rozeného paederasta. Ať v bdění ať snění vždy zná náklonnost jen k vlastnímu pohlaví, nepozná za celý svůj život vůbec smyslnost vůči druhému pohlaví. Od probuzení se pohlavního pudu zbožňuje svou mužskou milenku stejně jako zdravý muž své děvče. Jest pro svého milence schopen všech obětí, pociťuje při neopětované lásce těžké muky, jest z tušené jen jeho nevěry žárliv, rozluka může ho přivést na pokraj zoufalství. Jeho pudy ho úplně ovládají; miluje tudíž blouznivě a nadšeně. Ženské vnady se paederasta vůbec netknou; každý bližší styk se ženou k př. při tanci jest mu nepříjemný.

Pohlavní obcování se ženou se mu hnusí. Donutí-li se k němu, cítí se mnoho dní po něm

nešťastným. Jen pohlavní styk se stejnorodým přináší mu tělesné a duševní uspokojení.

Lze si představiti duševní muka paederasta, který z jakýchkoli důvodů anebo z neznalosti svého stavu a jeho trvání, se oženil. Někdy se zdaří pevnou vůlí hnus před manželským obcováním přemoci a postavit touze po stejnorodých hráze, ale často všechny podobné pokusy selhají anebo působí pouze na čas.

Více ještě tíží nešťastníka vědomí, že co chvíli jest v nebezpečí, střetnouti se s trestním zákonem, pustí-li své náklonnosti úzdu. Všude vidí ji označenu za hříšnou a zločinnou, a přeci mu praví jeho myšlení a cítění, že jedná zcela přirozeně. Aby nepropadl zákonu, bojuje přeci proti pudu, potlačuje svá pohlavní hnutí, zatlačuje obrazy, které mu ve snění i bdění čilá obrazotvornost stále a stále před oči kouzlí. Náhradou za zvykem a zákonem mu odpírané ukojení svého pohlavního pudu utíká se k onanii. Vším uvedeným rozrušuje se jeho čivní soustava, a proto trpí asi všichni paederasté neurasthenií.

Podobné jsou poměry u žen, holdujících jen svému pohlaví. »Zamilovaným místem takových děvčat bývá hřiště hochů; o pannách (loutkách) nechtějí slyšet, jezdí nejraději na koni, a hrají na vojáky a loupežníky, k ženským pracem nemají chuti ani vlohy, svůj zevnějšek zanedbávají, staví rádi na odiv mužné chování. Místo umění jevívají nadání pro vědy. Súčastní se kouření i pití. Silnou jest touha, nositi vlasy a šaty po způsobu mužů, dle možnosti i choditi v mužských šatech a žíti jako muž«. (Krafft-Ebing).

Také paederastie objevuje se v různých stupních. Kdežto u jeděch objevuje se zvrácenost pohlavního žití hlavně v snu a jen občas se mocně vzedme, točí se u jiných všechno cítění a myšlení výhradně kolem této zvrácenosti. Opět u jiných jeví se i povaha a cítění druhému pohlaví přizpůsobeno. V některých případech vyznačuje se pohlavní zvrácenost také zevně: u mužů širokými boky, oblými formami, nedostatkem vousů, ženskými tahy obličeje, jemnou pletí, vysokým hlasem atd. Ale ani o mužatky není nouze.

U rozených paederastů nestává nikdy náklonnost k mladistvým osobám, u mužů k hochům, u žen k děvčatům. Jest důležito na to poukázati, protože jest rozšířeno mínění, že paederasté jsou dětem nebezpeční a z toho se soudí jakoby paederastie byla něčím zločinným. Prznění hochů jest zálibou starých chlípníků a těžkou křivdu činí paederastu, kdo jeho náklonnost hází do jednoho pytle s konáním takových mravně kleslých individuí. Jen při chorobně stupňovaném pudu sahá paederast i po hoších.

Náklonnost k vlastnímu pohlaví byla za všech dob známa, ale nebyla vždy pociťována jako zvrácenost. Jak známo hrála u Řeků důležitou úlohu, a básníci jako Anakreon, Aeschylos, Sophokles a jiní ji opěvovali. Tato »láska k hochům« měla s paederastií sotva co společného, tím méně s oněmi sprostými praktikami, jaké u starých Feničanů byly obvyklé a později i od Řeků byly užívány a v Římě vedly k prostopášnostem nejhoršího druhu. »Láska k hochům« byla nadšenou, obětavou láskou mužů k mladíkům, která se

smyslností nemá nic společného a jak milovaného tak milujícího mravně povznáší. Se stoupajícím požitkářstvím však mizela šlechetná hnutí a zvířecí chlípnost zaujala jejich místo.

Jak rozšířeno dnes zvrácené pohlavní cítění jest, nedá se zjistiti, ale odhad byl by asi spíše nízký než vysoký.

A příčiny vrozené zvrácenosti pohlavního pudu? Neznáme jich. Co se o nich mluví, jest pouze domněnka. Že však vrozená vloha může býti sesílena onanií, lihovinami a nervovými poruchami, zdá se najisto postaveno.

Jest počínání paederastovo právem považováno za necudnost? Ve smyslu paragrafů ano, ale jinak má se věc, oceňujeme-li stav pachatele. Jak lze činiti někoho zodpovědným za to, co mu příroda odepřela? A není pochyby, že pud rozeného paederasta odpovídá jeho přirozenosti. Pohlavní pud jest tak mocný, že zákonodárce netresce žádný způsob jeho ukájení s osobou druhého pohlaví, není-li násilím vynuceno. Pouze paederast jest postaven mimo zákon. Nadějeme se, že poznání o křivdě páchané pronikne po příkladu moderních států i u nás a povede k odstranění dotyčných trestních ustanovení.

4. *Pohlavní poruchy z chorob.* Sem spadající případy týkají se pohlavních přečinů při slabomyslnosti, blbosti, padoucnici, dočasných anebo trvalých poruchách duševních.

U slabomyslných a epileptiků mělo by k pohlavním náklonnostem býti pečlivě dozíráno. Onanie bývá tu častá. Zhusta dochází už počátkem doby zrání k pokusům, obcovati buď s druhým buď

se stejným pohlavím. Narazí-li nemocný na odpor, sáhne někdy k násilí. Také se zvířaty se slabomyslní rádi spouští. Proto třeba přísného dozoru, zvláště na záchodech a v noci.

Dnešního dne bývají tací lidé dodáváni do ústavů teprve tehdy, prokázali-li se býti obecně nebezpečnými t. j. dopustili-li se již nějakých zlých skutků. Jest to nesprávné: všechny uvedené nemoci měly by býti oznamovány a nemocní dodáni do ústavů. Nezdaří-li se vyléčení, směli by býti propuštěni pouze oni, u nichž je najisto postaveno, že nebezpečnými svému okolí se státi nemohou. Internování podobných nemocných v ústavech skytalo by další značnou výhodu, že by se nemohli ženit a plodit zatížené děti.

5. *Pohlavní zločiny.* Ne všecky zvrácenosti pohlavního žití jsou výsledkem vrozené vlohy anebo poruch ústředního nervstva. Dlouholetou onanií může pohlavní pud vyrůsti k hrůzyplné moci, a protože současně vůle vůčihledě slábne, pustí onanista svým vášním uzdu, bez ohledu, zdali jeho počínání jest hnusné a zločinné.

Hůře ještě jest u chlípníků, jejichž mravní cítění kleslo prostopášnostmi všeho druhu pod bod mrazu, kteří svým zhýralým životem stali se impotentní a nemohou více pravidelně pohlavní styky pěstovati. Utíkají se ke všemu, co je s to jejich chtíče ukojiti. Od odkrývání údů pohlavních až k násilnému smilstvu a se zvířaty jsou zastoupeny všechny stupně a druhy pohlavních zločinů. Tací přesycenci kladou nástrahy dětem. Jsou za všech okolností nebezpečnými pro lidskou společnost a měli by býti učiněni trvale neškodnými.

Zdali káznice a žalář jsou pravými prostředky, lze pochybovat. Donucovací pracovny, kde by střídmě žíti a pracovati museli, by účeli lépe posloužily. Ale kde vzíti prostředky? Daly by se snadno získat, jen kdyby stát neuctíval tak jmění bohatých vilníků, neboť přijíti o jmění a do pracovny — to by na lidi, pro něž v životě má cenu jen požitkářství, působilo zajisté blahodárně.

OBSAH.

Spisy rodinné.

E. Ethelmer: **Odkud přišel bratříček.**

Za 20 haléřů.

Rodiče, zejména pak matka, ve styku s dětmi často narážejí na otázky dětské, pro které nedovedou najíti odpovědi, a proto odbývají dítě stereotypním »tomu ty nerozumíš« anebo vyhýbají se vysvětlení vymyšlenými okamžitými nápady. Jednou z nejčastějších otázek takových je po původu člověka. Škodlivost smyšlenek o čápech a vranách byla již častěji dokazována, neboť tím lze uspokojiti dítě jen na čas, později samo nevěří, zejména, když dostane se do styku s jinými dětmi. Z okolnosti, že mu nebyla pravda řečena, stává se ještě zvědavějším a hledí na věci ty jako na něco kluzkého, mluví o nich potutelně a tím vyvíjí se ona zvrácenost názorů, že ani jako dospělý člověk nemluví o otázkách pohlavních vážně, nýbrž vždy s přídechem ironie a pikantnosti. Brožurka svrchu uvedená je návodem, jak nejšetrněji na otázky toho druhu dětem odpověděti. Je to výklad matčin, něžný a srdečný, budící úctu k rodičům a k tajemství počátků života lidského. Lze jej dítěti prostě přečísti.

Skvostné vánoční a příležitostné dárky.

Pavel Janet: **Rodina.**

Za 2 K 40 h, váz. 3 K 10 h, skvostně váz. se zlatou ořízkou 3 K 80 h.

Povinnosti otce jako živitele rodiny a vychovatele rozumu dětí, matky, jako hospodyně a vychovatelky citů dětských, dětí navzájem vůči sobě i vůči rodičům jsou té důležitosti, že nelze jim nevěnovati pozornosti téměř denní, intensivní, mnohem více než děje se ob čas se vyskytnuvším článkem v těch oněch novinách. Je třeba soustavných děl, popularisujících výchovu rodinnou a pojednávajících o životě rodinném s tou dávkou porozumění a lásky k rodinné instituci, jakou vyznačuje se právě tato Janetova »Rodina«. Kniha taková dovede nadchnouti a povzbuditi ty, kteří vázáni jsou starostmi a povinnostmi rodinnými i vznítiti úctu a smysl pro život rodinný v srdci těch, kdož ho nemají a hledí na rodinné závazky jako na obtížné a zbytečné břemeno.

Dr. E. Hauffe: **Listy matkám o výchově.**

Za 1 K 80 h, váz. 3 K 10 h, ve skvostné vazbě se zlatou ořízkou za 2 K 80 h.

Kniha tato výhradně úkoly matky jako vychovatelky se obírá. Rozdělení materiálu na 46 listů skytá přehledný obraz veškeré té široké působnosti dobré matky, jaká přírodou, zákony lidskými i mravními a konečně i zvláštními

okolnostmi je jí vyměřena. Jsou tu kapitoly o vychování tělesném i duševním, uměleckém, náboženském a mravním, o hrách a zábavách dětských, o nebezpečných vlivech vnějších, o vychování v pensionátech, rady z dětského zdravotnictví, pro správné určení povolání dítek, zvláštní kapitoly zabývající se dívčí výchovou atd. Kniha něžná, nabádavá, tlukoucí na nejjemnější struny mateřského srdce.

K Mikuláši, k Vánocům, ke všem příležitostem

největší radost dětem způsobíte, dušinky jejich ušlechtile pobavíte, cit i rozum posílíte, darujete-li jim

Čítanky.

Čítanky První, Druhá, Třetí **po 40 hal.**, váz. **po 80 hal.** Čtvrtá Čítanka **za 60 hal.**, váz. **za 1 K.** Všechny čtyry Čítanky dohromady **vázané 2 K 50 h.** Vazba u všech Čítanek je velmi vkusná, v barevném plátně s úhledným obrázkem (rytinkou). Čítanky obsahují: Bajky, pohádky, přírodopisné, národopisné a zeměpisné črty, obrazy denního života, kratší povídky a básně.

Lva N. Tolstého:

Poudačky.

Za 40 haléřů.

Pohádky lišící se od běžných báchorek svou skrytou mravní tendencí. Nářečí horácké, jímž jsou přeloženy, dodává jim zvláštní rozmarnosti a dítě se s chutí zasměje a mile pobaví.

Novinka! *Novinka!*

O zajíčkovi.

Za 24 haléře.

Život zajícův, jeho příhody, starosti a strasti, jeho chytrosti i hlouposti. Pro zájem dítek o přírodu a život zvířat knížka velevhodná a útlé mysli přístupná. Hravý, rozmarný ton spisku učiní dítěti čtení jeho příjemnou, roztomilou zábavou.

Nakladatel Josef Pelcl, Praha,

(písárna): Lipová ulice čís. 8., (krám) Ječná ul. č. 24.

Pozn. Objednávky vyřizujeme jen **za obnosy předem pošt. poukázkou** zaslané.